



کانه برازان

طرح جامع توسعه گردشگری تالاب بین المللی

گزارش نخست: مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی-فضایی طرح



معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

پاییز ۱۳۹۷



چکیده فارسی

تالاب کان برازان در جنوب دریاچه ارومیه و شمال شهرستان مهاباد، پتانسیل بالفعل و بالقوه بالایی به لحاظ گردشگری و بوم‌گردی دارد. توسعه گردشگری در این تالاب با رعایت ضوابط زیست محیطی آن به‌عنوان پناهگاه حیات وحش می‌تواند ضمن ایجاد وابستگی بیشتر جوامع محلی به تالاب، درآمدهای پایداری را برای مدیریت و حفاظت آن فراهم آورد. مسلماً وابستگی افراد روستایی و جوامع محلی به تالاب از طریق توسعه گردشگری اول اینکه برداشت آن‌ها از تولیدات تالابی و تخریب‌ها و تهدیدات را کاهش می‌دهد و دوم اینکه برای تداوم درآمدهای گردشگری، به‌صورت غیرمستقیم انگیزه‌های حفاظت تالاب به‌صورت مشارکتی را افزایش می‌دهد.

از طرفی محدود بودن منابع، ایجاب می‌کند تا از امکانات موجود به‌صورت بهینه استفاده شده و سرمایه‌ها به بهترین شکل ممکن به کار گرفته شوند. عدم استفاده صحیح از سرمایه، نه تنها سرمایه‌گذاران را دچار فرصت‌های از دست رفته می‌نماید، بلکه ممکن است آن‌ها را با زیان‌های غیرقابل جبران مواجه سازد. یکی از مؤثرترین راه‌ها برای استفاده بهینه از امکانات موجود و همچنین جلوگیری از زیان‌های احتمالی، در اختیار داشتن اطلاعات کافی جهت پیش‌بینی نتایج حاصل از سرمایه‌گذاری و تعیین عوامل مؤثر در سودآوری پروژه است.

مطالعات امکان‌سنجی به‌منظور بررسی امکان‌پذیری اجرای پروژه‌های سرمایه‌گذاری از جنبه‌های مختلف به‌ویژه مطالعات فنی، مطالعات بازار و تحلیل هزینه - فایده مالی انجام می‌شود. نتایج این مطالعات، ضمن مشخص نمودن بهترین گزینه و سناریوی سرمایه‌گذاری با لحاظ ریسک‌های مختلف پروژه، همچنین می‌تواند شیوه‌های مناسب تأمین منابع مالی مورد نیاز پروژه را پیشنهاد نماید. در واقع خروجی‌های چنین مطالعه‌ای در قالب یک نقشه راه، مشخص می‌کند که چه بخشی از یک پروژه کلی چه زمانی باید اجرا شود تا ضمن حداکثر بازدهی اقتصادی، منابع مالی لازم برای پوشش هزینه‌های سرمایه‌گذاری فازهای بعد را فراهم سازد. تهیه برنامه زمان‌بندی اجرایی اقتصادی، تهیه بسته‌های سرمایه‌گذاری به تفکیک پروژه‌ها، تهیه برنامه تأمین مالی و تهیه سناریوهای مختلف مشارکت برای مذاکره با سرمایه‌گذاران از خروجی‌های مهم مطالعات اقتصادی است.

بر اساس آن‌چه گفته شد، موضوع این طرح عبارت است از انجام مطالعات امکان‌سنجی و توجیه‌پذیری در برگیرنده ابعاد فنی طرح و با در نظر داشتن تناسب کاربری‌ها و ویژگی‌های محیطی و نیز دستیابی به مناسب‌ترین استفاده از پتانسیل‌های بالقوه پیرامون تالاب و امکانات ممکن برای توسعه با هدف بهره‌گیری مناسب‌ترین بازدهی. بر این اساس، این طرح به دنبال



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



The Government of Japan

سازمان حفاظت محیط زیست



معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی - فضایی طرح

هم‌نشینی محیط زیست و توسعه اقتصادی مبتنی بر منطق پایداری توسعه با توجه به مطالعات عام و خاص زمین و حوزه فراگیر آن است تا بتواند پاسخی مطلوبی به موضوع طرح ارائه دهد. برای دستیابی به این منظور، می‌توان هدف پایه طرح برای مواجهه عقلایی و بهینه با مسائل را در موارد زیر صورت‌بندی نمود:

توسعه پایدار تالاب و زمین‌های پیرامون آن با تأکید بر هم‌افزایی و زاینده‌گی متقابل بازدهی اقتصادی و پایداری محیطی

با توجه به آنچه گفته شد، مأموریت کلی این مطالعه، تهیه و تدوین طرح جامع توسعه گردشگری برای تالاب بین‌المللی کانی‌برازان است. این طرح با توجه به نقاط قوت ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای تالاب و محیط روستاهای پیرامون آن و با توجه به شرایط بازار و تأمین مالی، کاربری اراضی اطراف تالاب در قالب پروژه‌ها را مشخص خواهد کرد و برای پروژه‌های آن بسته سرمایه‌گذاری تعریف می‌کند.

گزارش پیش‌رو، قسمت نخست از انجام مطالعات و تهیه طرح جامع توسعه گردشگری تالاب بین‌المللی کانی‌برازان با عنوان "مطالعات پایه و برنامه‌ریزی فیزیکی - فضایی طرح" است. در این گزارش، با بررسی جایگاه طرح در اسناد فرادست، شناسایی و تحلیل وضعیت موجود اراضی در زمینه‌های مختلف، شناسایی نقطه نظرات و انتظارات کارفرما، به تدوین سند برنامه راهبردی (مأموریت، اهداف و راهبردها) و سند برنامه‌ریزی فضایی - فیزیکی (کارکردهای قابل استقرار و سطوح کارکردی) پرداخته می‌شود.



چکیده انگلیسی

The Kanibarazan Wetland in the south of Lake Urmia and north of Mahabad County has the high potential for ecotourism. Developing tourism in this wetland and its peripheral areas, observing its environmental regulations as a wildlife refuge, can create sustained revenues for management and conservation of wetland. Moreover, this Issue can associate local communities to the wetland more than the past. Certainly, the dependence of rural people and local communities on the wetland through tourism development, at first, reduces their harvesting of wetland production, destruction and threats, and secondly, increases the incentives for wetland conservation in a participatory manner indirectly.

Limited resources require us to use the available facilities in an optimal manner and to make the best use of the funds. Lack of proper use of capital not only loses opportunities for investors, but may also face them with irreparable losses. One of the most effective ways to optimum use the available facilities and prevent possible losses is to have enough information to predict the results of the investment and determine the factors affecting the profitability of the project.

Feasibility studies carry out to examine the feasibility of implementing investment projects from a variety of aspects, especially technical studies, market studies, and cost benefit analysis. The results of these studies, while identifying the best options and investment scenarios with regard to the various project risks, can also suggest suitable methods for financing the project. In fact, the outcomes of such a study, in the form of a roadmap, determine what part of a general project should be implemented to maximize economic returns as well as provide financing to cover the investment costs of subsequent phases. Preparing economic execution schedules, investment packages by projects, financing plan, and different participation scenarios for negotiating with investors are important outcomes of economic studies.

Based on what has been mentioned above, the subject of this project is the feasibility studies including the technical aspects of the project and considering the suitability of land uses with environmental features as well as the most appropriate use of peripheral potentials of wetland and possible facilities for development with the aim to utilize the most suitable returns. Accordingly, this project seeks to link the environment and economic development based on the sustainability logic of development in order to provide a satisfactory answer to the subject of project, due to the general and specific studies of the land and its peripheral areas. To achieve this and deal rationally and optimally with problems, the main goal of the project is as follows:

Sustainable development of the wetland and its peripheral areas with emphasis on the synergy of economic efficiency and environmental sustainability



طرح حفاظت از تالاب های ایران



The Government of Japan

سازمان حفاظت محیط زیست



معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی-فضایی طرح

According to the above, the mission of this study is to prepare a comprehensive tourism development plan for the Kanibarazan International Wetland. Considering the strengths, weaknesses, opportunities and threats of the wetland and the surrounding villages of it, as well as considering market conditions and financing, this project will determine the land uses of the wetland peripheral areas in the form of projects and define projects investment package for the projects.

This report is the first part of the study and the preparation of the comprehensive tourism development plan for the Kanibarazan International Wetland, entitled "Basic Studies and Physical Spatial Planning". In this report, the strategic plan document (mission, goals and strategies), and the physical-spatial plan document (functions and land use areas) will be prepared by analyzing the status of the project in the national and regional documents, identifying and analyzing the status of the land in different fields and Identify the client's points of view and expectations.





فهرست مطالب‌ها

عنوان	صفحه
۱-۱- شناسایی‌های پایه.....	۱۰
۱-۱-۱- بررسی نقش و جایگاه عملکردی زمین‌های محدوده طرح در اسناد فرادست.....	۱۲
۱-۱-۲- بررسی وضعیت موجود اراضی (شکل، ابعاد، مساحت، شیب عمومی، همسایگی، مشخصات ثبتی و ملکی، مستحذات و تأسیسات موجود و دیگر عارضه‌های مصنوع و طبیعی)	۱۸
۱-۱-۳- بررسی و تدوین اهداف، نقطه نظرات و انتظارات کارفرما در زمینه موضوع طرح	۴۰
۲-۱- شناخت و تحلیل توصیفی نظام کالبدی - فضایی.....	۴۱
۱-۲-۱- بررسی نوع کاربری و مقیاس عملکردی فعالیت‌های پیرامونی و ارتباط متقابل آن‌ها	۴۱
۱-۲-۲- بررسی ساختار سلسله‌مراتب دسترسی‌های اصلی سواره و پیاده و نحوه ارتباط آن‌ها با زمین.....	۴۳
۱-۲-۳- بررسی منظر شهری و هم‌جواری‌ها با جلوه‌های طبیعی و مصنوع.....	۴۵
۱-۲-۴- بررسی امکانات موجود و پیش‌بینی شده در سطح منطقه برای تأمین تأسیسات زیربنایی.....	۶۱
۳-۱- تحلیل وضعیت پایه با استفاده از روش استراتژیک محیطی (SWOT).....	۶۵
۱-۳-۱- تعیین ویژگی‌ها و نقاط ضعف، قوت، فرصت‌ها و تهدیدهای برنامه‌ریزی شهری و کالبدی (نظام عملکردی - فعالیتی، نظام تأسیسات زیربنایی و نظام حمل‌ونقل منطقه‌ای)	۶۶
۱-۳-۲- تعیین ویژگی‌ها و نقاط ضعف، قوت، فرصت‌ها و تهدیدهای طراحی شهری و معماری (نظام ارتفاعی - حجمی، نظام سیما و منظر شهری و نظام ارتباطی).....	۶۸
۴-۱- تدوین سند برنامه راهبردی.....	۷۰
۱-۴-۱- تعیین مأموریت و نقش عملکردی زمین.....	۷۰
۱-۴-۲- تدوین اهداف و راهبردهای طراحی و برنامه‌ریزی زمین.....	۷۲
۵-۱- تدوین سند برنامه‌ریزی فضایی - فیزیکی.....	۷۵
۱-۵-۱- تعیین عملکردهای قابل استقرار در زمین در قالب پروژه‌ها.....	۷۵
۱-۵-۲- برنامه‌ریزی فضایی - فیزیکی و تعیین سطوح عملکردهای اصلی آن.....	۸۱
۱-۵-۳- برآورد میزان فضاهای پارکینگ و محدوده‌های مورد نیاز برای جانمایی آن.....	۹۰
مسائل و مشکلات/چالش‌ها و پیشنهادات.....	۹۱
منابع.....	۹۲

فهرست جدول ها

عنوان	صفحه
جدول شماره ۱-۱۱۱: فعالیت های مجاز در پهنه بندی پناهگاه حیات وحش کانی برازان.....	۱۸
جدول شماره ۱-۱۲۱: مهم ترین کاربری های غیرمسکونی واقع در روستاهای پیرامون تالاب کانی برازان.....	۴۲
جدول شماره ۱-۱۲۳: امتیازبندی متغیرهای زیستی و غیر زیستی بر اساس موجودی منظر محدوده تالاب.....	۵۶
جدول شماره ۲-۱۲۳: ارزش گذاری مناظر بر حسب امتیاز مناظر محدوده.....	۵۶
جدول شماره ۳-۱۲۳: امتیازبندی متغیرهای زیستی و غیر زیستی بر اساس موجودی منظر درون محدوده ها.....	۵۷
جدول شماره ۱-۱۵۲: برنامه کلان فضایی مجموعه گردشگری سبز تالاب کانی برازان - گزینه یک.....	۸۲
جدول شماره ۲-۱۵۲: برنامه کلان فیزیکی مجموعه گردشگری سبز تالاب کانی برازان - گزینه یک.....	۸۲
جدول شماره ۳-۱۵۲: برنامه تفصیلی فضایی - فیزیکی مجموعه گردشگری سبز تالاب کانی برازان - گزینه یک.....	۸۳
جدول شماره ۴-۱۵۲: برنامه فازبندی و جانمایی فعالیت های مجموعه گردشگری سبز تالاب کانی برازان - گزینه یک.....	۸۵
جدول شماره ۵-۱۵۲: برنامه کلان فضایی مجموعه گردشگری سبز تالاب کانی برازان - گزینه دو.....	۸۶
جدول شماره ۶-۱۵۲: برنامه کلان فیزیکی مجموعه گردشگری سبز تالاب کانی برازان - گزینه دو.....	۸۶
جدول شماره ۷-۱۵۲: برنامه تفصیلی فضایی - فیزیکی مجموعه گردشگری سبز تالاب کانی برازان - گزینه دو.....	۸۷
جدول شماره ۸-۱۵۲: برنامه فازبندی و جانمایی فعالیت های مجموعه گردشگری سبز تالاب کانی برازان - گزینه دو.....	۸۹
جدول شماره ۱-۱۵۳: برنامه تأمین پارکینگ مجموعه گردشگری سبز تالاب کانی برازان.....	۹۰



فهرست نقشه‌ها

عنوان	صفحه
نقشه شماره ۱-۱۱۰: موقعیت منطقه‌ای تالاب بین‌المللی کنه برازان.....	۱۰
نقشه شماره ۲-۱۱۰: محدوده پناهگاه حیات وحش تالاب بین‌المللی کنه برازان.....	۱۱
نقشه شماره ۳-۱۱۰: معرفی حوزه مداخله و حوزه بلافصل طرح.....	۱۲
نقشه شماره ۱-۱۱۱: پهنه‌بندی حساسیت‌های پناهگاه حیات وحش کنه برازان.....	۱۸
نقشه شماره ۱-۱۱۲: شکل زمین تالاب کنه برازان.....	۱۹
نقشه شماره ۲-۱۱۲: شبکه‌بندی زمین‌های کشاورزی و مراتع پیرامون تالاب کنه برازان.....	۲۰
نقشه شماره ۳-۱۱۲: همسایگی تالاب کنه برازان در حوزه مداخله.....	۲۱
نقشه شماره ۴-۱۱۲: مستحدثات، تأسیسات و عناصر مصنوع حوزه مداخله طرح.....	۳۴
نقشه شماره ۵-۱۱۲: عوارض و عناصر طبیعی حوزه مداخله طرح.....	۳۹
نقشه شماره ۱-۱۲۱: کاربری زمین حوزه مداخله طرح.....	۴۳
نقشه شماره ۱-۱۲۲: دسترسی‌های منطقه‌ای اصلی پیرامون زمین طرح.....	۴۴
نقشه شماره ۲-۱۲۲: دسترسی‌های فرعی پیرامون و درون زمین طرح.....	۴۵
نقشه شماره ۱-۱۲۳: فیزیوگرافی و شکل زمین در حوزه مداخله طرح.....	۴۷
نقشه شماره ۲-۱۲۳: پوشش گیاهی تالاب کنه برازان.....	۴۹
نقشه شماره ۳-۱۲۳: راه‌های تالاب کنه برازان در حوزه مداخله طرح.....	۵۱
نقشه شماره ۴-۱۲۳: عناصر آبی در حوزه مداخله طرح.....	۵۵
نقشه شماره ۵-۱۲۳: حوزه‌بندی منظر در حوزه مداخله طرح.....	۵۵



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



The Government of Japan

سازمان حفاظت محیط زیست



معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

عنوان	صفحه
تصویر شماره ۱-۱۱۱: قانون حفاظت، احیاء و مدیریت تالاب های کشور.....	۱۴
تصویر شماره ۱-۱۱۲: تابلوی معرفی تالاب کانی برازان.....	۱۹
تصویر شماره ۲-۱۱۲: روستای قره داغ در ضلع جنوبی زمین طرح.....	۲۲
تصویر شماره ۳-۱۱۲: شبکه معابر اصلی روستای قره داغ.....	۲۲
تصویر شماره ۴-۱۱۲: دبستان روستای قره داغ.....	۲۲
تصویر شماره ۵-۱۱۲: زمین های بنیاد مسکن در شمال شرقی روستای قره داغ.....	۲۳
تصویر شماره ۶-۱۱۲: جانمایی بوستان قره داغ در شمال روستای قره داغ.....	۲۳
تصویر شماره ۷-۱۱۲: زمین های زراعی و باغات پیرامون روستای قره داغ.....	۲۳
تصویر شماره ۷-۱۱۲: دامداری در روستای قره داغ.....	۲۴
تصویر شماره ۸-۱۱۲: روستای خور خوره در ضلع غربی زمین طرح.....	۲۵
تصویر شماره ۹-۱۱۲: باغات سیب در روستای خور خوره.....	۲۵
تصویر شماره ۱۰-۱۱۲: روستای بفروان در ضلع شرقی زمین طرح.....	۲۶
تصویر شماره ۱۱-۱۱۲: شبکه معابر اصلی روستای بفروان.....	۲۶
تصویر شماره ۱۲-۱۱۲: دبستان روستای بفروان.....	۲۶
تصویر شماره ۱۳-۱۱۲: عبور شاخه های سیمین رود از روستای بفروان.....	۲۷
تصویر شماره ۱۴-۱۱۲: زمین های زراعی در روستای بفروان.....	۲۷
تصویر شماره ۱۵-۱۱۲: روستای قلعه حسن در ضلع شرقی زمین طرح.....	۲۸
تصویر شماره ۱۶-۱۱۲: شبکه معابر اصلی روستای قلعه حسن.....	۲۸
تصویر شماره ۱۷-۱۱۲: دبیرستان روستای قلعه حسن.....	۲۸
تصویر شماره ۱۸-۱۱۲: زمین های زراعی در روستای قلعه حسن.....	۲۹
تصویر شماره ۱۹-۱۱۲: راه ارتباطی خاکی واقع در لبه شرقی زمین تالاب کانی برازان.....	۳۰
تصویر شماره ۲۰-۱۱۲: راه ارتباطی خاکی واقع در قسمت مرکزی تالاب کانی برازان.....	۳۰
تصویر شماره ۲۱-۱۱۲: ساختمان حفاظت و پرندنگری واقع در لبه غربی تالاب کانی برازان.....	۳۰
تصویر شماره ۲۲-۱۱۲: اقامتگاه های مخروبه واقع در جنوب تالاب کانی برازان.....	۳۱
تصویر شماره ۲۳-۱۱۲: زمین ورزشی واقع در حدفاصل روستای قره داغ تا تپه قره داغ.....	۳۱
تصویر شماره ۲۴-۱۱۲: معدن سنگ واقع در جنوب شرقی تالاب کانی برازان.....	۳۱
تصویر شماره ۲۵-۱۱۲: معدن سنگ واقع در جنوب غربی تالاب کانی برازان.....	۳۲
تصویر شماره ۲۶-۱۱۲: کانال زهکش آب واقع در لبه شرقی تالاب کانی برازان.....	۳۲
تصویر شماره ۲۷-۱۱۲: کانال زهکش آب واقع در جنوب شرقی تالاب کانی برازان.....	۳۳
تصویر شماره ۲۸-۱۱۲: کانال زهکش آب واقع در حدفاصل روستای قره داغ تا تپه قره داغ.....	۳۳
تصویر شماره ۲۹-۱۱۲: لاگون در حال ساخت واقع در قسمت مرکزی تالاب کانی برازان.....	۳۳
تصویر شماره ۳۰-۱۱۲: لاگون ساخته شده واقع در قسمت شمالی تالاب کانی برازان.....	۳۴
تصویر شماره ۳۱-۱۱۲: تالاب کانی برازان.....	۳۵
تصویر شماره ۳۲-۱۱۲: پرندگان بومی تالاب کانی برازان.....	۳۵
تصویر شماره ۳۳-۱۱۲: چشمه های منشأ تالاب کانی برازان.....	۳۶

طرح جامع توسعه گردشگری تالاب بین‌المللی کنه برازان



طرح حفاظت از تالاب های ایران



The Government of Japan

سازمان حفاظت محیط زیست

- تصویر شماره ۳۴-۱۱۲: تپه‌های پیرامونی تالاب کنه برازان..... ۳۶
- تصویر شماره ۳۵-۱۱۲: زمین‌های پست و شوره‌زار واقع در شمال، شمال شرق و شرق تالاب کنه برازان..... ۳۷
- تصویر شماره ۳۶-۱۱۲: تالاب گروس واقع در شمال تالاب کنه برازان..... ۳۸
- تصویر شماره ۳۷-۱۱۲: رودخانه مهابادچای واقع در شمال غربی تالاب کنه برازان..... ۳۸
- تصویر شماره ۳۸-۱۱۲: چشمه و برکه روستای قره‌داغ واقع در جنوب تالاب کنه برازان..... ۳۸
- تصویر شماره ۳۹-۱۱۲: تالاب کوچک واقع در جنوب شرقی تالاب کنه برازان..... ۳۹
- تصویر شماره ۱-۱۲۲: مسیر دسترسی به تالاب کنه برازان از روستای قره‌داغ..... ۴۴
- تصویر شماره ۱-۱۲۳: شور باتلاقی، جگن، گیاه قلیا و بوته گز در حاشیه تالاب کنه برازان..... ۴۸
- تصویر شماره ۲-۱۲۳: جزایر پراکنده از گیاهان تالابی (نی قلم)..... ۴۹
- تصویر شماره ۳-۱۲۳: بوته علف شور..... ۴۹
- تصویر شماره ۴-۱۲۳: دورنمای ساختمان حراست و پرندنگری تالاب کنه برازان..... ۵۰
- تصویر شماره ۵-۱۲۳: سیمای اقامتگاه‌های گردشگری مخروبه واقع در جنوب تالاب کنه برازان ... ۵۰
- تصویر شماره ۶-۱۲۳: دورنمای دکل مخابراتی واقع در تپه‌های جنوبی تالاب کنه برازان..... ۵۰
- تصویر شماره ۷-۱۲۳: نمونه‌ای از ایجاد راه‌ها بر روی زهکش..... ۵۲
- تصویر شماره ۸-۱۲۳: نمونه‌ای از ایجاد راه‌ها به‌عنوان مرز دو نوع پوشش گیاهی..... ۵۲
- تصویر شماره ۹-۱۲۳: تالاب کنه برازان به‌عنوان عنصر آبی شاخص..... ۵۳
- تصویر شماره ۱۰-۱۲۳: مسیرهای آبی و رودهای منتهی به تالاب کنه برازان..... ۵۳
- تصویر شماره ۱۱-۱۲۳: نمونه‌ای از سازه زهکش و دریچه کنترل آب..... ۵۴
- تصویر شماره ۱۲-۱۲۳: لاگون‌های ایجاد شده (حوضچه ذخیره) در تالاب کنه برازان..... ۵۴
- تصویر شماره ۱۳-۱۲۳: دورنمای روستای قره‌داغ..... ۵۷
- تصویر شماره ۱۴-۱۲۳: دورنمای روستای قلعه‌حسن..... ۵۸
- تصویر شماره ۱۵-۱۲۳: دورنمای روستای بفروان..... ۵۸
- تصویر شماره ۱۶-۱۲۳: تالاب کوچک (استخر پرورش ماهی)..... ۵۸
- تصویر شماره ۱۷-۱۲۳: آشیانه لک‌لک در بالای تیر برق روستای قره‌داغ..... ۵۹
- تصویر شماره ۱۸-۱۲۳: رودخانه مهابادچای در روستای خورخورم..... ۵۹
- تصویر شماره ۱۹-۱۲۳: پرندگان مهاجر در رود مهابادچای در روستای خورخورم..... ۶۰
- تصویر شماره ۲۰-۱۲۳: پل رود مهابادچای در روستای خورخورم..... ۶۰
- تصویر شماره ۲۱-۱۲۳: سیمینه‌رود در روستای بفروان..... ۶۰
- تصویر شماره ۱-۱۲۴: شبکه‌های تأسیسات زیربنایی در روستای قره‌داغ..... ۶۲
- تصویر شماره ۲-۱۲۴: ورود آلودگی‌های ناشی از زباله و فاضلاب به سیمینه‌رود در روستای بفروان..... ۶۲
- تصویر شماره ۳-۱۲۴: شبکه‌های تأسیسات زیربنایی در روستای قلعه‌حسن..... ۶۳
- تصویر شماره ۴-۱۲۴: شبکه برق‌رسانی و تأسیسات آبیاری روستای خورخورم..... ۶۳
- تصویر شماره ۵-۱۲۴: شبکه گازرسانی روستای خورخورم..... ۶۳
- تصویر شماره ۶-۱۲۴: دکل مخابرات روستای خورخورم..... ۶۴



معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

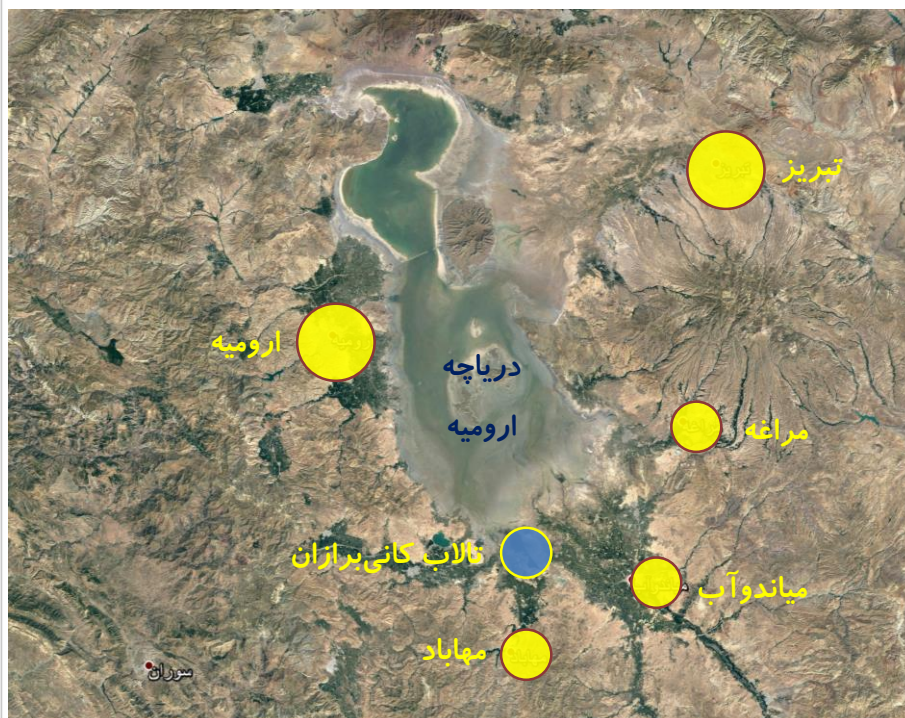
۱- مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی - فضایی طرح در اطراف تالاب

۱-۱- شناسایی های پایه

تالاب کانی برازان در جنوب دریاچه ارومیه و شمال شهرستان مهاباد واقع شده است. این تالاب در فاصله ۱۱۰ کیلومتری از شهر ارومیه و ۲۱۰ کیلومتری از شهر تبریز به عنوان پتانسیل های جمعیتی اصلی منطقه شمال غربی کشور قرار دارد. علاوه بر این شهرها، شهرهای میاندوآب و مهاباد و مراغه در محدوده پیرامونی زمین طرح قرار دارند که در سلسله مراتب شهری دارای کارکردهای منطقه ای در غرب کشور هستند. موقعیت قرارگیری تالاب کانی برازان، ارتباط با محورهای موجود ارومیه - میاندوآب و ارومیه - مهاباد به عنوان محورهای مهم سامان دهی سفرهای بین شهری محدوده غربی و جنوبی دریاچه ارومیه و به دنبال آن ارتباطات گسترده با تمامی شهرهای غربی کشور (کریدور غرب کشور) را فراهم ساخته است. همچنین نزدیکی به مرزهای سرو (ترکیه)، پیرانشهر و سردشت (کردستان عراق) پتانسیل فراملی این منطقه را نشان می دهد (نقشه شماره ۱-۱۱۰).

این منطقه از شمال غربی کشور به لحاظ وضعیت لرزه خیزی در پهنه با خطر نسبی کم قرار گرفته است که ویژگی های آن محسوب می شود.

نقشه شماره ۱-۱۱۰: موقعیت منطقه ای تالاب بین المللی کانی برازان



طرح جامع توسعه گردشگری تالاب بین‌المللی کنه برازان



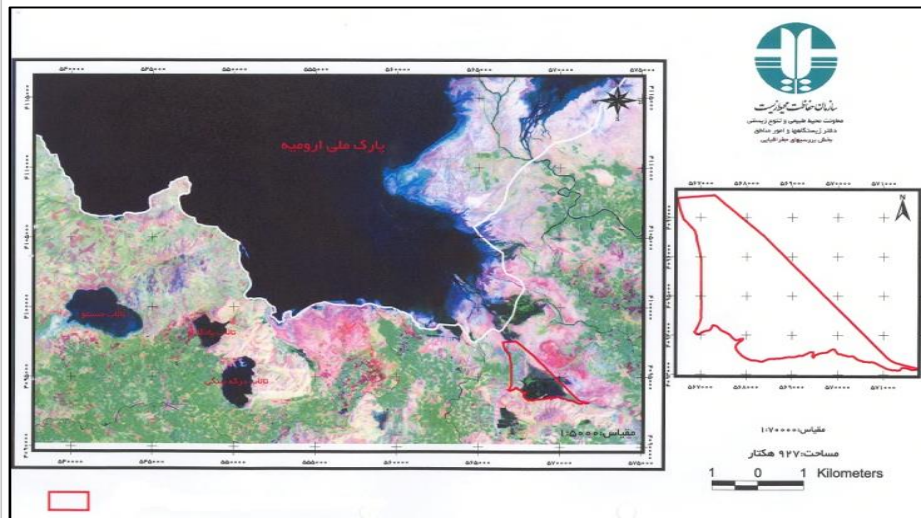
طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



The Government of Japan

سازمان حفاظت محیط زیست

نقشه شماره ۲-۱۱۰: محدوده پناهگاه حیات وحش تالاب بین‌المللی کنه برازان



با توجه به موارد پیش گفته، در این قسمت به بررسی و شناسایی ویژگی‌های پایه‌ای و اساسی حوزه مداخله و حوزه بلافصل پروژه پرداخته می‌شود. در تعیین حوزه‌های بلافصل و مداخله سعی بر آن بوده تا با استفاده از عوارض طبیعی همچون رودخانه و عوارض مصنوعی همچون راه، راه‌آهن و محدوده روستایی، محدوده‌های قابل تشخیصی، در نظر گرفته شود. بر این اساس، حوزه بلافصل از شمال و شمال شرقی به رودخانه سیمینه‌رود، از جنوب شرقی به خط آهن مهاباد - مراغه، از جنوب به محور آسفالتی و محدوده جنوبی روستای قره‌داغ و در نهایت از غرب به رودخانه مهابادچای محدود می‌شود. حوزه مداخله نیز از شمال و شرق به حریم تالاب و زمین‌های شورزاری، از غرب به رودخانه مهابادچای و مسیرهای خاکی بین زمین‌های کشاورزی، از جنوب و جنوب شرقی نیز به مسیرهای خاکی بین زمین‌های کشاورزی در شمال محدوده روستای قره‌داغ محدود می‌شود. از این‌رو، حوزه‌های بلافصل و مداخله در قسمت غربی و در ناحیه رودخانه مهابادچای با هم دارای هم‌پوشانی هستند (نقشه شماره ۳-۱۱۰).

بر اساس آنچه گفته شد، حوزه مداخله، محل دخالت اصلی پروژه است که با جزییات و بسیار دقیق مورد بررسی قرار گرفته و در نهایت طرح پیشنهادی برای آن ارائه خواهد شد. با

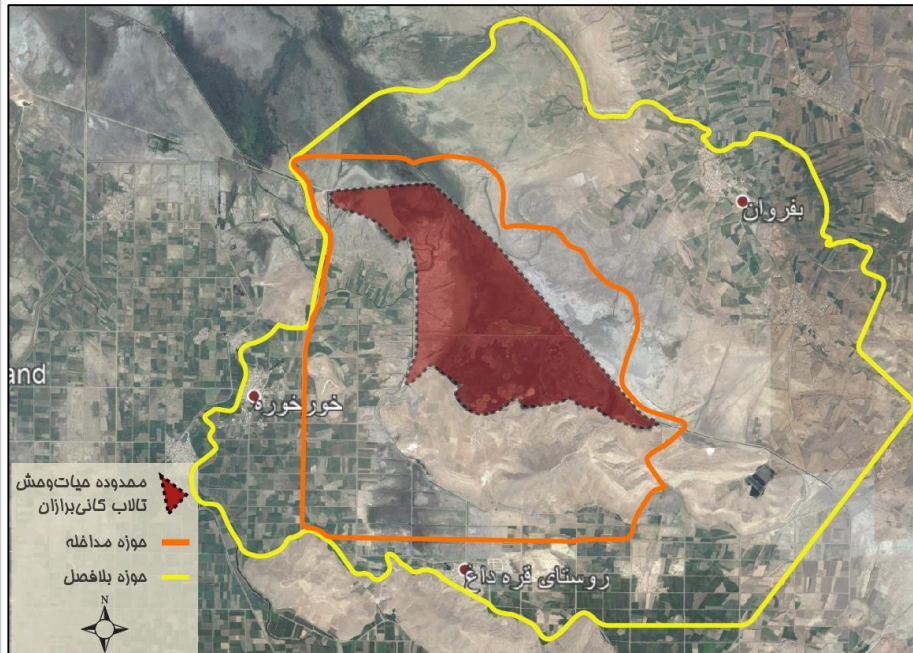


معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی- فضایی طرح

توجه به تأثیر حوزه بلا فصل بر حوزه مداخله، شناخت آن از ضروریات است. از این رو، در بخش شناسایی پایه به بررسی ویژگی های اثرگذار حوزه بلا فصل نیز پرداخته می شود.

نقشه شماره ۳-۱۱۰: معرفی حوزه مداخله و حوزه بلا فصل طرح



۱-۱-۱- بررسی نقش و جایگاه عملکردی زمین های محدوده طرح در اسناد فزادست
محدوده طرح گردشگری شامل تالاب بین المللی کانی برازان به عنوان محدوده پناهگاه حیات وحش و تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط زیست می شود که بر این اساس، رعایت الزامات تأثیرگذار بر آن ضروری است. بر این اساس، نامه رئیس مجلس خطاب به رئیس جمهوری برای ابلاغ قانون حفاظت، احیاء و مدیریت تالاب های کشور، و نامه ابلاغ رئیس جمهور به رئیس سازمان محیط زیست برای اجرا، به عنوان یک سند مهم باید مورد توجه قرار گیرد (تصویر شماره ۱-۱۱۱). چنانچه در تصویر مشاهده می شود، این قانون در ۵ ماده و سه تبصره، در روز دوشنبه چهارم اردیبهشت سال ۱۳۹۶ به تصویب مجلس شورای اسلامی و در سیزدهم همان ماه به تصویب شورای نگهبان رسیده است. مواردی از این قانون که در این پروژه تأثیرگذار است، به شرح زیر ارائه می شود:

ماده یک - هرگونه بهره برداری و اقدامی که منجر به تخریب و آلودگی غیرقابل جبران تالاب ها گردد، ممنوع است. مرجع تشخیص تخریب و آلودگی غیرقابل جبران، سازمان حفاظت محیط زیست می باشد که در این





قانون سازمان نامیده می‌شود.

ماده دو - سازمان مکلف است نیاز آبی زیست‌محیطی تالاب‌ها را تعیین و وزارت نیرو مکلف است ضمن تدوین و اجرای برنامه مدون، نسبت به تخصیص و تأمین آن اقدام نماید.

ماده سه - وارد کردن گونه‌های گیاهی و جانوری غیربومی مضر به تالاب‌ها ممنوع می‌باشد. فهرست گونه‌های مذکور توسط سازمان تعیین و هر دو سال یک‌بار بازنگری و منتشر می‌شود.

ماده چهار - اشخاص حقیقی و حقوقی متخلف از احکام این قانون و مقررات مصوب، پس از اقامه دعوا توسط سازمان، علاوه بر توقف فعالیت و جبران خسارت وارده، حسب تشخیص مرجع قضایی به پرداخت جریمه به میزان سه تا پنج برابر خسارت وارده و در صورت تکرار، علاوه بر جبران خسارت به پرداخت جریمه به میزان شش تا هشت برابر خسارت وارده محکوم می‌شوند.

همچنین در بند "ط" ماده ۳۸ قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، دولت موظف است جهت حفاظت از محیط زیست اقدام به تهیه، تدوین و اجرای برنامه عمل حفاظت و مدیریت از مناطق چهارگانه محیط زیست و گونه‌های در معرض تهدید و خطر انقراض حیات وحش کشور با رویکرد بهره‌گیری از ظرفیت‌های داوطلبانه و مشارکت اشخاص حقیقی و حقوقی با اولویت جوامع محلی و سازمان‌های مردم نهاد توسط سازمان حفاظت محیط زیست نماید.

علاوه بر این در بند "ب" ماده ۲۹ قانون احکام دائمی برنامه توسعه آمده است: به منظور مردمی‌شدن اقتصاد و ارتقای مشارکت جوامع محلی و توانمندسازی آنان در امر حفظ و احیای منابع طبیعی و محیط‌زیست کشور به دستگاه‌های اجرایی مربوط (سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور و سازمان حفاظت محیط‌زیست) اجازه داده می‌شود با نظارت و مسئولیت بالاترین مقام دستگاه اجرایی مربوط با رعایت قانون برگزاری مناقصات و بر اساس آخرین فهرست‌های بهای پایه ابلاغی، در هر سال قرارداد اجرای عملیات و پروژه‌های پیش‌بینی‌شده در موافقت‌نامه‌های طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای ملی و استانی خود را با تشکل‌های روستایی و عشایری و تعاونی‌های تخصصی مربوط منعقد کنند.



تصویر شماره ۱-۱۱۱: قانون حفاظت، احیاء و مدیریت تالاب‌های کشور



روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران

مصوبات مجلس شورای اسلامی
مرجع تصویب: مجلس شورای اسلامی
شماره ویژه نامه: ۹۵۸

سپنجشنبه، ۹ خرداد ۱۳۹۶

سال هفتاد و سه شماره ۲۱۰۳۶

قانون حفاظت، احیاء و مدیریت تالاب‌های کشور

شماره ۱۴۶۸۷/۹۲

۳۰/۳/۱۳۹۶

حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر حسن روحانی

ریاست محترم جمهوری اسلامی ایران

عطف به نامه شماره ۴۳۵۴۰/۵۱۱۹۲ مورخ ۸/۴/۱۳۹۴ در اجرای اصل یکصد و بیست و سوم (۱۳۳) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران قانون حفاظت، احیاء و مدیریت تالاب‌های کشور که با عنوان لایحه به مجلس شورای اسلامی تقدیم گردیده بود، با تصویب در جلسه علنی روز دوشنبه مورخ ۲/۲/۱۳۹۶ و تأیید شورای محترم نگهبان، به پیوست ابلاغ می‌گردد.

رئیس مجلس شورای اسلامی - علی لاریجانی

شماره ۲۴۹۰۸

۲۳/۳/۱۳۹۶

سازمان حفاظت محیط زیست

در اجرای اصل یکصد و بیست و سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به پیوست «قانون حفاظت، احیاء و مدیریت تالاب‌های کشور» که در جلسه علنی روز دوشنبه مورخ چهارم اردیبهشت ماه یک هزار و سیصد و نود و شش مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳/۲/۱۳۹۶ به تأیید شورای نگهبان رسیده و طی نامه شماره ۱۴۶۸۷/۹۲ مورخ ۳۰/۳/۱۳۹۶ مجلس شورای اسلامی واصل گردیده، جهت اجرا ابلاغ می‌گردد.

رئیس جمهور - حسن روحانی

قانون حفاظت، احیاء و مدیریت تالاب‌های کشور

ماده ۱- هرگونه بهره‌برداری و اقدامی که منجر به تخریب و آلودگی غیرقابل‌جبران تالاب‌ها گردد، ممنوع است. مرجع تشخیص تخریب و آلودگی غیرقابل‌جبران، سازمان حفاظت محیط زیست می‌باشد که در این قانون سازمان نامیده می‌شود.

تبصره - آیین‌نامه جلوگیری از تخریب و آلودگی غیرقابل‌جبران تالاب‌ها حداکثر ظرف مدت شش‌ماه از تاریخ ابلاغ این قانون توسط سازمان تهیه می‌شود و به تصویب هیأت‌وزیران می‌رسد تا مبنای عمل سازمان مذکور و تمامی مراجع ذربیط قرار گیرد. این آیین‌نامه باید متضمن حفظ و احیاء تالاب‌های کشور باشد.

ماده ۲- سازمان مکلف است نیاز آبی زیست‌محیطی تالاب‌ها را تعیین و وزارت نیرو مکلف است ضمن تدوین و اجرای برنامه مدون نسبت به تخصیص و تأمین آن اقدام نماید.

ماده ۳- واردکردن گونه‌های گیاهی و جانوری غیربومی مضر به تالاب‌ها ممنوع می‌باشد. فهرست گونه‌های مذکور توسط سازمان تعیین و هر دوسال یک‌بار بازنگری و منتشر می‌شود.

ماده ۴- اشخاص حقیقی و حقوقی متخلف از احکام این قانون و مقررات مصوب پس از اقامه دعوا توسط سازمان، علاوه بر توقف فعالیت و جبران خسارات وارده، حسب تشخیص مرجع قضائی به پرداخت جریمه به میزان سه تا پنج برابر خسارات وارده و در صورت تکرار، علاوه بر جبران خسارات به پرداخت جریمه به میزان شش تا هشت برابر خسارات وارده محکوم می‌شوند.

تبصره ۱- درآمدهای ناشی از اجرای وصول جریمه‌ها و خسارات موضوع این قانون طی ردیف درآمدی جداگانه که در قانون بودجه هر سال مشخص می‌شود، به حساب خزانه‌داری کل کشور واریز و معادل صددرصد (۱۰۰٪) آن با پیش‌بینی در قوانین بودجه سنواتی به منظور جبران خسارات وارده و حفاظت، احیاء و مدیریت تالاب‌ها در اختیار صندوق ملی محیط‌زیست قرار می‌گیرد.

تبصره ۲- سازمان در اجرای این قانون، از پرداخت هزینه دادرسی معاف می‌باشد.

ماده ۵ - دولت مکلف است اعتبارات مورد نیاز برای اجرای طرح‌های لازم جهت تحقق اهداف این قانون را در بودجه‌های سنواتی سالانه دستگاه‌های ذربیط پیش‌بینی نماید.

قانون فوق مشتمل بر پنج ماده و سه تبصره در جلسه علنی روز دوشنبه مورخ چهارم اردیبهشت‌ماه یک هزار و سیصد و نود و شش مجلس شورای اسلامی تصویب شد و در تاریخ ۱۳/۲/۱۳۹۶ به تأیید شورای نگهبان رسید.

رئیس مجلس شورای اسلامی - علی لاریجانی

یکی از اسناد فرادست بسیار مهم و تأثیرگذار بر طرح، دستورالعمل و ضوابط مشارکت در اجرای برنامه های طبیعت گردی طرح مدیریت مناطق سازمان حفاظت محیط زیست است که در راستای اجرای بند "هـ" ماده ۳ و ۵ آئین‌نامه کمیته ملی طبیعت‌گردی مصوب





۱۳۸۴/۵/۵ هیات وزیران در مورخ ۱۳۹۴/۱/۳۱ به تصویب کمیته ملی طبیعت گردی رسیده است. در ماده ۱ این دستورالعمل برنامه های طبیعت گردی مطابق ماده ۴ آئین نامه طبیعت گردی بر مبنای الف- طبیعت گردی متمرکز که از طریق استقرار در مراکز اقامتی و مرکز بازدیدکنندگان یا بازدیدهای چند روزه صورت می گیرد و ب- طبیعت گردی غیرمتمرکز که متضمن بازدیدهای کوتاه مدت با وسایل و امکانات غیر ثابت می باشد، تعریف شده است. تبصره ۱ و ۲ این ماده تاکید می کند، ایجاد هرگونه تاسیسات و امکانات اقامتگاهی و گردشگری از قبیل کمپینگ و چادر و سایر تسهیلات بادی مطابق طرح مدیریت مصوب باشد. همچنین، سرمایه گذار موظف است در طرح پیشنهادی، برنامه هایی برای آموزش جوامع محلی و همچنین بازدیدکنندگان داشته باشد.

ماده ۳ این دستورالعمل به تاسیسات گردشگری مرتبط با تفرج متمرکز برای طرح های طبیعت گردی و مصادیق آن پرداخته است. مصادیق تاسیساتی که به قصد ارائه خدمات و انتفاع برای پذیرایی، اقامت و خدمات مسافرتی به گردشگران و بازدیدکنندگان در مناطق تفرج متمرکز طبق ضوابط دستگاه های ذیربط و ملاحظات زیست محیطی و حفظ کاربری و مالکیت دولت بر عرصه های منابع ملی و دولتی در طرح طبیعت گردی مجاز به احداث می باشند، به شرح، اقامت های بوم گردی و سنتی، مراکز تفریحی و سرگرمی گردشگری، مجتمع ها، اردوگاه ها و محوطه های گردشگری، محیط ها و پارک های طبیعت گردی و گردشگری روستایی و عشایری، مراکز گردشگری ساحلی و دریایی، واحدهای پذیرایی و انواع غذاخوری منفرد بین راهی موجود، تاسیسات اقامتی و پذیرایی واقع در مجتمع های خدمات رفاهی بین راهی، مناطق نمونه گردشگری، دهکده های سلامت است.

طبق ماده ۴، استقرار سازه ها و ساخت و سازهای منطبق با تفرج متمرکز در طرح های مصوب و در دست اجرای واقع در مناطق تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط زیست و سازمان جنگل ها، مراتع و آبخیزداری کشور متناسب با اکوسیستم هر منطقه به صورت زیر به اجرا در خواهد آمد: اجرای مصوبات طرح تفصیلی موجود برای زون تفرج متمرکز، بررسی و تصویب پیشنهادات مجری در قالب مندرجات ماده ۳ این مصوبه حسب مورد توسط سازمان حفاظت محیط زیست و یا سازمان جنگل ها، مراتع و آبخیزداری کشور مورد بررسی قرار می گیرد، چنانچه اجرای پیشنهادات مجری در طرح حاضر به دلایل زیست محیطی و سایر محدودیت ها و ممنوعیت های قانونی میسر نباشد مجری می تواند در فضای پشتیبان مکان یابی نماید. در تبصره این ماده آمده است: تملک و تحصیل اراضی در فضای پشتیبان به عهده سرمایه گذار است و دستگاه های عضو کمیته ملی در این خصوص مسئولیت ندارند.

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی- فضایی طرح

ماده ۵ این دستورالعمل شرایط متقاضیان را شرح داده است که از جمله مفاد مهم آن اولویت بخشی به جوامع محلی در شرایط مساوی است.

مجرای قانونی صدور مجوز در ماده ۶ این دستورالعمل به این شرح تعریف شده است: متقاضیان اجرای طرح و پروژه طبیعت گردی قبل از هر گونه اقدام اجرایی موظف به کسب مجوز سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری مطابق ماده ۲ موسوم آئین نامه ایجاد، اصلاح، تکمیل، درجه بندی و نرخ گذاری تاسیسات گردشگری و نظارت بر فعالیت آن ها مورخ ۱۳۹۴/۶/۱۱ هیات وزیران است، تشخیص نیاز مناطق مختلف کشور به ایجاد واحدهای طبیعت گردی با کمیته ملی طبیعت گردی است.

مراحل اعطای مجوز و موافقت با طرح های گردشگری و مهلت های مقرر طبق ماده ۷ بدین شرح است: مهلت پاسخگویی سازمان های عضو کمیته ملی طبیعت گردی برای استعلام های سرمایه گذار شامل صدور مجوز، بررسی و تصویب کتابچه طرح توجیهی در هر مرحله حداکثر ۳۰ روز است و در پایان مهلت تعیین شده در صورتیکه انجام بررسی نیاز به مدت بیشتری داشته باشد، مراتب به متقاضی اعلام خواهد شد، در هر صورت مجموع زمان پاسخگویی ها حداکثر ۶۰ روز خواهد بود، همچنین مهلت تهیه طرح اجرایی و نقشه های معماری و ملاحظات زیست محیطی برای سرمایه گذار شش ماه است و در صورت تاخیر سرمایه گذار مجوز طبیعت گردی وی ابطال خواهد گردید، پس از تصویب طرح اجرایی و نقشه های معماری، نسبت به انعقاد قرارداد اجرای طرح بر حسب مورد فی مابین هر یک از دستگاه های عضو کمیته ملی و مجری طرح منعقد خواهد شد، مدت زمان اجرای تاسیسات مصوب طرح طبیعت گردی مطابق طرح مصوب حسب مورد حداکثر ۴ سال است و جرایم تاخیر در اجرا مطابق مقررات در قرارداد پیش بینی خواهد شد، مدت بهره برداری که در دوره اول از ۱۵ سال کمتر نخواهد بود در قرارداد تعیین می شود.

طبق ماده ۸ عدم رعایت مفاد شرح خدمات اجرایی مصوب و تاخیر در طراحی و احداث بیش از مهلت مقرر حسب مفاد قرارداد در زمان طراحی و احداث، همچنین عدم رعایت ظرفیت تحمل منطقه پس از دو بار اخطار و طرح موضوع در کمیته ملی طبیعت گردی، تردد گردشگران و تورها در سایر زون های غیر تفرجی (امن، بازسازی و ...) پس از یک بار اخطار و طرح موضوع در کمیته ملی طبیعت گردی، تخریب و تغییر اکوسیستم در محیط زیست و منابع طبیعی با اعلام مرجع ذیربط، عدم رعایت هنجارهای اجتماعی و فرهنگی جامعه محلی پس از یک بار اخطار و طرح موضوع در کمیته ملی طبیعت گردی و تغییر کاربری بدون اخذ مجوز قانونی در



طرح جامع توسعه گردشگری تالاب بین المللی کنه برازان

زمان بهره‌برداری موجب ابطال مجوز فعالیت‌های طبیعت‌گردی یا فسخ قرارداد بهره‌برداری می‌گردد.

ماده ۹، راهنمای تدوین طرح اجرایی و استانداردهای طراحی تاسیسات و تجهیزات طبیعت‌گردی، الزامات و محدودیت‌ها و ممنوعیت‌های بهره‌برداری طبیعت‌گردی، طرح مصوب پارک و تفرجگاه برای عرصه‌های تحت مدیریت سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری، پهنه‌بندی (زون‌بندی) برای عرصه‌های تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط زیست، ارائه طرح ارزیابی اثرات زیست محیطی را به عنوان اسناد پیوست هنگام اخذ مجوز طبیعت‌گردی برای هر مکان طبیعت‌گردی معرفی می‌کند.

یکی دیگر از اسناد فرادست بسیار مهم، پهنه‌بندی (زون‌بندی) حاصل از چهارمین کارگاه برنامه مدیریت جامع تالاب کانی‌برازان است. این کارگاه که آخرین قدم برای به ثمر رساندن گام دوم برنامه زیست‌بومی است، در بیست و یکم شهریور سال ۱۳۹۷ و با حضور نمایندگان متعهد تمامی ذینفعان در شهرستان مهاباد برگزار شده است.

در این جلسه، پهنه‌بندی پیشنهادی برای فعالیت‌ها و حرایم تالاب با اهداف زیر ارائه شد:

- تضمین بهره‌برداری پایدار
- تعیین و فراهم نمودن امکان انجام فعالیت‌های پایدار
- تعیین و منع فعالیت‌های تخریبی
- حفاظت و احیاء تنوع زیستی
- مدیریت موارد تهدید کننده گونه‌های حساس
- مدیریت برداشت / بهره‌برداری
- کمک برای حل و دوری جستن از کشمکش

با تلفیق نظرات تمامی ذینفعان و در نظر گرفتن معیارهای تعیین حساسیت منطقه تالاب و پیرامون آن نقشه پهنه‌بندی نهایی برای پناهگاه حیات‌وحش و تالاب کانی‌برازان به دست آمد (نقشه شماره ۱-۱۱۱). کاربری‌های مجاز برای هر زون یا پهنه نیز در جدول شماره ۱-۱۱۱ ارائه شده است.



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



The Government of Japan

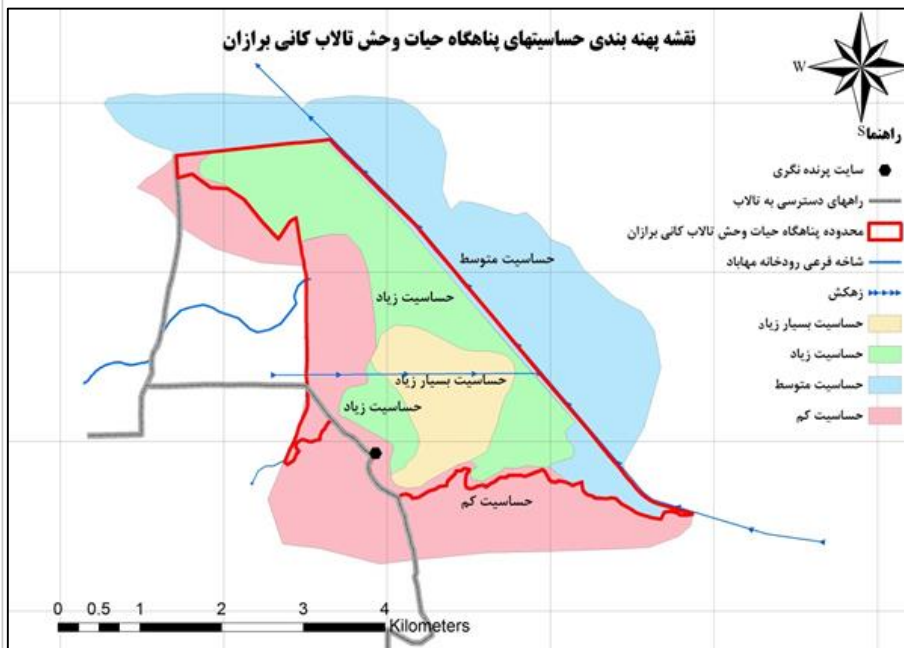
سازمان حفاظت محیط زیست



معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی-فضایی طرح

نقشه شماره ۱-۱۱۱: پهنه بندی حساسیت های پناهگاه حیات وحش کانی برازان



جدول شماره ۱-۱۱۱: فعالیت های مجاز در پهنه بندی پناهگاه حیات وحش کانی برازان		
پهنه	فعالیت های مجاز	مسئول تهیه دستورالعمل
حساسیت بسیار زیاد	پایش، تحقیقات، مطالعات، حفاظت	محیط زیست
حساسیت زیاد	فعالیت های بالا به علاوه پرندنگری و عکاسی	محیط زیست با همکاری سمن ها
حساسیت متوسط	فعالیت های بالا به علاوه گردشگری گسترده، بهره برداری عرفی محدود مثل دامداری، برنامه های آموزشی	محیط زیست با همکاری میراث فرهنگی و سمن ها، جهاد کشاورزی، منابع طبیعی
حساسیت کم	فعالیت های بالا به علاوه تفرج یا گردشگری متمرکز، ماهیگیری ورزشی، برگزاری برنامه های فرهنگی، آموزشی و علمی	محیط زیست با همکاری میراث فرهنگی و سمن ها

۱-۲- بررسی وضعیت موجود اراضی (شکل، ابعاد، مساحت، شیب عمومی، همسایگی، مشخصات ثبتی و ملکی، مستحدثات و تأسیسات موجود و دیگر عارضه های مصنوع و طبیعی)

یکی از مهم ترین و ابتدایی ترین مراحل در فرایند برنامه ریزی و طراحی زمین، ارزیابی اهمیت نسبی عوامل تشکیل دهنده محیط فیزیکی محدوده پروژه است. این عوامل در ادامه و در قالب زیر بندهای شکل، ابعاد و مساحت، شیب عمومی، همسایگی ها، مشخصات ثبتی و ملکی، مستحدثات و تأسیسات موجود و عارضه های مصنوع و طبیعی بررسی شده است (تصویر شماره ۱-۱۱۲).



طرح جامع توسعه گردشگری تالاب بین‌المللی کنه برازان



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



سازمان حفاظت محیط زیست

The Government of Japan



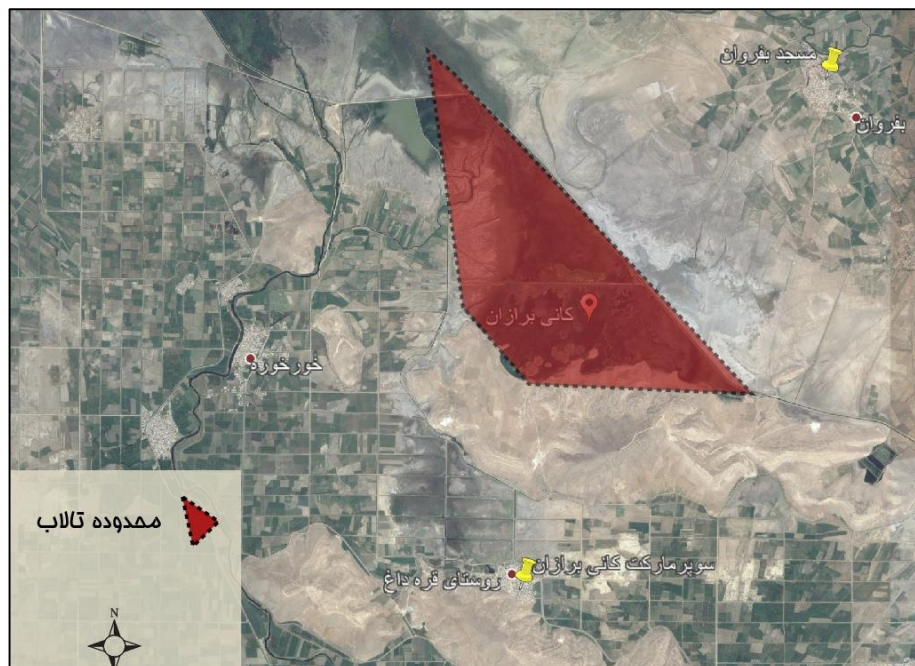
تصویر شماره ۱-۱۱۲: تابلوی معرفی تالاب کنای برازان

۱-۲-۱-۱- شکل، ابعاد و مساحت

تالاب کنای برازان شامل ۹۲۷ هکتار پهنه آبی با حوزه آبریز ۴۰۱۰ هکتاری است که مساحت عرصه آبی تالاب در حال حاضر ۸۰ هکتار است.

تالاب شکلی شبه‌دوزنقه‌ای دارد که ضلع بلندتر آن با طول حدود ۶ کیلومتر، در شرق قرار گرفته است (نقشه شماره ۱-۱۱۲). زمین‌های اطراف آن نیز، بخشی بکر و دست‌نخورده و بخشی دیگر در قالب زمین‌های کشاورزی، مراتع یا روستاها تفکیک شده و دارای کاربری هستند. زمین‌های کشاورزی که در غرب و جنوب تالاب قرار گرفته‌اند، همگی در قطعات مستطیل شکل و در یک الگوی شطرنجی منظم شکل گرفته‌اند (نقشه شماره ۲-۱۱۲).

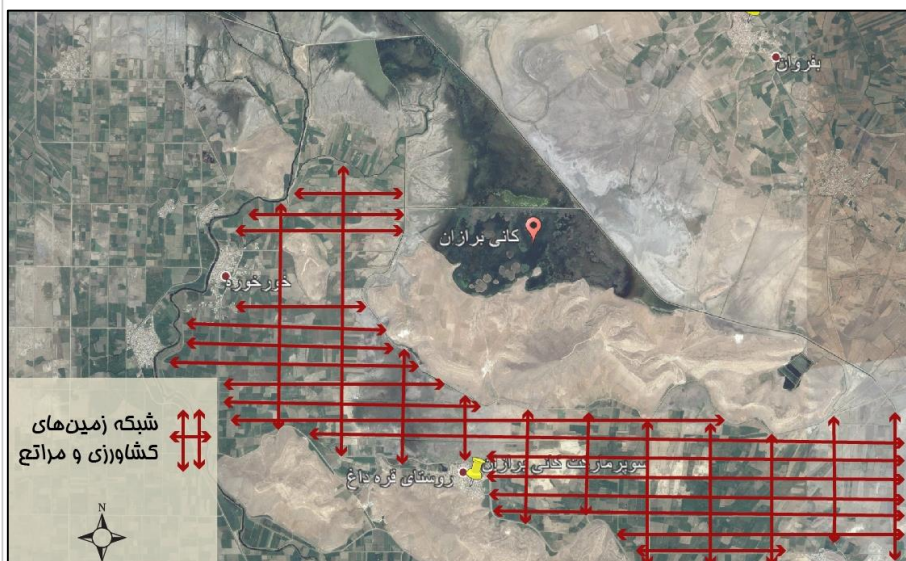
نقشه شماره ۱-۱۱۲: شکل زمین تالاب کنای برازان



معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی- فضایی طرح

نقشه شماره ۲-۱۱۲: شبکه بندی زمین های کشاورزی و مراتع پیرامون تالاب کانی برازان



۲-۲-۱-۱- شیب عمومی

اهمیت شناسایی وضعیت شیب عمومی، گذشته از تأثیرات محیطی و اقلیمی (مانند وضعیت ذوب شدن برف، آفتاب و سایه، فرسایش، میزان آبدهی و ...)، به واسطه اثرگذاری بر تعیین و جانمایی کاربری هاست. برای مثال اگر زمین برای ساختمان سازی مورد استفاده قرار گیرد، وضعیت شیب تأثیر بسزایی در هزینه های ساخت دارد. همچنین برای سایر فعالیت ها، برای نمونه تسطیح مسیرهای حرکتی یا ترانس بندی زمین برای فعالیت های گردشگری، مستلزم صرف هزینه است. در عین حال، جابجایی خاک آسیب های محیط زیستی عمده به همراه دارد. در محدوده تالاب، با حرکت از ناحیه جنوبی (عمق ۱۲۰ سانتی متر) به ناحیه شمالی تالاب (عمق ۶۰ سانتی متر)، از عمق آن کاسته می شود. شیب عمومی زمین در اطراف تالاب اغلب بین صفر تا دو درصد است و البته در برخی قسمت ها به ویژه محدوده تپه ها تا ۲۵ درصد نیز متغیر است.

۳-۲-۱-۱- همسایگی

این تالاب بخشی از یک ناحیه وسیع تالابی در پایین دست حوزه آبریز رودخانه های مهابادچای و سیمینه رود است که در شمال و شرق روستای قره داغ گسترده شده و تا تالاب گروس امتداد دارد. این تالاب از شمال به کانال قره داغ، از مغرب به تپه های مرتفع و نیمه مرتفع قره داغ، از شرق و شمال شرقی به کانال بفروان و زمین های پست با شیب حدود صفر و از سمت جنوب به زمین های کشاورزی و چمنزارها و زمین های پست روستای بفروان با شیب صفر تا ۲ درصد



طرح جامع توسعه گردشگری تالاب بین‌المللی کانی‌برازان

محدود می‌شود. به‌طور خلاصه این تالاب بین روستاهای خورخوره، قره‌داغ، بفروان و قلعه حسن واقع شده است (نقشه شماره ۳-۱۱۲).

نقشه شماره ۳-۱۱۲: همسایگی تالاب کانی‌برازان در حوزه مداخله



روستای قره‌داغ از دهستان مکریان شرقی، در ضلع جنوبی تالاب و به فاصله ۲,۵ کیلومتری آن قرار گرفته است. بر اساس آمار سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵، جمعیت ۱۰۰۴ نفر در غالب ۲۱۱ خانوار در آن سکونت دارند. این روستا دارای شبکه برق‌رسانی، آب لوله‌کشی، تلفن، مسجد، مدرسه ابتدایی، سرویس بهداشتی، سوپرمارکت و نانوايي بوده و شبکه گازکشی روستا نیز در حال احداث است. دفع فاضلاب در این روستا از طریق احداث چاه انجام می‌پذیرد. در این روستا تعداد ۴ چشمه وجود دارد که یکی از آن‌ها خشک شده است.

در حال حاضر در قسمت شمال شرقی روستا، محدوده‌ای برای احداث واحدهای مسکونی جدید با عنوان زمین‌های بنیاد مسکن جانمایی شده که تعداد حدود ۱۵ واحد مسکونی در آن ساخته شده است. همچنین در قسمت شمالی روستا و در تقاطع جاده ورودی تالاب کانی‌برازان، پارکی یک هکتاری (بوستان قره‌داغ) برای روستا در نظر گرفته شده است که محل احداث خانه‌های بوم‌گردی روستا در آینده‌ای نزدیک هم خواهد بود. پوشش شبکه خیابان‌های اصلی این روستا عمدتاً به‌صورت آسفالت بوده و بیشتر معابر فرعی، خاکی هستند. گردشگرانی که برای بازدید از تالاب کانی‌برازان به این منطقه سفر می‌کنند، برای اقامت شبانه خود از خانه‌های این روستا استفاده می‌کنند. شغل بیشتر مردم آن دامداری و کشاورزی و محصول متداول این روستا چغندر، گندم و آفتابگردان است (تصاویر شماره ۲-۱۱۲ تا ۷-۱۱۲).



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



The Government of Japan

سازمان حفاظت محیط زیست



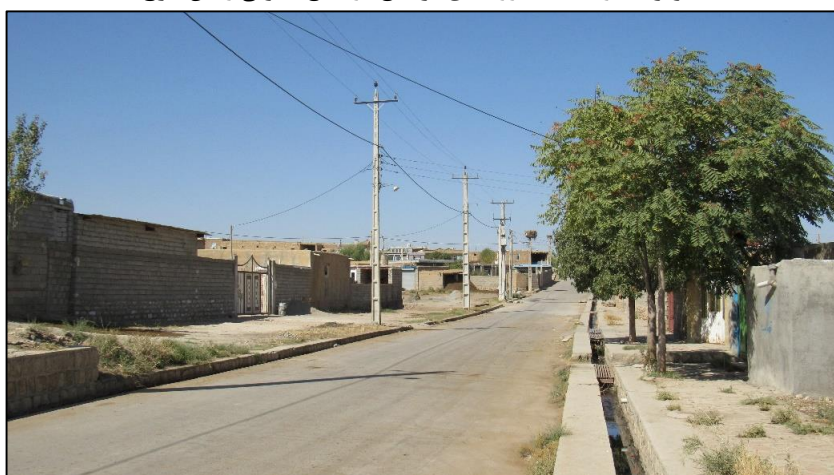
معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی- فضایی طرح

به لحاظ شکل فضایی روستایی، این روستا از نوعی روستاهای متمرکز و دایره‌ای شکل است که در دامنه کوه قره‌داغ قرار گرفته است. قسمتی عمده‌ای از روستای حالتی شبیه به روستاهای پلکانی اما با شیب ملایم دارد.



تصویر شماره ۲-۱۱۲: روستای قره‌داغ در ضلع جنوبی زمین طرح



تصویر شماره ۳-۱۱۲: شبکه معابر اصلی روستای قره‌داغ



تصویر شماره ۴-۱۱۲: دبستان روستای قره‌داغ





تصویر شماره ۵-۱۱۲: زمین های بنیاد مسکن در شمال شرقی روستای قره داغ



تصویر شماره ۶-۱۱۲: جانمایی بوستان قره داغ در شمال روستای قره داغ



تصویر شماره ۷-۱۱۲: زمین های زراعی و باغات پیرامون روستای قره داغ



تصویر شماره ۷-۱۱۲: دامداری در روستای قره داغ

روستای خور خوره به عنوان یکی از روستاهای هدف گردشگری شهرستان مهاباد در ضلع غربی و به فاصله ۲,۵ کیلومتر از تالاب کانی برازان واقع شده و بخشی از دهستان مکریان غربی است. این روستا بزرگترین روستا در منتهی‌الیه رودخانه مهابادچای است که در ضلع شرقی آن قرار گرفته است. رودخانه مهابادچای که انتهای آن به تالاب کانی برازان ختم می‌شود، به عنوان یکی از جاذبه‌های گردشگری محدوده بلا فصل طرح محسوب می‌شود. بر اساس آمار سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵، ۱۳۵۴ نفر در ۳۴۳ خانوار ساکن این روستا هستند. این روستا دارای شبکه برق رسانی، آب لوله کشی و گازرسانی، تلفن، مسجد، سرویس بهداشتی، مدرسه ابتدایی، دبیرستان، سوپرمارکت، نانوائی، آرایشگاه، کارگاه‌های فنی، دفتر خدمات فنی کامپیوتر، فروشگاه‌های لوازم خانگی و ... است. دفع فاضلاب در این روستا از طریق احداث چاه انجام می‌پذیرد. همچنین یک دستگاه خودروی جمع آوری زباله به این روستا که امکان ارائه خدمات به روستاهای مجاور خود را دارد، اختصاص یافته است.

در حال حاضر در قسمت شرقی رودخانه مهابادچای، فعالیت‌های اندکی همچون نهال کاری در کناره رودخانه انجام گرفته که پتانسیل خوبی برای ساماندهی جداره آن راه به همراه دارد. پوشش شبکه خیابان‌های اصلی این روستا عمدتاً به صورت آسفالت بوده و بیشتر معابر فرعی، خاکی هستند. گردشگرانی که برای بازدید از تالاب کانی برازان به این منطقه سفر می‌کنند، برای اقامت شبانه خود از خانه‌های این روستا استفاده می‌کنند. محصول کشاورزی غالب در این روستا عبارت از گندم، چغندر و آفتابگردان است که باغ‌های سیب نیز در این روستا و محدوده پیرامون آن وجود دارد. علاوه بر کشاورزی و دامداری، این روستا در زمینه توسعه صنایع دستی منطقه نیز تأثیرگذار بوده است (تصاویر شماره ۸-۱۱۲ و ۹-۱۱۲).

طرح جامع توسعه گردشگری تالاب بین المللی کنه برازان

به لحاظ شکل فضایی روستایی، این روستا از نوعی روستاهای متمرکز است که به دلیل قرار گرفتن در کنار رودخانه مهاباد، حالت روستای طولی به خود گرفته است.



طرح حفاظت از تالاب های ایران



سازمان حفاظت محیط زیست

The Government of Japan



تصویر شماره ۸-۱۱۲: روستای خورخوره در ضلع غربی زمین طرح



تصویر شماره ۹-۱۱۲: باغات سیب در روستای خورخوره

روستای بفروان، دورترین روستا نسبت به تالاب کنه برازان، در فاصله ۳٫۵ کیلومتری شرق آن واقع شده است. این روستا جزو دهستان مکریان شمالی است و بر اساس آمار سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵، جمعیت آن ۷۸۱ نفر در غالب ۲۱۹ خانوار بوده است. در بفروان شبکه برق رسانی، آب لوله کشی، تلفن، مسجد و مدرسه ابتدایی وجود دارد. پوشش شبکه خیابان های اصلی این روستا عمدتاً به صورت آسفالت بوده و بیشتر معابر فرعی، خاکی هستند. دفع فاضلاب در این روستا از طریق احداث چاه انجام می پذیرد و قسمتی از آن نیز به رودخانه سیمینه رود می ریزد. شغل غالب مردم کشاورزی و دامداری است. محصولات اصلی



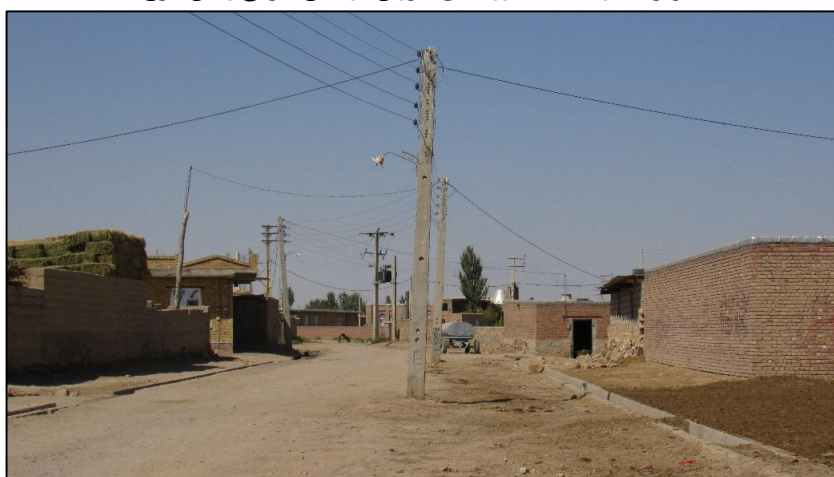
معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی-فضایی طرح

زراعی آن نیز گندم، جو، یونجه و مقدار کمی چغندر، در ۵ هکتار باغ سیب است (تصاویر شماره ۱۰-۱۱۲ تا ۱۴-۱۱۲). به لحاظ شکل فضایی روستایی، این روستا از نوعی روستاهای متمرکز و دایره‌ای شکل است که در زمین‌های مسطح اطراف تالاب قرار گرفته است.



تصویر شماره ۱۰-۱۱۲: روستای بفران در ضلع شرقی زمین طرح



تصویر شماره ۱۱-۱۱۲: شبکه معابر اصلی روستای بفران



تصویر شماره ۱۲-۱۱۲: دبستان روستای بفران





تصویر شماره ۱۳-۱۱۲: عبور شاخه های سیمینه رود از روستای بفروان



تصویر شماره ۱۴-۱۱۲: زمین های زراعی در روستای بفروان

روستای قلعه حسن واقع در دهستان مکریان شمالی، در ضلع شرقی تالاب و به فاصله ۳ کیلومتری آن قرار دارد. بر اساس آمار سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵، جمعیت آن ۶۶۰ نفر معادل ۲۰۲ خانوار بوده است. در قلعه حسن، شبکه برق رسانی، آب لوله کشی، تلفن، سوپرمارکت، مسجد و دبیرستان وجود دارد. پوشش شبکه خیابان های اصلی این روستا عمدتاً به صورت آسفالت بوده و بیشتر معابر فرعی، خاکی هستند. دفع فاضلاب در این روستا از طریق احداث چاه انجام می پذیرد. بیشتر اهالی به شغل کشاورزی و دامداری مشغول اند و ۴ هکتار باغ سیب نیز در این روستا قرار دارد (تصاویر شماره ۱۵-۱۱۲ تا ۱۸-۱۱۲). به لحاظ شکل فضایی روستایی، این روستا از نوعی روستاهای متمرکز و دایره ای شکل است که در زمین های مسطح اطراف تالاب قرار گرفته است.

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی-فضایی طرح



تصویر شماره ۱۵-۱۱۲: روستای قلعه حسن در ضلع شرقی زمین طرح



تصویر شماره ۱۶-۱۱۲: شبکه معابر اصلی روستای قلعه حسن



تصویر شماره ۱۷-۱۱۲: دبیرستان روستای قلعه حسن





تصویر شماره ۱۸-۱۱۲: زمین های زراعی در روستای قلعه حسن

شایان ذکر است در دو روستای قره داغ و خورخوره در حوزه مداخله طرح، دو سازمان مردم نهاد با رویکردهای محیط زیستی وجود دارد که دارای سابقه در مباحث احیاء و نگهداری از تالاب هستند.

۱-۲-۴- مشخصات ثبتی و ملکی

در ارتباط با مشخصات ثبتی و ملکی، اطلاعات دقیقی در اختیار نبوده باوجود این، برداشت های میدانی و مصاحبه با فعالان محیط زیست محلی، نشان می دهد بخش وسیعی از محدوده جزو اراضی ملی است. به طور ویژه، زمین های حدفاصل روستای قره داغ تا تپه قره داغ، اراضی ملی محسوب می شوند.

۱-۲-۵- مستحذات و تأسیسات موجود و عوارض مصنوع

مستحذات قابل توجه و شاخص در محدوده این پروژه، مجموعه روستاهای هم جوار و راه های ارتباطی به علاوه ساختمان حفاظت و پرندنگری که در لبه غربی تالاب ساخته شده است. این ساختمان به عنوان اولین مرکز پرندنگری در کشور فعالیت می کند و با توجه به مهاجرت پرندگان در فصول پاییز و زمستان به تالاب کانی برازان، از سازگارترین مستحذات موجود در پیرامون تالاب محسوب می شود. در جنوب تالاب، دو اقامتگاه مخروطی نیز وجود دارد که سال ها پیش توسط اداره کل میراث فرهنگی و گردشگری به منظور اسکان بازدیدکنندگان ساخته شد؛ اما به علت عدم استفاده و همچنین عدم رسیدگی، نسبتاً مخروبه هستند.

از جمله دیگر عناصر شاخص مصنوع در این محدوده می توان به زمین ورزشی در حدفاصل روستای قره داغ و تپه قره داغ، و دو معدن سنگ، یکی واقع در جنوب شرقی تالاب و دیگری

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی- فضایی طرح

در جنوب غربی آن اشاره کرد. همچنین دکل و تأسیسات مخابراتی نیز در جنوب تالاب بر روی تپه قره داغ قرار گرفته است (تصاویر شماره ۱۹-۱۱۲ تا ۲۵-۱۱۲).



تصویر شماره ۱۹-۱۱۲: راه ارتباطی خاکی واقع در لبه شرقی زمین تالاب کانی برازان



تصویر شماره ۲۰-۱۱۲: راه ارتباطی خاکی واقع در قسمت مرکزی تالاب کانی برازان



تصویر شماره ۲۱-۱۱۲: ساختمان حفاظت و پرنده نگری واقع در لبه غربی تالاب کانی برازان



طرح جامع توسعه گردشگری تالاب بین المللی کانز برازان



طرح حفاظت از تالاب های ایران



The Government of Japan

سازمان حفاظت محیط زیست



تصویر شماره ۲۲-۱۱۲: اقامتگاه های مخروبه واقع در جنوب تالاب کانز برازان



تصویر شماره ۲۳-۱۱۲: زمین ورزشی واقع در حدفاصل روستای قره داغ تا تپه قره داغ



تصویر شماره ۲۴-۱۱۲: معدن سنگ واقع در جنوب شرقی تالاب کانز برازان



معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی



تصویر شماره ۲۵-۱۱۲: معدن سنگ واقع در جنوب غربی تالاب کانی برازان

به موارد بیان شده، کانال‌های زهکش آب را نیز می‌توان افزود. کانال زهکش قره‌داغ در شمال تالاب و زهکش بفروان در شرق آن واقع شده‌اند. متعاقب احداث شبکه آبیاری مهاباد در دهه ۱۳۵۰، زهکش‌های احداث شده در ساحل راست رودخانه مهاباد، جریان‌های برگشتی حاصل از آبیاری و نیز رواناب‌های سطحی منطقه تحت پوشش خود را جمع‌آوری کرده، سپس از سمت غربی به تالاب کانی برازان تخلیه می‌شود. همچنین دو لاگون ساخته شده و در حال ساخت در محدوده تالاب از سایر مستحدثات موجود در زمین طرح است (تصاویر شماره ۲۶-۱۱۲ تا ۱۱۲-۳۰) (نقشه شماره ۴-۱۱۲).



تصویر شماره ۲۶-۱۱۲: کانال زهکش آب واقع در لبه شرقی تالاب کانی برازان

طرح جامع توسعه گردشگری تالاب بین المللی کانه برازان



طرح حفاظت از تالاب های ایران



The Government of Japan

سازمان حفاظت محیط زیست



تصویر شماره ۲۷-۱۱۲: کانال زهکش آب واقع در جنوب شرقی تالاب کانی برازان



تصویر شماره ۲۸-۱۱۲: کانال زهکش آب واقع در حدفاصل روستای قره داغ تا تپه قره داغ



تصویر شماره ۲۹-۱۱۲: لاگون در حال ساخت واقع در قسمت مرکزی تالاب کانی برازان



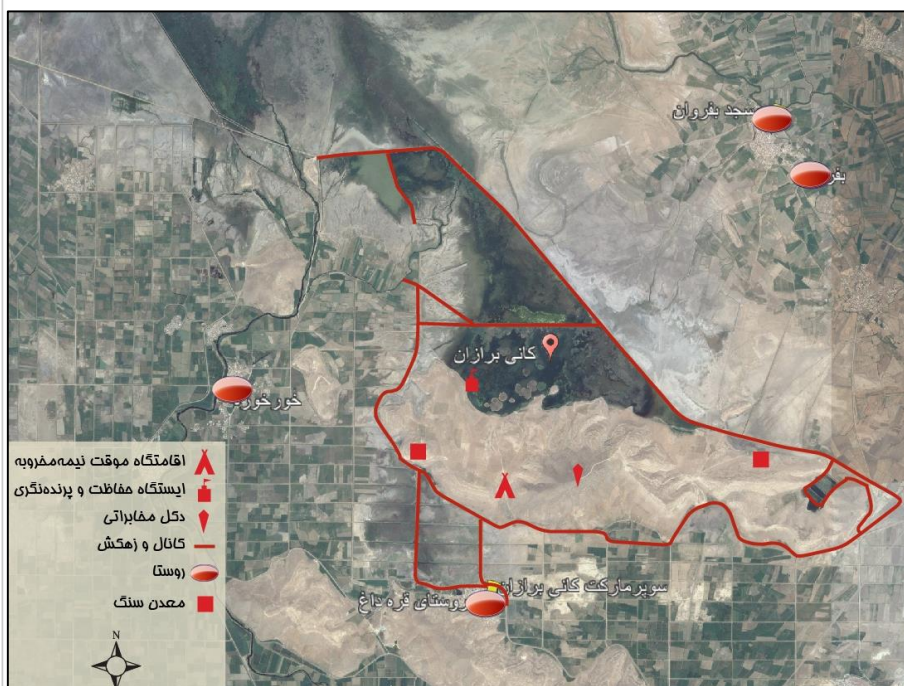
معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی-فضایی طرح



تصویر شماره ۳۰-۱۱۲: لاگون ساخته شده واقع در قسمت شمالی تالاب کانک برازان

نقشه شماره ۴-۱۱۲: مستحدثات، تأسیسات و عناصر مصنوعی حوزه مداخله طرح



۱-۲-۶- عوارض طبیعی

گذشته از اینکه تالاب کانک برازان و چشمه‌های تشکیل دهنده آن، خود مهم‌ترین عارضه طبیعی محدوده پروژه محسوب می‌شود؛ در این محدوده عناصر و عوارض طبیعی مهم و اثرگذار دیگری نیز وجود دارند. از آن جمله می‌توان به ارتفاعات و تپه‌های واقع در غرب و جنوب تالاب اشاره کرد. تپه واقع در غرب تالاب، تپه باباحیدر، تپه واقع در شمال غربی تالاب، تپه مارها و تپه جنوبی تپه قره داغ نام دارد (تصاویر شماره ۳۱-۱۱۲ تا ۳۴-۱۱۲).



طرح جامع توسعه گردشگری تالاب بین المللی کنه برازان



طرح حفاظت از تالاب های ایران



سازمان حفاظت محیط زیست



The Government of Japan



تصویر شماره ۳۱-۱۱۲: تالاب کانی برازان



تصویر شماره ۳۲-۱۱۲: پرندگان بومی تالاب کانی برازان



معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی-فضایی طرح



تصویر شماره ۳۳-۱۱۲: چشمه‌های منشأ تالاب کانی برازان



تصویر شماره ۳۴-۱۱۲: تپه‌های پیرامونی تالاب کانی برازان

در شمال، شمال شرق و شرق تالاب نیز زمین‌های پست و شوره‌زار واقع شده است. این بخش‌ها در واقع رسوبات مناطق کنار تالاب بوده که جنس خاک آن‌ها رُسی است. به همین





خاطر نیز در مناطقی از آن ها ترک های گلی در فصول گرم سال به وجود می آید و در فصل بارندگی به دلیل اشباع شدن این قسمت ها، محیط گلی و به صورت غیر قابل کشت در می آید. لازم به ذکر است که وجود نمک، مانع از تشکیل ترک های گلی بزرگ می شود (تصویر شماره ۱۱۲-۳۵).



تصویر شماره ۱۱۲-۳۵: زمین های پست و شورزار واقع در شمال، شمال شرق و شرق تالاب کانی برازان

تالاب گروس نیز در شمال تالاب کانی برازان و بعد از زهکش قره داغ قرار گرفته است. بخشی از رودخانه مهاباد نیز که از سمت غرب به تالاب وارد می شود، یکی از عناصر طبیعی مهمی است که بخش هایی از آن در حوزه مداخله و بخش هایی در حوزه بلا فصل قرار گرفته است. این رودخانه از دامنه های شرقی کوه های زاگرس سرچشمه می گیرد و در نهایت وارد دریاچه سد مهاباد می شود.

علاوه بر موارد پیش گفته، از جمله عوارض طبیعی که در حوزه بلا فصل نیز می توان به آن اشاره کرد، چشمه و برکه روستای قره داغ و نیز تالاب کوچک در جنوب شرقی تالاب کانی برازان است که خود موجب شکل گیری خرده اقلیم و نیز محل زندگی پرندگان بومی و مهاجر شده و در آن پرورش ماهی نیز انجام می گیرد (تصاویر شماره ۱۱۲-۳۶ تا ۱۱۲-۳۹). در نقشه شماره ۵-۱۱۲ عوارض و عناصر طبیعی نشان داده شده اند.

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی-فضایی طرح



تصویر شماره ۳۶-۱۱۲: تالاب گروس واقع در شمال تالاب کانی برازان



تصویر شماره ۳۷-۱۱۲: رودخانه مهبادچای واقع در شمال غربی تالاب کانی برازان



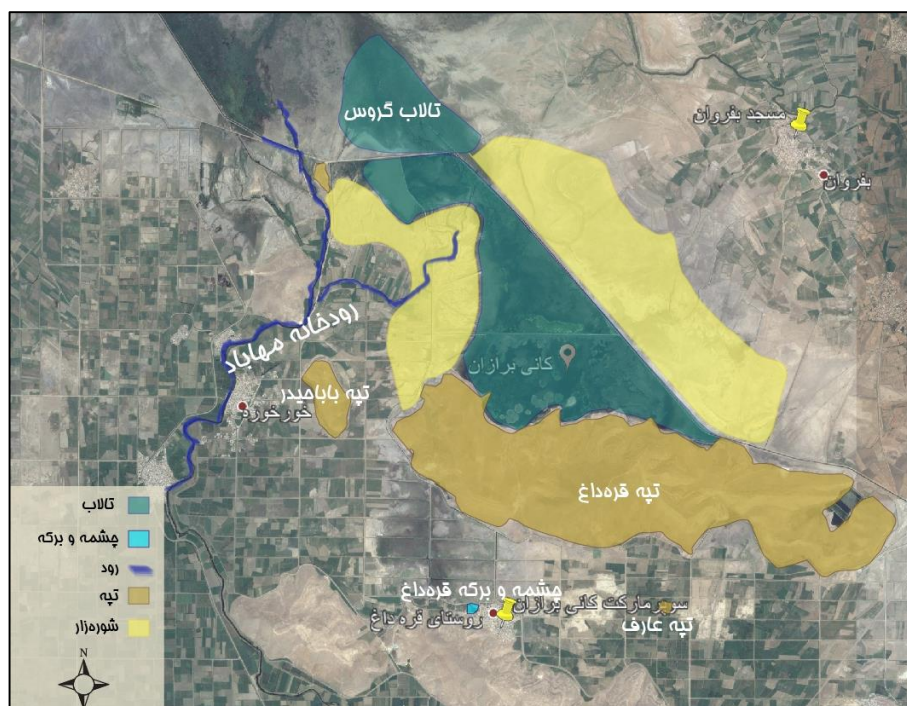
تصویر شماره ۳۸-۱۱۲: چشمه و برکه روستای قره داغ واقع در جنوب تالاب کانی برازان





تصویر شماره ۳۹-۱۱۲: تالاب کوچک واقع در جنوب شرقی تالاب کنه برازان

نقشه شماره ۵-۱۱۲: عوارض و عناصر طبیعی حوزه مداخله طرح



مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی- فضایی طرح

۱-۳- بررسی و تدوین اهداف، نقطه نظرات و انتظارات کارفرما در زمینه موضوع طرح صاحب نظران، ایجاد فصل مشترک در میان منافع گوناگون و گاه متضاد را یکی از اهداف برنامه ریزی دانسته اند و برنامه ریز را نه تنها به عنوان یک متخصص بلکه به عنوان فردی که میانجی گر خواسته های مردم از یک سو و تصمیم گیران از سوی دیگر است، تعریف کرده اند، به طوری که در این بین الزامات فنی و بایسته های تخصصی برنامه ریز را به عنوان یک تصمیم ساز هدایت می کند. از این رو بررسی و ارزیابی خواسته ها، نظر ها و پیشنهادهای کارفرما نیازمند دریافت نظرات تصمیم سازان، تصمیم گیران و مهم ترین گروه های دارنده نفع و نفوذ در سطوح مختلف است. از این رو می توان مهم ترین خواسته های کارفرما را که پیرو جلسه هم اندیشی مورخ ۱۳۹۷/۸/۱۴ در خصوص طرح توسعه گردشگری تالاب بین المللی کانی برازان مطرح شده، در قالب عرصه های پنج گانه و به شرح زیر طبقه بندی کرد:

- یکی از مهم ترین خواسته ها و مواردی که مدنظر کارفرما بوده، توجه جدی به موضوع گردشگری طبیعی و فعالیت های مرتبط با آن در برنامه ریزی و طراحی طرح جامع و در نظر گرفتن الزامات آن در فرآیند و محتوای طرح با توجه به ظرفیت ها و قابلیت های موجود تالاب است.
- از دیگر موارد مطرح شده، توجه به اصل توسعه پایدار، هم سو با حفظ و نگهداشت محیط زیست و نظرداشت توان اکولوژیکی محدوده است به نحوی که توسعه گردشگری در تالاب در راستای ایجاد و ارتقای نقش گردشگری طبیعی با کمترین مداخله در محیط طبیعی همراه باشد.
- همگام با جنبش های اخیر در راستای حمایت از تولید انرژی های نو، منابع پاک و تجدید پذیر چه در عرصه های بین المللی (اجلاس جهانی کپنهاگ) و چه در سطح ملی و گرایش روزافزون به موضوع معماری و شهرسازی طبیعت گرا، از مهم ترین نقطه نظرات کارفرما اجرایی نمودن شعار "گردشگری سبز" است. از این رو می توان گفت در عین این که این خواسته در تطابق با ارزش های موجود قرار دارد، می تواند به عنوان یکی از ویژگی های منحصر به فرد این طرح برای معرفی آن به عرصه های گوناگون تلقی شود.
- بدون شک یکی از ضرورت های تحقق نقش گردشگری طبیعی به طور عام و تالاب کانی برازان به طور خاص، ایجاد امکانات اقامتی و رفاهی برای جذب گردشگران و مسافران طبیعت گردی است. از این رو توجه به چنین تأسیساتی که از الزامات تحقق پذیری طرح است در زمره خواسته های کارفرما نیز قرار



طرح جامع توسعه گردشگری تالاب بین‌المللی کنه برازان

دارد که با توجه به وجود امکانات و زیرساخت‌های موجود، بر جانمایی و در نظر گرفتن آن‌ها در روستاهای پیرامونی تالاب تأکید شده است.

از آنجایی که رویکرد طرح حفاظت از تالاب‌های ایران بر اساس رویکرد زیست بومی برقرار است، هر اقدام و برنامه‌ای بایستی با توجه به این رویکرد تهیه شود. رویکرد زیست بومی به موضوعاتی نظیر بهره‌برداری پایدار و منافع ذی‌نفعان (به ویژه جوامع انسانی) با توجه به منابع محدود به صورت همزمان توجه دارد. در این رویکرد همچنین بستر مناسب برای مشارکت ذی‌نفعان در مدیریت و حفاظت تالاب‌ها فراهم می‌شود. رویکرد زیست بومی، در حقیقت راهبردی است برای مدیریت یکپارچه منابع آبی، زمین و معیشت که حفاظت و استفاده پایدار را به شیوه‌ای متعادل گسترش می‌دهد و رویکرد حفاظتی پیشرفته‌ای است که در آن حفاظت از محیط زیست با به رسمیت شناختن بهره‌برداری‌های معقول اقتصادی و در نظر گرفتن نقش انسان (به ویژه جوامع محلی به عنوان بخشی از زیست بوم) انجام می‌شود. بدون شک تحقق رویکرد زیست بومی و نقش گردشگری طبیعی تالاب با تغییراتی در ساختار اقتصادی و ویژگی‌های اشتغال ساکنان بومی آن همراه خواهد بود. از سوی دیگر اجرای چنین طرحی با افزایش فرصت‌های شغلی به ویژه در بخش خدمات همراه است که به عنوان ظرفیتی برای جمعیت ساکن در روستاهای پیرامونی تالاب تلقی می‌شود. از این رو در نظر گرفتن آن‌ها در فرآیند توسعه گردشگری تالاب، از مهم‌ترین ضرورت‌های طرح پیش رو به شمار می‌رود.

۲-۱- شناخت و تحلیل توصیفی نظام کالبدی - فضایی

۱-۲-۱- بررسی نوع کاربری و مقیاس عملکردی فعالیت‌های پیرامونی و ارتباط متقابل آن‌ها

اغلب زمین‌های واقع در حوزه مداخله، فاقد کاربری بوده و از نوع مراتع، شوره‌زار و یا زمین‌های کشاورزی هستند. اما در حوزه بلافصل، روستاهای هم‌جوار که به عنوان نقاط سکونتگاهی دارای کاربری‌های مختلف مسکونی، آموزشی، تجاری و ... هستند، قرار دارند. یک معدن سنگ در جنوب شرقی تالاب و یکی در جنوب غربی آن وجود دارد و یک تالاب کوچک که استخر



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



The Government of Japan

سازمان حفاظت محیط زیست



معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی-فضایی طرح

پرورش ماهی متروکه محسوب می شود نیز در جنوب شرق تالاب واقع شده است. کاربری های مهم و اثرگذار در محدوده در نقشه شماره ۱-۱۲۱ نشان داده شده است.

به جز تالاب، ارتفاعات و روستاها که پیش تر درباره آنها توضیحاتی ارائه شد، ویژگی های سایر کاربری ها به شرح زیر است:

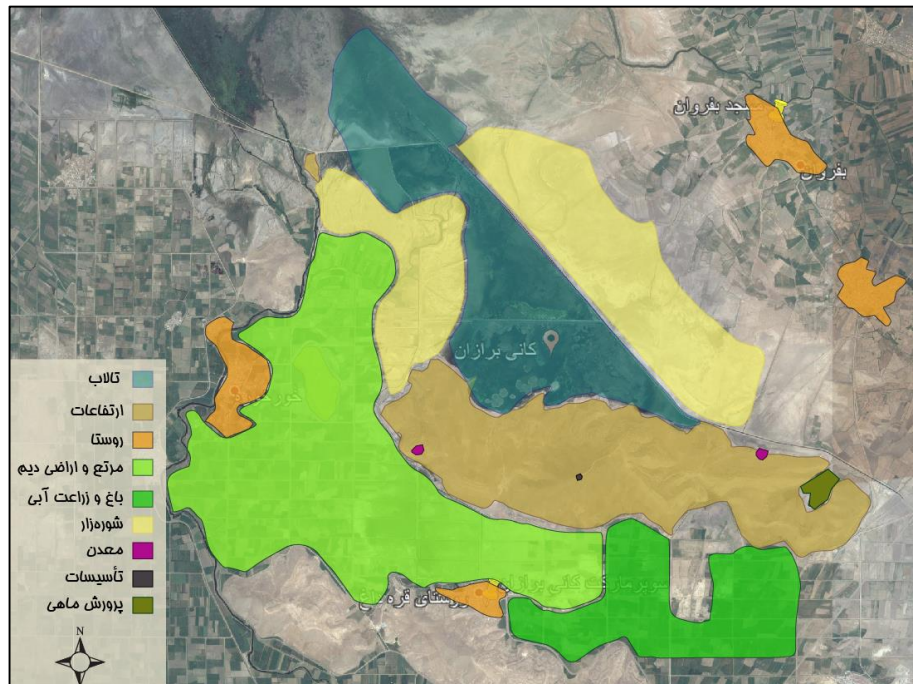
- مرتع و اراضی زراعت دیم: این عنوان به محدوده های مخلوط دیمزارها و مراتع با تولید اندک اطلاق می شود. مراتع اراضی هستند که باید با در نظر گرفتن تولید پایدار علوفه و مدیریت حفاظت حوضه آبریز و منابع خاک، مورد استفاده برای چرای دام قرار گیرند. جداسازی دقیق محدوده های مرتع و دیمزارها میسر نیست اما این اراضی به طور عمده در مناطق جنوبی و غربی تالاب قرار گرفته اند.
- باغ و زراعت آبی: زراعت آبی شامل اراضی زیر کشت آبی است که به طور عمده در مناطق جنوبی محدوده تالاب قرار دارند. باغات هم شامل مجموعه ای از درختان مثمر و غیرمثمر است که آنها نیز در مناطق جنوبی تالاب گسترش محدودی دارد.
- شوره زار: این اراضی مشابه اراضی است که مدتی در زیر آب می مانند اما شورتر از آن و بدون پوشش گیاهی هستند. این اراضی مناطق شرقی و شمالی و قسمت هایی از شمال غرب تالاب را شامل می شوند.

علاوه بر کاربری های موجود و پراکنده در محدوده، مهم ترین کاربری های غیرمسکونی واقع در روستاهای هم جوار نیز به شرح جدول ۱-۱۲۱ است.

جدول شماره ۱-۱۲۱: مهم ترین کاربری های غیرمسکونی واقع در روستاهای پیرامون تالاب کانی برازان				
روستا کاربری	قره داغ	خورخوره	قلعه حسن	بغروان
بهداشتی	سرویس بهداشتی	خانه بهداشت	-	خانه بهداشت
تجاری	نانوایی و سوپرمارکت	سوپرمارکت، لوازم خانگی، ابزار فروشی و ...	ابزار فروشی، فروش فرآورده های نفتی و ...	-
آموزشی	دبستان	دبستان و دبیرستان	دبستان و دبیرستان	دبستان
ورزشی	-	در حال ساخت	-	-
مذهبی	مسجد	مسجد	مسجد	مسجد



نقشه شماره ۱-۲۱: کاربری زمین حوزه مداخله طرح



۱-۲-۲- بررسی ساختار سلسله‌مراتب دسترسی‌های اصلی سواره و پیاده و نحوه ارتباط

آن‌ها با زمین

دسترسی به تالاب کانیه برازان، از دو جاده اصلی و مهم منشعب می‌شود: جاده ارومیه - مهاباد و جاده میاندوآب - مهاباد. بر اساس سلسله‌مراتب دسترسی، بعد از جاده‌های اصلی مورد اشاره در بالا، محوری که این دو جاده را به هم متصل می‌کند، یعنی جاده دارلک - میاندوآب - ارومیه قرار دارد. به‌طوری‌که دو مسیری که یکی از جنوب و دیگری از غرب به تالاب متصل می‌شود، هر دو از این جاده منشعب می‌شوند (نقشه شماره ۱-۱۲۲).

به‌طور دقیق‌تر می‌توان مسیر نخست را چنین شرح داد: در امتداد جاده ارومیه به میاندوآب از طریق کمربندی دارلک، نخست باید از پل دارلک - که بر روی رودخانه مهابادچای احداث شده است - عبور کرد و سپس به موازات رودخانه مهابادچای، از طریق جاده آسفalte روستاهای قجی‌آباد، گاپیس و خورخوره، مسافتی در حدود ۱۰ کیلومتر را طی نمود. انتهای این جاده آسفalte، به روستای خورخوره می‌رسد که یک جاده خاکی به مسافت ۳ کیلومتر روستا را به تالاب کانیه برازان متصل می‌کند.

مسیر دوم، از روستای گابازله گذشته و به روستای قره‌داغ می‌رسد و در نهایت از جنوب، دسترسی به تالاب را تأمین می‌کند. این راه نیز از مسیر دارلک - میاندوآب - ارومیه منشعب می‌شود و از طریق جاده آسفalte تا روستاهای حاجی‌خوش و گابازله و سپس از طریق یک



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



سازمان حفاظت محیط زیست

The Government of Japan



معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی- فضایی طرح

جاده آسفالت به روستای قره داغ منتهی می شود. و در ادامه مسیر، جاده خاکی تا جنوب تالاب امتداد دارد. اگرچه می توان این مسیر را به نحوی به سمت شمال شرق ادامه داد که بدون رسیدن به روستای قره داغ و از سمت شرق به تالاب دسترسی پیدا کرد.

و اما مسیر سوم، جاده ای است که از جاده اصلی میاندوآب - مهاباد منشعب می شود و پس از روستای قلعه حسن، از سمت شرق و جنوب شرق به تالاب می رسد. به طوری که در جاده آسفالت مهاباد - میاندوآب، از روبروی پاسگاه انتظامی مکران شمالی خارج شده و از مجاورت تالاب قویی باباعلی عبور می کند. بعد از گذر از روستای قزقلعه به سمت جنوب غرب روستا تغییر مسیر داده و در نهایت از طریق جاده خاکی به موازات کانال زهکش RMD9 به ضلع شرقی تالاب کانی برازان متصل می شود.

در نقشه شماره ۲-۱۲۲، جزییات بیشتری از راه های محدوده مطالعه نشان داده شده است. دسترسی های نشان داده شده در این نقشه، اغلب خاکی هستند (تصویر شماره ۱-۱۲۲).

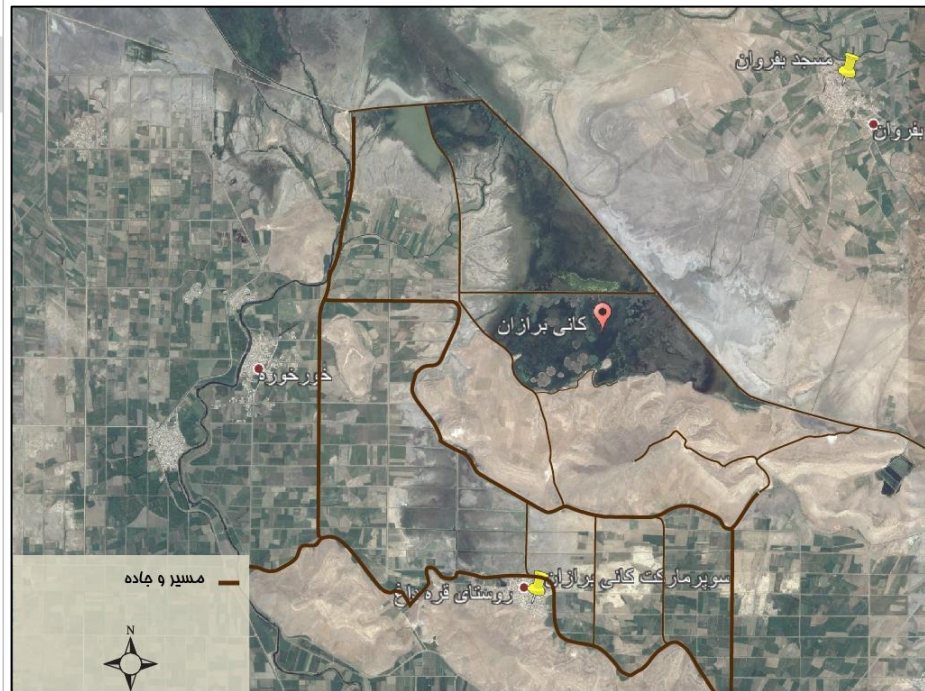
نقشه شماره ۱-۱۲۲: دسترسی های منطقه ای اصلی پیرامون زمین طرح



تصویر شماره ۱-۱۲۲: مسیر دسترسی به تالاب کانی برازان از روستای قره داغ



نقشه شماره ۲-۱۲۲: دسترسی‌های فرعی پیرامون و درون زمین طرح



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



سازمان حفاظت محیط زیست

The Government of Japan

۱-۲-۳- بررسی منظر شهری و هم‌جواری‌ها با جلوه‌های طبیعی و مصنوع

مفهوم واژه منظر به معنی یک چشم‌انداز بیش از معانی دیگر آن در میان مردم و حتی متخصصان ملموس و شناخته شده است. این تعریف به جنبه‌های فیزیکی منظر طبیعی، بدون مداخله انسانی بازمی‌گردد.

واژه منظر به معنی یک مکان ویژه، به یک موضوع جغرافیایی اشاره می‌کند که به‌طور عمده با جنبه‌های فیزیکی و جغرافیایی ارتباط می‌یابد. این تعریف، منظر را یک مکان جغرافیایی ویژه می‌داند. در حقیقت این تعاریف بر خصوصیات بصری و قابل رؤیت محیط زیست تأکید می‌کنند که شامل عناصر طبیعی و انسان‌ساخت و منابع فیزیکی و زیستی هستند که به‌طور بصری قابل تشخیص‌اند. بنابراین در این تعاریف عملکردهای بیولوژیکی غیر بصری، ارزش‌های فرهنگی و تاریخی، حیات وحش و گونه‌های در معرض انقراض، امکان فعالیت‌های تفریحی و علایق، احساسات و بوها را دربرنمی‌گیرد.

در یک مقیاس منطقه‌ای، چشم‌انداز یا منظر می‌تواند به ناحیه‌ای اطلاق شود که از رابطه متمایز و مشخص میان فرم‌های فیزیکی و فرهنگی حاصل شده است. از این رو می‌توان به چشم‌انداز به‌عنوان مکانی که انسان در آن سکونت می‌کند نگریست و آن را به‌عنوان سیستمی از فرم‌های عملکردی و فضاها سازماندهی کرد. بر این اساس مناظر را می‌توان به دو دسته مناظر طبیعی و مناظر فرهنگی تقسیم نمود.



معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی- فضایی طرح

مناظر طبیعی بر چشم اندازهای فیزیکی دلالت دارد و به اثرات فیزیکی فرم زمین، آب، خاک و رستنی ها بازمی گردد. در حالی که مناظر فرهنگی بر چشم اندازهای انسانی شده دلالت دارد و شامل تغییرات ایجاد شده در زمین ها توسط انسان (کشاورزی، مناطق مسکونی، ساختارهای زیربنایی و مانند آن) است. این بررسی ها بر این واقعیت تأکید می ورزد که منظر یا همان سیمای سرزمین ماهیتی جامع و همه سونگر دارد و مطالعه آن در قالب مطالعه یکپارچه محیط زیست طبیعی که دربرگیرنده همه عناصر بوم شناختی مرتبط با علوم طبیعی، کاربری زمین، علوم شهری و اجتماعی است، مطرح می شود.

تکنیک های بسیاری برای ارزیابی منظر ابداع شده است که یا بر پایه ارزیابی ذهنی^۱ قرار دارند و توسط مردم یا گروه های مختلف غیرمتخصص صورت می گیرند یا بر پایه ارزیابی علمی و عینی^۲ قرار گرفته و با استفاده از نشانه ها و خصوصیات فیزیکی سیمای سرزمین، توسط متخصصان صورت می گیرند. این مدل ها را می توان به دو دسته مدل های توصیفی و ترجیح عمومی تقسیم بندی کرد. در هر یک از این مدل ها از روش های کمی و غیر کمی برای ارزیابی منظر استفاده می شود.

روش های اکولوژیکی، زیبایی شناختی ظاهری (صوری)، روان شناختی و پدیده شناختی از جمله روش های مرسوم در ارزیابی منظر می باشند. این روش ها را می توان به سه دسته شامل مدل های توصیفی، ترجیح عمومی و تکنیک های جامع کمی تقسیم بندی نمود. فهرست توصیفی شامل مدل های بوم شناختی و زیبایی شناختی ظاهری است که اغلب توسط متخصص با استفاده از روش علمی صورت می گیرد. مدل ترجیح عمومی مانند روان شناختی و پدیده شناختی اغلب با پرسشنامه انجام شده و با مسائلی مانند اتفاق نظر عمومی و زمان بردن همراهند. مدل تکنیک های جامع کمی از ترکیب روش های عینی (با استفاده از متخصص) و ذهنی (با استفاده از ترجیحات مردمی) استفاده می کند.

برای ارزیابی منظر در محدوده تالاب بین المللی کانی برازان به دلیل ویژگی های خاص منطقه و اهمیت فوق العاده جنبه های بوم شناسی در آن، روش و فن های بالا با محدودیت های زیادی همراه است. با این حال می توان از شاخص های مدل بوم شناختی که در گروه فن های توصیفی است، بهره برد. این شاخص ها عبارتند از:

- ۱- فیزیوگرافی و شکل زمین
- ۲- پوشش گیاهی
- ۳- عناصر انسان ساخت (راه، ساختمان، تأسیسات و جز آن ها)

¹ - Subjective
² - Objective



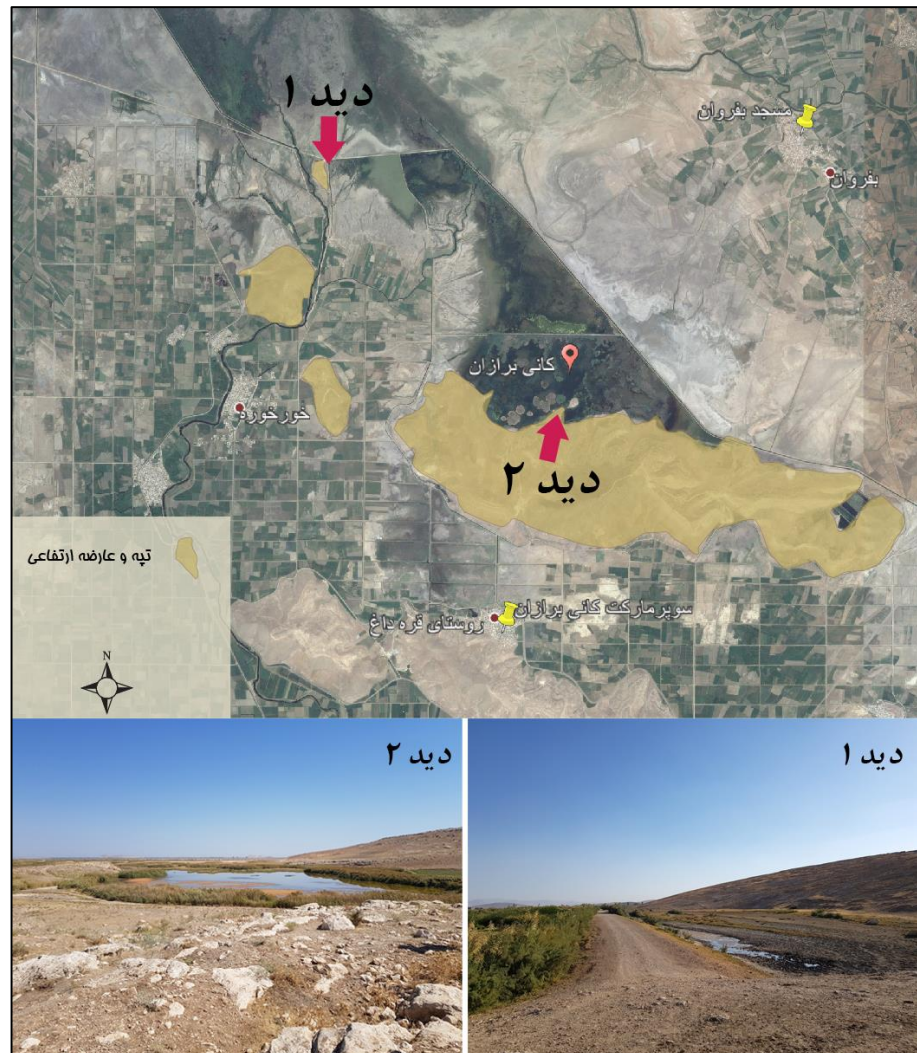
طرح جامع توسعه گردشگری تالاب بین‌المللی کنه برازان

۴- منابع و سیماهای آبی (تالاب‌ها، رودخانه‌ها، دریا، سد و آب‌بند)

۵- عناصر فرهنگی و تاریخی

در گام نخست و در ارتباط با فیزیوگرافی و شکل زمین، یافتن فضاهایی در محدوده تالاب که هم دارای وسعت مناسب و هم موقعیت ویژه باشند، کار آسانی است. زیرا محدوده زمین‌های مجاور تالاب دارای تنوع نسبتاً مناسبی از نظر ارتفاع هستند؛ به‌طوری‌که اگر در محیط تالاب قدم بزنید، در مسیر خود در شمال غرب، غرب و جنوب تالاب با چند تپه روبرو خواهید شد که به‌راحتی دیدی گسترده از تالاب را به شما عرضه می‌کنند. در نقشه شماره ۱-۱۲۳ این تپه‌ها و ارتفاعات پیرامون تالاب که دارای دید بسیار مطلوبی هستند، نشان داده شده است.

نقشه شماره ۱-۱۲۳: فیزیوگرافی و شکل زمین در حوزه مداخله طرح



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



The Government of Japan

سازمان حفاظت محیط زیست



معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی-فضایی طرح

در ارتباط با پوشش گیاهی، تنوع گیاهان موجود در محدوده نکته قابل توجهی است. در این بین می توان به جزایر پراکنده در سطح تالاب که از گیاهان تالابی تشکیل شده و همچنین کشتزارهای پیرامون تالاب اشاره کرد. دو پوشش گیاهی عمده و متمایز که در محدوده قابل شناسایی است، توسط زهکش شرقی مجموعه، تفکیک شده اند.

در شرق زهکش، که حوزه آبریز سیمینه رود است، گیاهان شورپسند و خشکی پسند مانند شور باتلاقی^۱ و گیاه قلیا^۲ دیده می شوند و اما در بخش غربی (شامل تالاب کانی برازان) که نسبتاً آب قابل ملاحظه ای را از تالاب دریافت می کند جگن^۳، نی^۴، علف بوریا^۵ و سایر گونه های تالابی دیده می شوند. هرچند از نظر ارتفاعی و اشکوب بندی، تنوع قابل توجهی در گیاهان این محدوده وجود ندارد و اغلب آن ها به صورت بوته تا درختچه های کم ارتفاع هستند (نقشه شماره ۱۲۳-۲ و تصاویر شماره ۱-۱۲۳ تا ۳-۱۲۳).



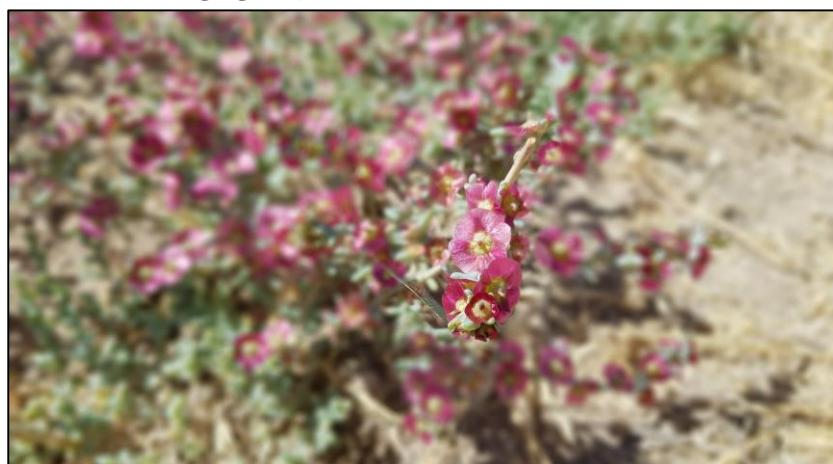
تصویر شماره ۱-۱۲۳: شور باتلاقی، جگن، گیاه قلیا و بوته گز در حاشیه تالاب کانی برازان

- ^۱ - Halocnemum
- ^۲ - Salicornia
- ^۳ - Bulboschoenus
- ^۴ - Phragmites
- ^۵ - Schoenoplectus



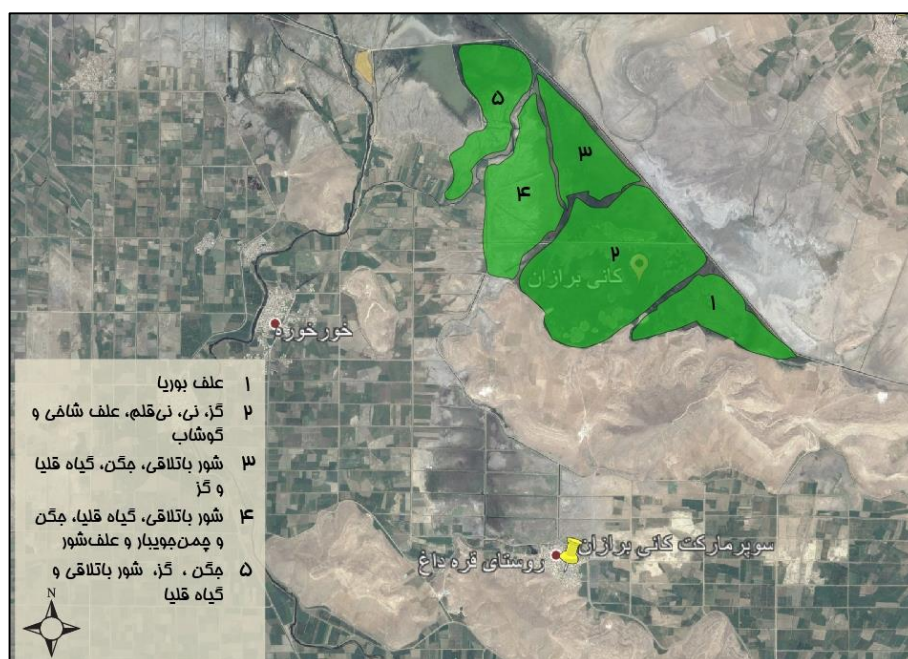


تصویر شماره ۲-۱۲۳: جزایر پراکنده از گیاهان تالابی (نی قلم)



تصویر شماره ۳-۱۲۳: بوته علف شور

نقشه شماره ۲-۱۲۳: پوشش گیاهی تالاب کنه برازان



مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی- فضایی طرح

پس از بررسی پوشش گیاهی و تأثیر آن در منظر، نوبت به بررسی عناصر انسان ساخت مانند راه‌ها، ساختمان‌ها، خطوط تأسیسات و به عنوان عناصر تشکیل دهنده منظر می‌رسد. پیش‌تر نیز گفته شد که با توجه به بکر بودن محدوده تالاب، عناصر مصنوع اندکی در اطراف آن دیده می‌شود. البته موضوع سکونتگاه‌های محلی که در قالب چند روستا در اطراف آن قرار گرفته‌اند، امری مجزاست. دید به محدود عناصر انسان ساخت پیرامون تالاب، به شرح تصاویر شماره ۴-۱۲۳ تا ۶-۱۲۳ نشان داده شده است.



تصویر شماره ۴-۱۲۳: دورنمای ساختمان حراست و پرندنگری تالاب کانی برازان



تصویر شماره ۵-۱۲۳: سیمای اقامتگاه‌های گردشگری مخروبه واقع در جنوب تالاب کانی برازان



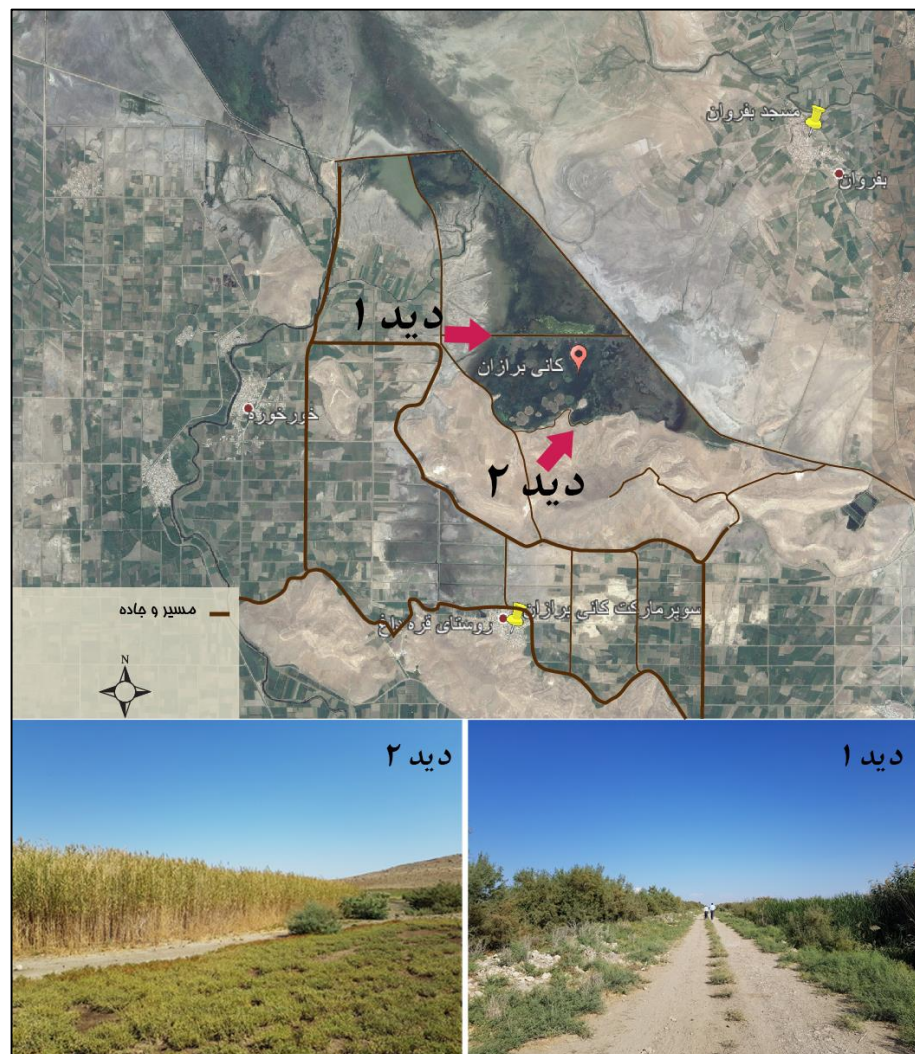
تصویر شماره ۶-۱۲۳: دورنمای دکل مخابراتی واقع در تپه‌های جنوبی تالاب کانی برازان



طرح جامع توسعه گردشگری تالاب بین‌المللی کنه برازان

از جمله دیگر عناصر انسان‌ساختی که بر منظر تأثیرگذار است می‌توان به راه‌ها اشاره کرد. پیش‌تر به تفصیل درباره کیفیت راه‌ها و دسترسی‌ها تالاب پرداخته شده است؛ در این بخش به منظر راه‌ها و تأثیر آن‌ها بر منظر تالاب پرداخته می‌شود. با توجه به خاکی بودن راه‌های مجاور تالاب، و البته شکل‌گیری یا ساخت آن‌ها بر روی زهکش یا در مرز تغییرات پوشش گیاهی و جنس خاک و ...، می‌توان گفت که راه‌ها به خوبی با محیط ترکیب شده و تأثیر بصری چندان نامطلوبی در منظر منطقه نگذاشته‌اند (تصاویر شماره ۷-۱۲۳ و ۸-۱۲۳ و نقشه شماره ۳-۱۲۳).

نقشه شماره ۳-۱۲۳: راه‌های تالاب کنه برازان در حوزه مداخله طرح



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



The Government of Japan

سازمان حفاظت محیط زیست



معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی-فضای طرح



تصویر شماره ۷-۱۲۳: نمونه‌ای از ایجاد راه‌ها بر روی زهکش



تصویر شماره ۸-۱۲۳: نمونه‌ای از ایجاد راه‌ها به عنوان مرز دو نوع پوشش گیاهی

پس از بررسی عناصر انسان‌ساخت مانند راه، تأسیسات و ...، اکنون نوبت به بررسی عناصر آبی مؤثر بر منظر است. با توجه به اینکه مهم‌ترین عنصر در این محدوده تالاب است، از آن می‌توان به عنوان مهم‌ترین عنصر منظر محدوده نام برد (تصویر شماره ۹-۱۲۳). از سوی دیگر، رودها، مسیرهای آبی و زهکش‌های متصل به این تالاب نیز قابل توجه هستند (تصاویر شماره ۱۰-۱۲۳ و ۱۱-۱۲۳) (نقشه شماره ۴-۱۲۳). لاگون‌ها (یا حوضچه ذخیره) در حاشیه تالاب نیز به عنوان عناصر مصنوع، به خوبی با محیط پیرامونی تلفیق شده و اثر نامطلوبی در منظر نگذاشته است (تصویر شماره ۱۲-۱۲۳).

عدم لایروبی و ساماندهی زهکش‌های منتهی به تالاب کانی‌برازان و آشفتگی بصری ناشی از آن‌ها از مشکلات موجود در زمینه منظر طبیعی پیرامون تالاب محسوب می‌شود.



طرح جامع توسعه گردشگری تالاب بین المللی کنه برازان



طرح حفاظت از تالاب های ایران



سازمان حفاظت محیط زیست



The Government of Japan



تصویر شماره ۹-۱۲۳: تالاب کانیه برازان به عنوان عنصر آبی شاخص



تصویر شماره ۱۰-۱۲۳: مسیرهای آبی و رودهای منتهی به تالاب کانیه برازان



معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی-فضایی طرح



تصویر شماره ۱۱-۱۲۳: نمونه‌ای از سازه زهکش و دریچه کنترل آب

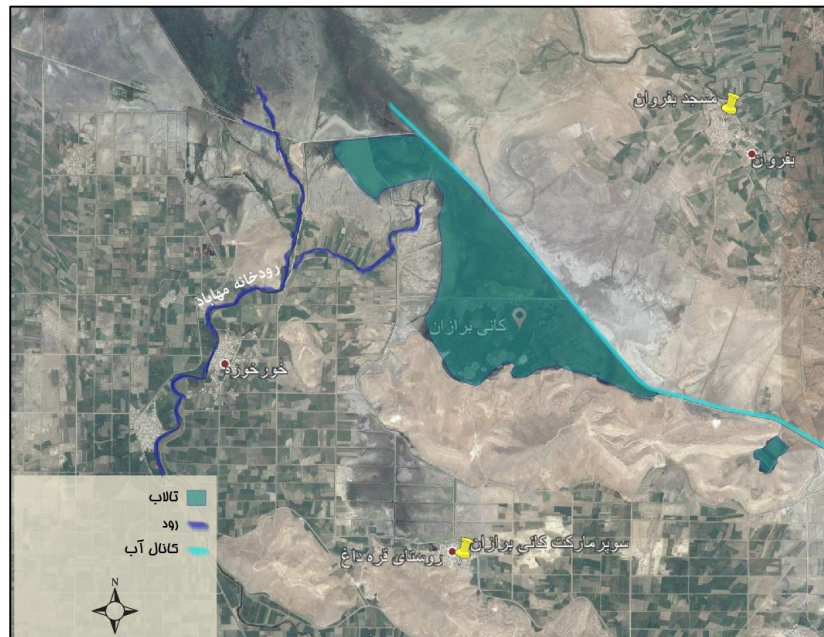


تصویر شماره ۱۲-۱۲۳: لاگون‌های ایجاد شده (حوضچه ذخیره) در تالاب کانی برازان



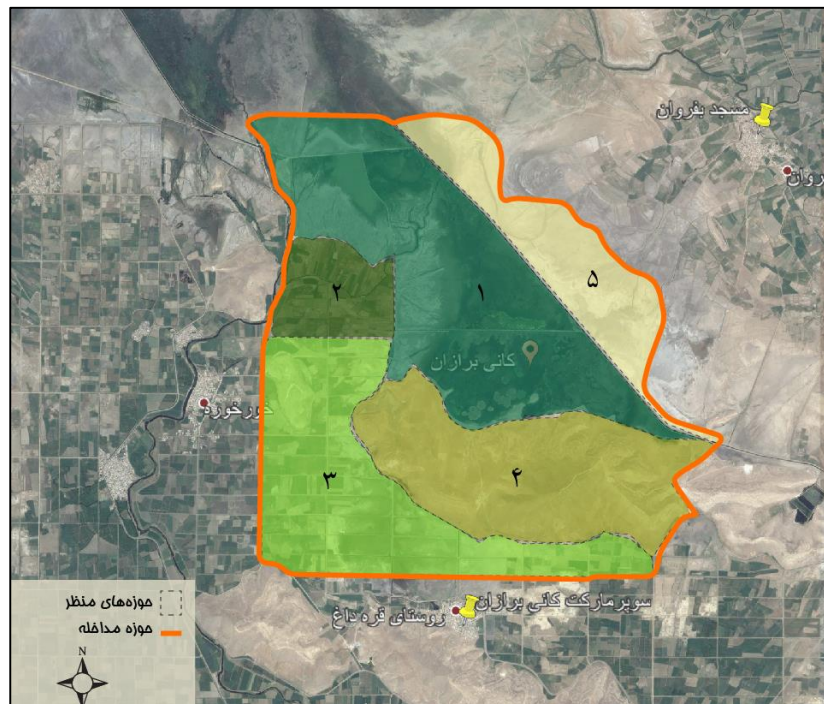
طرح جامع توسعه گردشگری تالاب بین المللی کنه برازان

نقشه شماره ۴-۱۲۳: عناصر آبی در حوزه مداخله طرح



در گام دوم به منظور ارزیابی کیفیت بصری منظر باید کلیه متغیرهای زیستی، غیر زیستی و فرهنگی در محدوده مورد بررسی قرار گیرد و چگونگی و کیفیت آن‌ها ارزش گذاری شود. برای این کار، نخست باید کل محدوده را به زیرحوزه‌های منظر تقسیم نمود. بر اساس ویژگی‌های بیان شده از کل محدوده، بخش‌هایی با ماهیت مشابه، در یک حوزه قرار می‌گیرند. از این رو، کل محدوده مداخله به پنج حوزه تقسیم شده است (نقشه شماره ۵-۱۲۳).

نقشه شماره ۵-۱۲۳: حوزه‌بندی منظر در حوزه مداخله طرح



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



سازمان حفاظت محیط زیست

The Government of Japan



معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی- فضایی طرح

سپس با جمع ارزش های متغیرها و عوامل تأثیرگذار در کیفیت بصری منظر هر حوزه، که بر اساس موجودی منظر و صورت برداری اولیه تعیین می شوند، ارزش نهایی حوزه ها محاسبه می شود. پس از محاسبه امتیازها، ارزش گذاری مناظر با دسته بندی امتیازهای مناظر صورت می گیرد. کیفیت بصری منظر محدوده با قرار گرفتن در طبقه مشخصی از امتیازها و مقایسه با سیستم ارزش گذاری مورد استفاده در این روش تعیین خواهد شد (جدول شماره ۲-۱۲۳). قابل بیان است که امتیازدهی به هر یک از عوامل به منظور ارزیابی منظر بر اساس نظرات کارشناسی در محدوده اعداد +۵ تا -۲ صورت گرفته است و بر این اساس محدوده می تواند امتیازی بین ۶- تا ۱۷+ داشته باشد.

جدول شماره ۱-۱۲۳: امتیازبندی متغیرهای زیستی و غیر زیستی بر اساس موجودی منظر محدوده تالاب									
پوشش گیاهی		سیماهای آبی		تأسیسات		راه (تکه تکه شدن منظر)		سطوح ساخته شده	
چگونگی	امتیاز	چگونگی	امتیاز	چگونگی	امتیاز	چگونگی	امتیاز	چگونگی	امتیاز
پوشش طبیعی و متنوع	۵	دارای دید به تالاب	۵	دارد	-۲	دارد	-۲	صنعتی و خدماتی	-۲
پوشش طبیعی و کم تنوع	۴	دارای دید به تالاب یا آب بند	۴	ندارد	+۲	ندارد	+۲	مسکونی و اقامتی	-۲
پوشش دست کاشت	۳	دید محدود یا اندک به تالاب و آب بند	-۱	-	-	-	-	حفاظتی- حراستی	-۱
بدون پوشش گیاهی	-۲	فاقد دید به تالاب و آب بند	-۲	-	-	-	-	ندارد	۲

جدول شماره ۲-۱۲۳: ارزش گذاری مناظر بر حسب امتیاز مناظر محدوده	
امتیاز منظر محدوده	کیفیت بصری
>۱۱	بسیار خوب
۱۱-۷	خوب
۳-۶	متوسط
<۳	بد



طرح جامع توسعه گردشگری تالاب بین‌المللی کنه برازان



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



The Government of Japan

سازمان حفاظت محیط زیست

ارزش‌گذاری مناظر در حقیقت به درک کیفیت بصری یک منظر نسبت به مناظر دیگر کمک خواهد کرد و از ماهیتی نسبی برخوردار است. برای مثال وقتی که از یک منظر به عنوان منظر بسیار خوب نامبرده می‌شود منظور این نیست که زیباترین منظر موجود است، بلکه منظور این است که با توجه به دارایی‌ها و موجودی‌های فعلی، بهترین منظر در میان سایر مناظر محدوده است. جدول ۳-۱۲۳ کیفیت بصری در هر یک از این ۵ حوزه را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۳-۱۲۳: امتیازبندی متغیرهای زیستی و غیر زیستی بر اساس موجودی منظر درون محدوده‌ها							
حوزه	پوشش گیاهی	سیماهای آبی	تأسیسات	راه (منظر تکه تکه)	سطوح ساخته شده	جمع	کیفیت بصری
۱	۵	۵	۲	۲	-۱	۱۴	بسیار خوب
۲	۴	۴	۲	-۲	۲	۱۲	بسیار خوب
۳	۳	-۱	۲	-۲	۲	۴	متوسط
۴	۵	۵	-۲	-۲	-۲	۴	متوسط
۵	-۲	۵	۲	۲	۲	۹	خوب

برای بررسی منظر محدوده بلافاصل هم می‌توان به دورنما و منظر روستاهای واقع در حوزه بلافاصل اشاره کرد. تصاویر شماره ۱۳-۱۲۳ تا ۱۵-۱۲۳ مناظر این روستاها را نشان می‌دهد.



تصویر شماره ۱۳-۱۲۳: دورنمای روستای قره‌داغ



معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی-فضایی طرح



تصویر شماره ۱۴-۱۲۳: دورنمای روستای قلعه حسن



تصویر شماره ۱۵-۱۲۳: دورنمای روستای بفروان

از جمله دیگر عناصر شاخص در حوزه بلافصل که می توان به دید و منظر آن پرداخت، مجموعه پرورش ماهی واقع در جنوب شرق تالاب است (تصویر شماره ۱۶-۱۲۳).



تصویر شماره ۱۶-۱۲۳: تالاب کوچک (استخر پرورش ماهی)



طرح جامع توسعه گردشگری تالاب بین المللی کنه برازان



طرح حفاظت از تالاب های ایران



The Government of Japan

سازمان حفاظت محیط زیست

اگر مختصری به منظر درونی روستاها نیز به عنوان عوامل جاذب منطقه برای جذب و نگهداشت گردشگر توجه شود، باید گفت که منظر ساده و آرامش موجود این روستاها، آن ها را به فضاهایی خاص و منحصر به فرد تبدیل کرده است. در این بین، آشیانه سازی پرندگانی مانند لک لک در بالای تیرهای برق نیز جلوه ای ویژه به منظر این روستاها بخشیده است (تصویر شماره ۱۷-۱۲۳).



تصویر شماره ۱۷-۱۲۳: آشیانه لک لک در بالای تیر برق روستای قره داغ

علاوه بر این، روستایی مانند خورخوره از حضور ارزشمند رود مهابادچای در جوار خود بهره مند است که زیبایی ویژه ای به منظر این روستا می دهد (تصویر شماره ۱۸-۱۲۳). آب تنی پرندگان مهاجر در این رودخانه و پل واقع بر روی آن جزو مناظر بدیع این روستاست (تصاویر شماره ۱۹-۱۲۳ و ۲۰-۱۲۳).



تصویر شماره ۱۸-۱۲۳: رودخانه مهابادچای در روستای خورخوره



معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی-فضایی طرح



تصویر شماره ۱۹-۱۲۳: پرندگان مهاجر در رود مهابادچای در روستای خورخوره



تصویر شماره ۲۰-۱۲۳: پل رود مهابادچای در روستای خورخوره

روستای بفروان به واسطه عبور سیمینه رود از آن، فرصت تبدیل شدن به روستایی زیبا را دارد اما دفع فاضلاب و زباله در آن، این فرصت را سوزانده است (تصویر شماره ۲۱-۱۲۳).



تصویر شماره ۲۱-۱۲۳: سیمینه رود در روستای بفروان

۱-۲-۴- بررسی امکانات موجود و پیش بینی شده در سطح منطقه برای تأمین تأسیسات

زیربنایی

تأسیسات زیربنایی عبارت است از امکاناتی که سکونتگاه‌ها یا مناطق فعالیتی بایستی به آن‌ها مجهز باشند، تا بتوانند روال زندگی و احتیاجات بخش‌های مختلف مانند بخش‌های مسکونی، تجاری، اداری، صنعتی و عمومی و ... را بهبود بخشد. ناگفته پیداست که هر چه سطح کمی و کیفی این امکانات - چه در سکونتگاه و چه در مناطق فعالیتی - بیشتر باشد، ماندگاری افراد در منطقه و از این رو، کارایی فضا افزایش می‌یابد.

در این بخش به بررسی امکانات و تأسیسات زیربنایی موجود در محدوده کانی برازان پرداخته می‌شود تا قابلیت‌ها و محدودیت‌های انجام طرح و ارائه پیشنهادها مشخص شود. بررسی‌های میدانی و مطالعات نشان می‌دهد، محدوده مورد مطالعه از نظر تأسیسات زیربنایی در حوزه ارتباطات، مانند مخابرات و ... مجهز است. همچنین برق‌رسانی و گازرسانی به محدوده انجام شده است.

از نظر تأسیسات جاده‌ای نیز چنانچه پیش‌تر در بحث دسترسی‌ها اشاره شد، مسیرهای اصلی اغلب آسفالت و مسیرهای فرعی و دسترسی‌های محلی نیز اغلب خاکی هستند. در ارتباط با روستاهای واقع در پیرامون تالاب، مطالعات میدانی نشان می‌دهد که همه روستاها مجهز به آب لوله‌کشی، مخابرات و برق هستند. هرچند که آب لوله‌کشی آن‌ها از چاه، قنات یا رودخانه تأمین می‌شود و تصفیه شده نیست.

در روستای قره‌داغ، شبکه گازرسانی در حال تکمیل شدن است. این روستا مجهز به اینترنت و همچنین سرویس بهداشتی عمومی است. برای دفع فاضلاب نیز چاه‌های جذبی ایجاد شده است. خیابان‌های اصلی این روستا نیز آسفالت و دسترسی‌های فرعی‌تر خاکی هستند. در تصویر شماره ۱-۱۲۴، نمایی از خیابان اصلی روستای قره‌داغ نشان داده شده است که در آن آسفالت خیابان، جوی برای دفع آب سطحی، سطل زباله و همچنین تیرهای برق روستا دیده می‌شود.

در روستای بفروان، فاضلاب به سیمینره رود می‌ریزد. همچنین مشابه روستاهای دیگر، خیابان اصلی روستا آسفالت و دسترسی‌های فرعی‌تر خاکی هستند. در تصویر شماره ۲-۱۲۴ نمایی از روستای بفروان نشان داده شده است که در آن سیمینره رود با آلودگی زیاد حاصل از دفع فاضلاب روستا در آن و همچنین دفع زباله‌ها در جوار آن، دیده می‌شود.

در روستای قلعه حسن نیز مشابه سایر روستاها تأسیسات زیربنایی اولیه فراهم است. در تصویر شماره ۳-۱۲۴ شبکه برق‌رسانی و آسفالت خیابان اصلی روستا نشان داده شده است.



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



سازمان حفاظت محیط زیست



The Government of Japan



معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی- فضایی طرح



تصویر شماره ۱-۱۲۴: شبکه های تأسیسات زیربنایی در روستای قره داغ



تصویر شماره ۲-۱۲۴: ورود آلودگی های ناشی از زباله و فاضلاب به سیمینه رود در روستای بفروان



طرح جامع توسعه گردشگری تالاب بین المللی کنه برازان



طرح حفاظت از تالاب های ایران



The Government of Japan

سازمان حفاظت محیط زیست



تصویر شماره ۳-۱۲۴: شبکه های تأسیسات زیربنایی در روستای قلعه حسن

روستای خورخوره مجهز به سیستم دفع فاضلاب است. در تصاویر ۴-۱۲۴ تا ۶-۱۲۴ تأسیسات زیربنایی این روستا نشان داده شده است.



تصویر شماره ۴-۱۲۴: شبکه برق رسانی و تأسیسات آبیاری روستای خورخوره



تصویر شماره ۵-۱۲۴: شبکه گازرسانی روستای خورخوره



معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی- فضایی طرح



تصویر شماره ۶-۱۲۴: دکل مخابرات روستای خور خوره





۱-۳- تحلیل وضعیت پایه با استفاده از روش استراتژیک محیطی (SWOT)

تالاب کنه برازان در جنوب دریاچه ارومیه و شمال شهرستان مهاباد پتانسیل بالفعل و بالقوه بالایی به لحاظ گردشگری و بوم‌گردی دارد که می‌توان به‌خوبی از آن استفاده کرد. توسعه گردشگری در این تالاب با رعایت ضوابط محیط زیستی آن به‌عنوان پناهگاه حیات وحش می‌تواند ضمن ایجاد وابستگی بیشتر جوامع محلی به تالاب، درآمدهای پایداری را برای مدیریت و حفاظت آن فراهم آورد. مسلماً وابستگی افراد روستایی و جوامع محلی به تالاب از طریق توسعه گردشگری از یک سو برداشت آن‌ها از تولیدات تالابی، تخریب‌ها و تهدیدات را کاهش می‌دهد و از سوی دیگر برای تداوم درآمدهای گردشگری، به‌صورت غیرمستقیم انگیزه‌های حفاظت تالاب به‌صورت مشارکتی را افزایش می‌دهد.

تالاب کنه برازان و زمین‌های پیرامون آن، که در فاصله بسیار نزدیک از روستاهای قره‌داغ، خورخوره، بفروان و قلعه حسن واقع شده دارای موقعیت منطقه‌ای و عملکردی خاصی است که برخی ویژگی‌های آن به شرح زیر بیان می‌شوند:

- با توجه به موقعیت تالاب کنه برازان و زمین‌های پیرامون آن و احکام و الزامات ناشی از اسناد فرادست آن، این زمین دارای توان نهفته‌ای برای ایجاد فعالیت‌های گردشگری طبیعی و فراغتی و در کنار آن فعالیت‌هایی با عملکرد خاص است.

- در زمینه عملکردهای قابل استقرار در زمین‌های پیرامون تالاب کنه برازان، در اسناد فرادست تعیین تکلیف شده و می‌توان با برهم نهادن همه نظرات، به عملکرد ترکیبی که در برگیرنده فعالیت‌های گردشگری طبیعی - فراغتی و مکمل آن است، دست یافت.

- ضوابط و مقررات موجود مانعی برای این عملکرد ترکیبی ایجاد نمی‌کند. اما به هر حال ضروری است که تصمیم‌گیری درباره این طرح، حتماً با دیدگاه‌های تصمیم‌سازان فرادست و تصمیم‌گیران منطقه‌ای و سایر نهادهای مدیریتی هماهنگ باشد.

- قرارگیری تالاب کنه برازان در محدوده غربی کشور، فرصت خوبی برای دسترسی شهروندان عراقی در کنار شهروندان کشورمان به زمین‌های پیرامون آن ایجاد می‌کند.

- با توجه به وجود تالاب و زیستگاه پرندگان، منظر بیرونی بسیار زیبا و آب و هوای بسیار مناسبی برای استفاده گردشگران ایجاد شده است.

- زمین‌های پیرامون تالاب کنه برازان دارای چندین دسترسی غیر استاندارد از روستاهای قره‌داغ و خورخوره و دسترسی‌های غیر جاده‌ای از روستاهای قلعه حسن و بفروان است که دسترسی به تمامی اجزاء و عناصر آن را ممکن خواهد کرد. ضمن آن که امکانات طراحی را نیز افزایش خواهد داد.

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی - فضایی طرح

برای تحلیل مطالعات انجام شده، از روش تحلیل راهبردی عوامل درونی و بیرونی استفاده می شود. این روش مبتنی بر تحلیل نکات مثبت و منفی از دیدگاه عوامل درونی و بیرونی است. عوامل مثبت درونی به عنوان نقاط قوت و عوامل منفی درونی به عنوان نقاط ضعف، عوامل مثبت بیرونی به عنوان فرصت ها و عوامل منفی بیرونی به عنوان تهدیدها به تعامل با یکدیگر می پردازند و در فضای کنشی میان آن ها، راهبردهای برنامه ریزی و طراحی استخراج می شوند.

۱-۳-۱- تعیین ویژگی ها و نقاط ضعف، قوت، فرصت ها و تهدیدهای برنامه ریزی شهری و کالبدی (نظام عملکردی - فعالیت، نظام تأسیسات زیربنایی و نظام حمل و نقل منطقه ای)

الف - نقاط قوت

- قرارگیری زمین طرح در پیرامون تالاب بین المللی کانی برازان (به عنوان یکی از کانون های مهم تنوع زیستی در شمال غرب کشور) و ایجاد شرایط برای پذیرش عملکردهای گردشگری متنوع و دوستدار محیط زیست.
- وجود سابقه گردشگری طبیعی و معروفیت پرندنگری تالابی در زمین طرح (وجود ساختمان پرندنگری).
- طبیعت آرام و باشکوه تالابی و قابلیت استقرار فعالیت های مرتبط با پدیده کلان شهر گریزی و نیازمند سکوت و فعالیت های تندرستی.
- عدم نیاز به سرمایه گذاری های کلان به دلیل رویکرد کلی توسعه گردشگری در طرح.

ب - فرصت ها

- قرارگیری تالاب کانی برازان و زمین های پیرامون آن در فاصله مناسب از شهرهای ارومیه (۱۱۰ کیلومتری) و تبریز (۲۱۰ کیلومتری) به عنوان پتانسیل های جمعیتی اصلی و مبدأ گروه های استفاده کننده.
- وجود شهرهای تبریز، ارومیه، میاندوآب و مهاباد و مراغه در محدوده پیرامونی زمین طرح با کارکردهای فرامنطقه ای و منطقه ای غرب کشور.
- نزدیکی به مرزهای سرو (ترکیه)، پیرانشهر و سردشت (کردستان عراق) و امکان جذب گردشگران خارجی به طرح.
- امکان برقراری ارتباط با محور موجود ارومیه - میاندوآب و ارومیه - مهاباد به عنوان محورهای مهم اتصال و سامان دهی سفرهای بین شهری محدوده غربی و جنوبی دریاچه



طرح جامع توسعه گردشگری تالاب بین المللی کنه برازان



طرح حفاظت از تالاب های ایران



The Government of Japan

سازمان حفاظت محیط زیست

ارومیه و به دنبال آن ارتباطات گسترده با تمامی شهرهای غربی کشور (کریدور غرب کشور).

- وجود اندیشه ها و شرایط برای پذیرش عملکردهای جدید و توسعه فعالیتی متناسب با شرایط تالاب نزد مسئولان استانی.

- قرارگیری زمین طرح در محدوده پیرامون تالاب و نیز باغات سیب جنوبی دریاچه ارومیه و امکان استفاده از آب و هوا و شرایط مساعد اقلیمی ناشی از آن ها به ویژه در بازه زمانی فصول بهار و تابستان.

- مهاجرت پرندگان در فصول پاییز و زمستان به تالاب کنه برازان و امکان توسعه فعالیت های پرندنگری در این فصول.

- وجود سازمان های مردم نهاد محیط زیستی در روستاهای پیرامون و امکان تقویت سرمایه اجتماعی.

- کمبود فعالیت ها و عملکردهای مرتبط با تفریح و گذران اوقات فراغت در محدوده پیرامونی زمین طرح.

- وجود انگیزه مشارکت میان ساکنان روستاهای پیرامونی زمین طرح برای توسعه گردشگری در منطقه.

- نزدیکی دو روستای خورخوره و قره داغ به محدوده زمین طرح و امکان گسترش شبکه گردشگری طبیعی - روستایی میان آن ها و طرح.

- امکان و سهولت بهره گیری از خطوط زیرساخت ها در مجاورت زمین طرح همچون آب رسانی، برق رسانی و گاز رسانی.

- افزایش جمعیت گروه های میان سال و کهن سال دارای زمان فراغت و لزوم پاسخ گویی به تقاضای کسب آرامش و سلامتی در دهه های بعد.

- روند فزاینده الگوهای فراغتی به نفع الگوهای برون گرا و طبیعت محور.

- روند رو به رشد استفاده از تورهای تفریحی و گردشگری طبیعی در میان گردشگران داخلی و خارجی.

پ - نقاط ضعف

- قرارگیری زمین طرح در محدوده پناهگاه حیات وحش کنه برازان و وجود پهنه های حفاظتی غیر قابل مداخله و محدودیت های الزام آور محیط زیستی برای توسعه.

- نبود سابقه توسعه فضایی - زیرساختی در محدوده و کاهش تمایل سرمایه گذاری در آن.



معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی - فضایی طرح

- نبود تأسیسات آبرسانی، برق رسانی و گازرسانی در وضعیت موجود زمین طرح.

ت - تهدیدها

- پایین بودن سطح اجتماعی و اقتصادی عموم ساکنان در روستاهای پیرامونی زمین طرح.

- خطر شکل گیری ناهمخوانی فرهنگی میان ساکنان بومی و گردشگران.

- نشت آوازه گردشگری طرح پیش از قطعی شدن نوع فعالیت های قابل استقرار.

- انتقال فاضلاب تولید شده در روستاهای اطراف به سمت تالاب و آلوده شدن محیط تالابی.

۱-۳-۲- تعیین ویژگی ها و نقاط ضعف، قوت، فرصت ها و تهدیدهای طراحی شهری و معماری (نظام ارتفاعی - حجمی، نظام سیما و منظر شهری و نظام ارتباطی)

الف - نقاط قوت

- بکر بودن زمین طرح و افزایش امکانات طراحی در آن.

- بزرگ مقیاس بودن زمین طرح و مساحت مناسب آن برای اجرای طرح مجموعه های گردشگری.

- طولانی بودن بر آبکناری زمین طرح و افزایش امکانات طراحی.

- نبود پیچیدگی کالبدی و فرمی و کم شدن نیاز به دخالت های بی رویه در شکل زمین و توپوگرافی آن.

- شیب و توپوگرافی متنوع و مناسب زمین طرح و امکان استفاده از آن برای استقرار فعالیت های مختلف و ساخت و ساز.

- وجود آرامش دیداری (بصری) و شنیداری (صوتی) در محدوده زمین طرح به دلیل وجود محیط آبی تالاب کانی برازان و زیست پرندگان آبی و کنارآبی در آن.

- وجود نواحی مرتفع همچون زمین های تپه ای جنوب تالاب (دامنه تپه ای قره داغ) و تپه مارها به منظور برقراری رابطه دیداری (بصری) پاناروماتیک مناسب با منظر تالابی.

- برخورداری از چشم انداز منحصربه فرد گسترده و وسیع به تالاب و نیزارهای آن.

- وجود تالاب، زمین های کشاورزی، باغات و ارتفاعات جنوبی به عنوان کیفیت های اکولوژیک در پیرامون زمین طرح.



طرح جامع توسعه گردشگری تالاب بین المللی کنه برازان

- قابلیت احداث شبکه معابر جدید با کمترین مداخله کالبدی به سبب یکنواختی ارتفاعی آن.

- شیب کم زمینهای پیرامون تالاب و امکان احداث مسیرهای دوچرخهسواری و پیادهروی.

- قرار داشتن زمین طرح در پهنه لرزهخیزی با خطر کم و کاهش محدودیت‌های جدی ناشی از خطر لرزهخیزی در طراحی.

ب - فرصت‌ها

- ارتباط مستقیم چندجانبه زمین طرح با دسترسی‌های پیرامونی و در نهایت جاده ارومیه - میاندوآب و ارومیه - مهاباد.

- امکان طراحی معماری بومی همساز با اقلیم متناسب با نیازهای گردشگری.

پ - نقاط ضعف

- عرض نسبتاً کم زمین نسبت به طول آن در پیرامون محدوده آبی تالاب به‌ویژه در قسمت جنوبی و غربی و عدم تناسب در ساختار شکلی زمین.

ت - تهدیدها

- وجود انزوا و ضعف دسترسی محلی در وضع موجود ناشی از کامل نبودن شبکه‌های دسترسی پیرامونی و کیفیت پایین آن‌ها.

- عدم لایروبی و ساماندهی زهکش‌های منتهی به تالاب کنه برازان و آشفستگی بصری ناشی از آن‌ها.

تصور این موضوع که در هر طرح توسعه‌ای و عمرانی، نقطه ضعف و تهدید، به‌عنوان عوامل بازدارنده وجود نداشته باشد، تصویری غیرواقع‌بینانه است، چنانچه بررسی‌های بالا نشان‌دهنده این موضوع است. این مجموعه نیز دارای گروهی از عوامل بازدارنده درونی و بیرونی است، اما به لحاظ آماری تعداد عوامل مثبت، یعنی نقاط قوت و فرصت‌ها، بسیار بیشتر از عوامل منفی است. دلیل این امر در موقعیت این زمین نهفته است که از جمله مرغوب‌ترین زمین‌های حوزه جنوبی دریاچه ارومیه به شمار می‌آید.



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



The Government of Japan

سازمان حفاظت محیط زیست



معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

۴-۱- تدوین سند برنامه راهبردی

سند برنامه راهبردی در طرح جامع توسعه گردشگری تالاب بین‌المللی کانی‌برازان را می‌توان مجموعه‌ای از عملکردها، اهداف و راهبردهایی دانست که طرح در فرآیند انجام مطالعات، برنامه‌ریزی و طراحی می‌باید به آن‌ها دست یابد. این الزامات، در فضای کنش‌گرایانه نیازها و انتظارات کارفرما، پیشنهادهای اسناد فرادست و تقاضای وجود محیط پیرامونی تعیین می‌شود.

۱-۴-۱- تعیین مأموریت و نقش عملکردی زمین

امروزه اهمیت گردشگری^۱ در زندگی جوامع بشری و تأثیر آن بر مسائلی نظیر اشتغال، درآمد ناخالص ملی، سرمایه‌گذاری، درآمد مالیاتی، تبادل کالا، بهبود وضعیت اجتماعی و اقتصادی مناطق گردشگری، ارتقاء سطح فرهنگی و غیره انکارناپذیر است. در سال‌های اخیر، ملاحظات زیست‌محیطی موجب شده است تا گردشگری طبیعی^۲ به‌عنوان سازگارترین نوع گردشگری بیش از سایر اشکال گردشگری مورد توجه قرار گیرد و پیش‌بینی می‌شود که این نوع گردشگری، بخش اعظم بازار گردشگری سال‌های آینده را به خود اختصاص دهد. در واقع، این نوع گردشگری به‌منظور ارتقای پیشرفت اقتصادی هر منطقه، حفظ ارزش‌های طبیعی و فرهنگی مناطق گردشگری، مناسب تشخیص داده شده و به همین لحاظ توسعه این بخش جزء اهداف اصلی گردشگری قرار گرفته است.

تاریخچه گردشگری طبیعی به سال ۱۹۶۵ میلادی بازمی‌گردد. این واژه در مفهوم عام چنین تعریف شده است: گردشگری طبیعی سفر به مناطق تخریب نشده یا غیر آلوده طبیعی با هدف مطالعه، مشاهده و لذت از زیبایی‌ها و گیاهان و جانوران بومی و نیز نشانه‌های فرهنگی این مکان‌ها (در صورت وجود) است.

گردشگری طبیعی مزایایی را ارائه می‌دهد که در اجلاس جهانی طبیعت‌گردی سال ۲۰۰۲ کبک کانادا تعریف و تعیین شده است. بر اساس این تعریف، طبیعت‌گردی شامل اصول گردشگری پایدار در مورد اثرات اقتصادی، اجتماعی و محیطی است که بر اساس اصول ویژگی‌های خاصی قابل تشخیص است. انسان‌های خسته از زندگی شهری و ماشینی همواره فرصت‌هایی را جستجو می‌کنند که به دور از هیاهوی روزمره زندگی رو به طبیعت بیاورند. در حقیقت گردشگری طبیعی از بنیان‌های توسعه پایدار جوامع و راهی برای حفظ چشم‌اندازها و ذخایر طبیعی است. طبیعت‌گردان عموماً دارای گرایش‌های محیط زیستی هستند و می‌توانند نقش مؤثری در حفاظت محیط زیست و تبلیغ و گسترش فرهنگ محیط زیستی در

^۱ - Tourism

^۲ - Eco-Tourism



طرح جامع توسعه گردشگری تالاب بین‌المللی کنه برازان



طرح حفاظت از تالاب های ایران



سازمان حفاظت محیط زیست



The Government of Japan

بین مردم داشته باشند. با گسترش گردشگری طبیعی، امکانات ایجاد فعالیت‌های اقتصادی برای چشم‌اندازهای طبیعی و در نتیجه تأمین اعتبارات لازم به‌منظور حفظ آن‌ها فراهم می‌شود. در جهان امروز، تلاش‌های مختلفی در خصوص توسعه گردشگری در مناطق شکننده و حساس مانند تالاب‌ها صورت گرفته است. از میان این موارد گردشگری طبیعی مهم‌ترین و مناسب‌ترین آن‌ها بوده است. از آنجایی که تالاب‌ها دارای کارکرد اکولوژیکی منحصر به فردی نسبت به سایر اکوسیستم‌ها هستند، بازتاب‌دهنده تحول و تکامل فرآیندهای اکولوژیک و سیستم‌های حیات‌بخش هستند. از طرفی قرار گرفتن در محیط آبی نسبتاً بسته باعث مهیا شدن مناطقی کم‌عمق در آن‌ها برای حضور بانک‌های زیستی همچون گیاهان تالابی، آبزیان و پرندگان شده است که از جمله زیستگاه‌های حساس محسوب می‌شوند و بالقوه جاذب طبیعت‌گردان هستند.

بر اساس آنچه گفته شد، برنامه‌ریزی گردشگری برای نواحی تالابی، باید به‌گونه‌ای پایا و پویا تحقق آن‌ها را در منطقه، هدف نخست خود قرار دهد. بنیان‌های تدوین مجموعه گردشگری سبز تالاب کانی‌برازان شامل خصلت‌های زمین، خواسته‌های اسناد فرادست و خواسته‌های کارفرما می‌شود. آنچه می‌توان از اسناد فرادست به‌عنوان احکامی برای توسعه زمین استنتاج کرد، به همراه خواسته‌های کارفرما چارچوب انتظارهایی که از زمین می‌رود را روشن می‌کند. این انتظارات در رویارویی با خصلت‌های زمین، بیانیه مأموریت آن را خلق می‌کنند. مأموریت این طرح باید با شرایطی همراه باشد که بتوان با کمترین بار منفی بر محیط زیست توأم با کمترین اصطکاک حقوقی - قانونی، راه‌حل اقتصادی و سرمایه‌گذاری بهینه را ارائه داد. بر اساس آنچه گفته شد، مأموریت کلان ترسیم‌شدنی برای مجموعه گردشگری سبز تالاب کانی‌برازان با توجه به موقعیت قرارگیری آن در پیرامون دریاچه ارومیه و محور ارومیه - مهاباد و ارومیه - میاندوآب به‌قرار زیر است:

مجموعه گردشگری سبز تالاب کانی‌برازان با رویکرد گردشگری طبیعی:

- جزیی کارآمد و پایدار در سیستم منطقه‌ای حوزه شمال غربی کشور با عملکرد منطقه‌ای و فرمانطقه‌ای.
- مکانی مناسب و آرام همراه با اختلاط و هم‌افزایی عملکردهای گردشگری و فراغت در چارچوب بهینه‌سازی بهره‌وری زمین و مدیریت زیست بومی.
- عرضه‌کننده عملکردهای دوستدار محیط زیست در راستای آموزش و تعمیق فرهنگ هم‌زیستی با طبیعت و برقراری پیوند معقول میان انسان و طبیعت.



معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی- فضایی طرح

بر اساس آنچه گفته شد، برای مجموعه گردشگری سبز تالاب کانی برازان، به دلیل مزیت وسعت، ابعاد، موقعیت منطقه‌ای و وجود چشم‌اندازهای بدیع، می‌توان گزینه؛

«مجموعه گردشگری سبز به همراه خدمات فراغتی - آسایشی - آموزشی - اقامتی پشتیبان گردشگری طبیعی شامل مراکز طبیعت‌گردی، مراکز فعالیتی مرتبط با حوزه تندرستی و پیشگیرانه، فعالیت‌های ورزشی آرام و دوستدار طبیعت، کلبه‌های بوم‌گردی در الگوهای مکانی مختلف، مراکز غذایی و رستوران‌ها با غذاهای متنوع و سالم و بازارچه روستایی»

را به‌عنوان نقش عملکردی با رویکرد گردشگری طبیعی در نظر گرفت. شایان ذکر است، عملکردهای ترکیبی در نظر گرفته شده برای زمین طرح، می‌توانند تأثیر مناسبی بر بهره‌وری سرمایه‌گذاری بگذارند.

۱-۴-۲- تدوین اهداف و راهبردهای طراحی و برنامه‌ریزی زمین

سرعت پیشرفت‌های صنعتی و افق‌های جدید تحولات در آینده جامعه جهانی، نگرانی عمیقی در قالب «آینده مشترک ما» به وجود آورده است. دوام و قوام این پیشرفت‌ها در قالب «پایداری توسعه» تجلی می‌یابد که خود موجب پیوند میان حوزه‌های مختلف از قبیل عوامل اقتصادی، محیط زیستی و اجتماعی می‌شود. هدف اصلی توسعه پایدار به‌عنوان مبنای هر فعالیت انسانی با تمرکز بر نگرانی جدی نسبت به محیط زیست و پیوند آن با تلاش برای بالا بردن کیفیت زندگی است و شرط لازم برای دستیابی به آن حفظ کارایی در تخصیص منابع است. بنابراین توجه به پایداری توسعه، به‌عنوان یکی از دغدغه‌های اصلی جامعه بین‌المللی و هدف اصلی هزاره سوم تبدیل شده است. از آنجایی که ایجاد مجموعه گردشگری سبز تالاب کانی برازان، در بستر محیط زیست طبیعی منحصربه‌فردی قرار دارد، هدف نخستین آن در راستای دستیابی به نقش عملکردی طرح و تحقق مأموریت‌ها و نیز پاسخ به نظام برنامه‌ریزانه طرح‌های فرادست و خواسته‌های کارفرما عبارت است از؛

پایدارسازی توسعه گردشگری در محدوده پیرامونی تالاب کانی برازان

با برهم نهادن نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها، راهبردهای استفاده از عوامل مثبت و کاهش اثرات عوامل منفی آشکار می‌شوند. راهبردها تصمیم‌هایی هستند که مناسب‌ترین راه‌های تحقق اهداف برنامه را نشان می‌دهند. بر این اساس، راهبردهای دستیافتنی در این زمین به‌طور خلاصه و در دو زمینه برنامه‌ریزی و طراحی عبارت‌اند از:



❖ راهبردهای برنامه ریزی مجموعه

- تفکیک فضایی ناشی از ماهیت عملکردی مجموعه در دو لایه گردشگری طبیعی (با محوریت فعالیت های دوستدار محیط زیست و در لایه اول نسبت به تالاب کنه برازان) و گردشگری عمومی (با محوریت فعالیت های جاذب جمعیت و خدمات وابسته به آن در لایه دوم و حدفاصل روستا و تپه قره داغ).
- انطباق فرم و محتوای فضایی - عملکردی مجموعه با احکام طرح های فرادست و الزامات قانونی و حرایم محیط زیستی پناهگاه حیات وحش و تالاب.
- کمینه کردن بارگذاری فعالیتی - سازه ای در مناطق نزدیک به محدوده و حریم حفاظتی تالاب.
- استفاده مناسب از زمین در راستای کاهش سطوح اشغال ساختمانی و افزایش فضاهای باز و عمومی با حداکثر سبزینگی.
- تمرکز عمده فعالیت های مجموعه بر استفاده بهینه و کنترل شده از جاذبه های طبیعی تالاب.
- توجه به تنوع فعالیت گردشگری برای پاسخگویی به طیف گسترده ای از استفاده کنندگان و تنوع بخشی به بازار.
- بسترسازی برای پاسخگویی به تمایلات روزافزون گردشگران طبیعی به استفاده از امکانات طبیعی تالاب.
- تدارک فضاهایی برای استفاده سالمندان و گردشگران سلامت با انگیزه آرامش و کلان شهر گریزی.
- استقرار فعالیت های ورزشی با تأکید ویژه بر ورزش های دوستدار طبیعت و بازی های فاقد آلودگی صوتی.
- چیدمان و ترکیب مختلط، سازگار و مکمل کاربری ها و فعالیت ها برای ایجاد سرزندگی و رونق مجموعه.
- تأکید بر بهره وری اقتصادی بهینه از زمین با توجه به محدودیت های محیط زیستی.
- تدوین بسته های سرمایه گذاری خصوصی جذاب و برخوردار از بازده درونی مناسب و بازگشت سرمایه در کمترین دوره زمانی.
- استفاده از پتانسیل ها و سرمایه های اجتماعی شکل گرفته در روستاهای قره داغ و خورخوره برای توسعه گردشگری مجموعه.



طرح حفاظت از تالاب های ایران



The Government of Japan

سازمان حفاظت محیط زیست



معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی- فضایی طرح

- توجه به ارتقای شغلی و منزلتی ساکنان روستاهای پیرامون برای استفاده از آن‌ها در اشتغال گردشگری مجموعه.
- قرار دادن هدفمند روستاهای پیرامون در تعامل با زنجیره‌های گردشگری درونی مجموعه با تأکید بر اقامتگاه‌های بوم‌گردی، محصولات فرهنگی، غذایی و صنایع دستی.
- تشکیل شبکه همکار روستایی با ایجاد تعاونی روستایی گردشگری در منطقه.
- تشکیل شبکه همکار با مؤسسات علمی و پژوهشی داخلی و بین‌المللی در زمینه اکوسیستم‌های تالابی.
- استفاده حداکثری از پساب تصفیه شده فاضلاب (آب خاکستری) برای آبیاری فضاهای سبز عمومی مجموعه.

❖ راهبردهای طراحی مجموعه

- طراحی و جهت‌گیری عمومی استخوان‌بندی مجموعه به تبعیت از شکل تالاب.
- توجه ویژه به اصل سلسله‌مراتب و نفوذپذیری هدایت‌شده به مجموعه با الگوی طراحی لایه‌بندی - سطح‌بندی شده در طراحی تمامی فضاهای مجموعه مبتنی بر کیفیت و نوع گروه‌های استفاده‌کننده (مجموعه بسته).
- آزاد نگه‌داشتن نوار ساحلی تالاب و محدودیت بارگذاری سازه‌های سنگین در آن.
- طراحی مجموعه با رویکرد پیاده‌محوری و در اختیار قرار دادن سهم عمده از فضاهای حرکتی به پیاده و دوچرخه در پیوستگی با خوشه‌های عملکردی.
- تحدید و کنترل ورود سواری شخصی به مجموعه از طریق جانمایی پهنه‌های مکث و ورودی‌های کنترل‌شده در لبه‌های بیرونی و کاهش سرعت درونی حرکت سواره.
- در نظر گرفتن تمهیدات فضایی برای کاهش و کنترل حرکت سواره.
- استفاده از دیدهای پانورامیک به تالاب در طراحی معماری محوطه‌ها و ساختمان‌های مجموعه.
- بهره‌گیری از تپه‌های پیرامونی و گستره‌های بصری برای استقرار فعالیت‌های آسایشی و غروب‌نگری.
- حفظ پیوستگی کالبدی و جلوگیری از چندپارگی مجموعه در مقاطع زمانی مختلف توسعه در عین رویکرد توسعه کالبدی مرحله‌ای.
- پی‌ریزی معماری و منظر فرهنگی مجموعه بر اساس احترام به ارزش‌ها، سنت معماری و هم‌خوان با ویژگی‌های طبیعی تالاب.





- پرهیز از جلوه گری واحدهای ساختمانی و جلوگیری از احداث سازه های با مقیاس غیرانسانی، نامتعارف و مرتفع.
- جلوگیری از برهم خوردن خط آسمان طبیعی و تپه های نواحی پیرامونی تالاب.
- توجه ویژه به مشخصات اقلیمی به ویژه در جانمایی و فرم واحدهای ساختمانی.
- توسعه فضاهای سبز در مجموعه با توجه به تیپ و گونه های گیاهی بومی.
- طراحی فضاهای نرم و قابل تغییر (انعطاف پذیر، سبک و چندمنظوره).
- جلوگیری از کارگاهی شدن مجموعه در کنار حضور گردشگران در مراحل آغازین توسعه.

۱-۵- تدوین سند برنامه ریزی فضایی - فیزیکی

بر اساس سند برنامه راهبردی، می توان نتیجه گرفت که فعالیت های گردشگری با محوریت گردشگری طبیعی در کنار مجموعه بازارچه روستایی محور اصلی برنامه ریزی فضایی - فیزیکی مجموعه گردشگری سبز تالاب کانی برازان به شمار می آیند. بر این اساس، با توجه دیدگاه و تمایل ساکنان روستاهای پیرامونی برای مشارکت و تمایل گردشگران برای مراجعه به این مجموعه - که در قالب پرسشنامه بررسی شده و نتایج آن در گزارش های بعدی انعکاس می یابد - عملکردهای قابل استقرار در مجموعه و برنامه تأمین فضاها و میزان پارکینگ مورد نیاز برای آنها تعیین و محاسبه می شود.

۱-۵-۱- تعیین عملکردهای قابل استقرار در زمین در قالب پروژه ها

طرح توسعه گردشگری تالاب کانی برازان مبتنی بر گردشگری طبیعت و باهدف بهره گیری از کیفیت های بصری موجود در مجموعه، بهره گیری بیشینه از چشم انداز طبیعی و زون های تالابی، تسهیل و هدایت گردشگران به بخش های مناسب مجموعه و ایجاد فضاهایی کم نظیر برای گردشگران فراغتی و دوستدار محیط تالابی تهیه می شود.

بر اساس سند برنامه راهبردی، نقش انتخابی برای زمین طرح، مجموعه ای گردشگری شامل پارک طبیعت (اکوموزه گیاه شناسی و جانورشناسی تالابی، مرکز آموزش حیات وحش اکوسیستم تالابی، سایت پرندنگری تالابی، صدف های نظاره گری - عکاسی و نقاشی از طبیعت، فضاهای باز تفریحی و فراغتی، مراکز غذایی و رستوران ها با غذاهای متنوع و واحدهای تجاری خُرد)، پارک ورزش (جاده سلامت (دوچرخه سواری - پیاده روی)، ورزش های نشانه روی در طبیعت، اسکله و سکوی ماهیگیری ورزشی و رستوران ها با غذاهای متنوع)، دهکده سلامت (مرکز آب درمانی و طب سنتی - گیاهی، مرکز ورزش درمانی و طب فیزیکی، رستوران غذاهای

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی- فضایی طرح

سالم و گیاهی و اکوکافه نوشیدنی های طبیعی و گیاهی)، دهکده اقامتی (کلبه های بوم گردی) و بازارچه روستایی (نمایشگاه و بازارچه محصولات کشاورزی، غذایی و صنایع دستی روستایی) است که در مقیاس منطقه ای و فرامنطقه ای عمل می کند.

• پارک طبیعت

در گرایش های جدیدی که برای فرار از زندگی روزمره کلان شهری پدید آمده است، ایجاد پارک های طبیعت در نواحی دور از کلان شهرها از اهمیت ویژه ای برخوردار شده اند. در این مجموعه ها که در برخی موارد به صورت بسته طراحی می شوند، مجموعه ای از فعالیت های فراغتی و آرامشی برای استفاده بهره برداران در نظر گرفته می شود. بر این اساس، پارک طبیعت در محدوده لایه نخست پیرامونی تالاب کانی برازان، با تأکید بر کارکردهای مرتبط بر حالت ایستایی و سکون نسبی حاکم بر اتمسفر مجموعه و به منظور ایجاد فضایی مناسب و استقرار کاربری هایی برای درگیر کردن انگیزه های فراغتی گردشگران به آرامش و فاصله گرفتن از هیاهو و حضور در محیط طبیعی آرام و بی دغدغه احداث خواهد شد.

این مجموعه به دلیل برخورداری از طبیعت زیبا، دید و منظر مطلوب (آرامش طبیعی) به تالاب، به ایجاد عملکردهایی اختصاص می یابد که به باروری خیال و افزایش توان فراموشی دغدغه های روزمره ناشی از زندگی شهری منجر می شود. هدف کلی از چنین پروژه ای، ارائه مدلی اقتصادی - اکولوژیکی برای حفاظت و مدیریت ارزش های زیست - محیطی در حین بهره برداری مسئولانه از پتانسیل های آن است؛ مکانی که ضمن حفاظت از محیط زیست طبیعی موجود آن، محلی را برای حضور گردشگری طبیعی و برنامه های تفریحی، آموزشی و تحقیقاتی مورد نیاز آن تأمین می کند. مهم ترین شاخصه این مجموعه وجود فعالیت ها و فضاهای گردشگری طبیعی (نرم و سخت) است که به دلیل ویژگی ها و حساسیت محیط زیستی بالا، به صورت کاملاً هدایت شده و کنترل شده پذیرای گردشگران خواهد بود.

بر اساس تعریف ارائه شده توسط جامعه بین المللی گردشگری طبیعی^۱، این نوع گردشگری سفری است مسئولانه به مناطق طبیعی که باعث حفظ محیط زیست، حفاظت از رفاه مردم محلی و دربرگیرنده آموزش است. آموزشی دو طرفه که یک سو مردم و جوامع محلی و از سوی دیگر گردشگران و علاقه مندان به سفر را شامل می شود. از این رو، ایجاد مرکز آموزش حیات وحش اکوسیستم تالابی در این مجموعه با ارائه برنامه های آموزشی و سرگرم کننده برای گردشگران علاقه مند به طبیعت کمک بسزایی به شناخت آن ها از زیستگاه های خشکی و آبی و همچنین گونه های گیاهی و جانوری تالابی می کند. در کنار این

^۱ - The International Ecotourism Society (TIES)



طرح جامع توسعه گردشگری تالاب بین‌المللی کان‌برازان

مرکز، اکوموزه گیاه‌شناسی و جانورشناسی تالابی به‌منظور معرفی حیات گیاهی و جانوری (آبزیان، پرندگان، دوزیستان، خزندگان و ...) منطقه و به‌خصوص تالاب بین‌المللی کان‌برازان در بخشی از پارک طبیعت احداث خواهد شد. آشنایی با دستاوردهای علمی مراکز تخصصی با استفاده از عکس و فیلم با حضور گردشگران و پژوهشگران علاقه‌مند، به این مرکز جنبه گردشگری علمی و ترویجی می‌دهد.

تالاب کان‌برازان دارای گونه‌های نادر، دارای اهمیت جهانی و یا در معرض خطر انقراض از پرندگان با نام اردک بلوطی (در معرض تهدید)، اردک مرمری (در معرض تهدید)، اردک سر سفید (در معرض خطر) و باکلان کوچک (در معرض تهدید) است که می‌تواند به‌عنوان یکی از جاذبه‌های ویژه برای گردشگران طبیعی محسوب شود. علاوه بر این، سایر گونه‌های جانوری همچون پرندگان آبی و کنارآبی (پلیکان سفید، لک‌لک سفید، فلامینگو، تنجه، حواصیل شب، عقاب طلایی، درنا، پرستوهای دریایی و ...)، خزندگان (لاک‌پشت، مار غیر سمی و ...) و دوزیستان (قورباغه، وزغ و ...) در کنار گونه‌های گیاهی تالابی همچون نی، جگن و درختچه‌های گز در محدوده تالاب کان‌برازان وجود دارند. از این‌رو نواحی حاشیه‌ای تالاب به‌ویژه در قسمت جنوبی و مرکزی آن که محل زندگی و لانه‌گزینی پرندگان است، به‌عنوان مناسب‌ترین مکان برای احداث سایت پرندنگری در نظر گرفته شده است. با توجه به سابقه انجام این فعالیت در محدوده تالاب کان‌برازان، احداث یک مرکز دیگر در کنار مرکز موجود در قسمت دیگری از تالاب می‌تواند بر جاذبه‌های آن بی‌افزاید.

با توجه به محیط آرام پارک طبیعت و دید به تالاب کان‌برازان به‌منظور بهره‌گیری از زیبایی‌های بصری و مناظر پیرامونی، صفت‌های نظاره‌گری، عکاسی و نقاشی از طبیعت در این پهنه جانمایی می‌شود. همچنین این صفت‌ها به‌عنوان نقاطی برای آفرینش‌های هنری در فضایی آرام و با برخورداری از امکانات حداقلی در مسیر جاده سلامت احداث شد.

علاوه بر فعالیت‌ها و فضاهای پیش‌گفته که رویکرد غالب آموزشی و نمایشی موضوع مورد نظر را پاسخ می‌گویند، به‌منظور پاسخگویی به رویکرد تفریحی - تفرجی نیز فضاهایی نظیر کافه‌ها و رستوران‌ها، آلاچیق‌ها و صفت‌های ویژه کمپینگ، فضاهای بازی و فضاهایی از این قبیل در مجموعه جانمایی می‌شوند.

همچنین در مجاورت ورودی مجموعه از جاده روستای قره‌داغ، مرکز مدیریتی - خدماتی آن واقع شده است که در کنار نقش اصلی آن یعنی کنترل ورود گردشگران به مجموعه، مرجع انجام امور مدیریتی و حفاظتی تالاب خواهد بود. این مرکز به‌منظور پاسخ‌گویی به هرگونه پرسش، نیاز و خواسته‌ای که از سوی مراجعه‌کنندگان به مجموعه مطرح می‌شود، در نظر



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



سازمان حفاظت محیط زیست



The Government of Japan



معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی- فضایی طرح

گرفته شده است. همچنین این مرکز با هدف اطلاع رسانی اولیه در خصوص کلیه امور گردشگری و راهنمایی های لازم برای بازدید از نقاط مختلف تالاب احداث خواهد شد.

• پارک ورزش

یکی از سیاست های تعیین شده در توسعه گردشگری تالاب کانی برازان، ایجاد کانون هایی برای جذب گردشگران سلامت و دوستداران فعالیت های ورزشی است. مجموعه های پارک ورزش و دهکده سلامت در تحقق این سیاست ها مکمل یکدیگر خواهند بود. پارک ورزش مجموعه ای از فضاهای ورزشی روباز را برای علاقه مندان به فعالیت های ورزشی دوستدار طبیعت فراهم می آورند.

با توجه به ویژگی تالابی محدوده طرح و دسترسی به محیط آبی آن، ماهیگیری ورزشی یکی از فعالیت های آرامش بخش و در عین حال مفرح در مجموعه خواهد بود. ماهیگیری ورزشی، تنها روش خارج کردن ماهی از آب نیست چرا که روش های آسان تری نیز وجود دارد. آنچه ماهیگیری را ورزشی مفرح و دل نشین می سازد شناخت حیات وحش و حفظ ارزش های محیط زیستی است که بشر همواره آگاهانه یا ناآگاهانه در بعضی از مواقع برخلاف این ارزش ها گام برداشته و موجبات نابودی محیط زیست خود را فراهم می سازد. از این رو، همسو بودن این ورزش با قوانین و مقررات سازمان حفاظت محیط زیست از دلایل انتخاب آن برای استقرار در مجموعه گردشگری تالاب کانی برازان است. در این ورزش که طی دهه های گذشته در اکثر نقاط دنیا توسط ماهیگیران شناخته شده است، بر خلاف ماهیگیری تفریحی سنتی دیگر ماهیگیری بر مبنای نصب نوع خاصی از طعمه و انتظار نیست، بلکه از روش های واکنشی ماهی به طعمه یا شکار در حالت طبیعی استفاده می شود. از نمونه های این روش می توان به صید با لانس، پشه، لور، قاشقک، ماهیگیری با نیزه و طعمه زنده اشاره کرد.

مرکز ورزش های نشانه روی شامل ورزش هایی همچون تیراندازی با کمان و دارت می شود که از دیگر فعالیت های ورزشی دوستدار طبیعت است. این ورزش های به دلیل عدم ایجاد آلودگی صوتی و نیز نیازمندی به آرامش نسبی انتخاب شده اند.

با توجه به شرایط مطلوب آب و هوایی در پیرامون تالاب کانی برازان، پیاده روی و دوچرخه سواری به عنوان فعالیت گردشگری عمومی و یک فعالیت ویژه برای آن محسوب می شود. پیاده روی و دوچرخه سواری در مسیر جاده سلامت پیرامون تالاب و استراحت در صفاهای نظاره گری که در مسیر آن واقع شده اند، فعالیت عمده جاده سلامت است. این فعالیت ها، علاوه بر جنبه تفریحی و فراغتی، تندرستی و سلامت جسم و روح را به همراه دارند.





• دهکده سلامت

طبیعت همواره به عنوان عنصر جلوگیری کننده و درمان دهنده بسیاری از بیماری ها محسوب شده است. بر این اساس، اندیشیدن تمهیدات لازم برای بهره گیری از مواهب طبیعی در حوزه سلامت امری ضروری است. با توجه به ویژگی های منحصر به فرد تالاب و پیرامون آن در زمینه آب، گیاهان دارویی و از همه مهم تر آرامش و سکوت، می توان کارکردی ویژه در کنار سایر کارکردهای تالابی که مبتنی بر توجه ویژه به الزامات محیط زیستی است، با عنوان دهکده سلامت در نظر گرفت. دهکده سلامت به عنوان مکانی برای ارائه فعالیت های مرتبط با حوزه تندرستی و پیشگیری و فعالیت های جسمی، مجموعه ای چندعملکردی خواهد بود. مقیاس عملکردی این کاربری ها منطقه ای، ملی و فراملی است. ساختمان های این دهکده شامل کلبه های منحصر به فردی است که فضاهای آرامش بخش و مفرحی را برای این نوع گردشگران فراهم می کنند.

مرکز آب درمانی و طب سنتی - گیاهی، و مرکز ورزش درمانی و طب فیزیکی، با هدف دستیابی به آرامش جسمانی و روحی، به ارائه خدمات تخصصی پرداخته و نیاز به پزشک متخصص یا مربی های شخصی ندارد و تنها توسط مشاورهای طب سنتی و گیاهی به خدمات دهی می پردازد. این مرکز مجهز به استخر و حوضچه تعلیق، سونای خشک و مرطوب، جکوزی، سالن ماهی درمانی و طب سوزنی، سالن ماساژ درمانی و شیاتسو و حمام های سنتی (درمان محور) و سایر خدمات وابسته همچون مرکز خدمات مشاوره طب سنتی است که عملکردی درمانی - تفریحی دارد. همچنین برخی خدمات پزشکی بهبود بخش مانند گذراندن دوران نقاهت پس از بیماری یا جراحی نیز می تواند در این مرکز ارائه شود. رستوران غذاهای سالم و اکوکافه ها با هدف تأمین نیازهای تغذیه ای استفاده کنندگان و عرضه غذاهای ویژه گیاهی، سالم و ارگانیک احداث خواهد شد.

• دهکده اقامتی (اکولاژ)

واحدهای اقامتی موقت در محیط های طبیعی باید با رعایت بالاترین سطح ممکن ضوابط محیط زیستی و به شکلی سازگار با معماری و سیمای طبیعی منطقه احداث شوند و ضمن حداکثر تعامل با جامعه محلی، زمینه حضور و اقامت طبیعت گردان را با کیفیتی قابل قبول و تعریف شده در محیط های طبیعی فراهم سازند. این اقامتگاه ها در مجموعه گردشگری تالاب کنه برازان با دو رویکرد کلبه های اقامتی موقت دوستداران طبیعت با سازه های سبک در درون مجموعه و یا اقامتگاه های روستایی در روستاهای اطراف آن قابل استقرار هستند. از جمله اهداف تأسیس اقامتگاه های بوم گردی، می توان به توسعه پایدار گردشگری، احیای ارزش های

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی- فضایی طرح

سنتی و بومی، کمک به اقتصاد جامعه محلی و حفظ محیط زیست اشاره کرد. در واقع مجموعه گردشگری تالاب کانی برازان فرصت‌های زیادی را برای کسب و کارهای کوچک خانوادگی و جوامع محلی ایجاد می‌کند که از جمله این فرصت‌ها توسعه اقامتگاه‌های بوم‌گردی در نواحی روستایی پیرامونی است.

این اقامتگاه‌ها که غالباً فضایی ساده و بی‌تکلف دارند، برنامه‌های تماشای حیات وحش و آشنایی با گونه‌های گیاهی و جانوری منطقه و بازدید از تالاب را در فهرست خدمات خود به گردشگران قرار می‌دهند و برای معرفی فرهنگ بومی روستا به گردشگران تلاش می‌کنند. از این‌رو، حضور راهنمایان محلی و فراهم نمودن فرصت بازدید از سیمای طبیعی تالاب و بستر فرهنگی روستاهای پیرامون اقامتگاه‌های بوم‌گردی توسط راهنمایان مورد تأیید سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در کلیه اقامتگاه‌های بوم‌گردی الزامی است.

• بازارچه روستایی

به‌طور طبیعی حلقه نهایی همه فعالیت‌های توسعه‌ای در حوزه‌های روستایی، تأمین بازار مورد نیاز جهت عرضه محصول‌ها، تولیدها و تلاش و فعالیت‌های روستاییان و کارآفرینان روستایی از طریق ایجاد بازارچه‌های نمایشگاهی است، تا در فصل‌های مختلف سال روستاییان محصولات خود را به‌صورت مستقیم و بدون واسطه با کسب درآمد واقعی و متناسب با ارزش آن عرضه کنند.

زمانی که روستاییان مکانی برای عرضه محصولات نداشته باشند و مقدار تولیدات بر اثر این نقیصه کاهش پیدا کند، مشکلات مالی به دلیل کم شدن درآمد گریبان‌گیر روستاییان شده و قطعاً مهاجرت از روستا به شهر روند سریع‌تری به خود خواهد گرفت و این امر نیز در نهایت معضلاتی از جمله نابودی کشاورزی را در پی خواهد داشت. از این‌رو، ایجاد بازارچه عرضه محصولات روستایی در مجموعه را می‌توان فرصتی کم‌نظیر برای اقتصاد گردشگری توصیف کرد که علاوه بر ایجاد تنوع در بازار هدف گردشگری، موجب رونق اقتصادی روستاهای اطراف تالاب نیز می‌شود. عمده کالاهایی که در این بازارچه نمایشگاهی عرضه و به نمایش گذاشته می‌شود، محصولات باغی و زراعی، غذایی و صنایع دستی روستاییان است.

مجموعه گردشگری سبز تالاب کانی برازان، به‌تقریب در همه فضاهای خود نیازمند مکان‌هایی برای استراحت است که باید با مبلمان مناسب همچون نیمکت، صندلی‌های جمعی و فردی تجهیز شود. این مجموعه همچنین، نیازمند فضاهای پشتیبانی همچون پارکینگ عمومی و خصوصی، تأسیسات و تجهیزات شهری و ... است.





۱-۵-۲- برنامه ریزی فضایی - فیزیکی و تعیین سطوح عملکردهای اصلی آن

در فضای برنامه ریزانه، عملکردهای فضاها، نمی توانند اراده گرایانه انتخاب شوند. انتخاب هر عملکردی برای هر زمینی، در فضای کنش گرایانه میان درخواست موکلان (کارفرما)، سیاست های مدیران برای پاسخ گویی به نیازهای منطقه، الزامات اسناد فرادست، تقاضای موجود محیط پیرامونی و کنش گران و مصرف کنندگان آینده تعیین می شود. تبعیت نکردن از این موارد، هزینه های گوناگونی را در چارچوب اقتصاد خرد (بنگاه سازنده و بهره بردار) و اقتصاد کلان تحمیل خواهد کرد. همان طور که پیش تر گفته شد، فعالیت های گردشگری با محوریت گردشگری طبیعی در کنار مجموعه بازارچه روستایی محور اصلی برنامه ریزی فضایی - فیزیکی مجموعه گردشگری سبز تالاب کانی برازان به شمار می آیند. بر این اساس و با توجه به عملکردهای قابل استقرار در این مجموعه، برنامه تأمین فضاهای مورد نیاز برای آن ها در قالب دو گزینه تعیین و محاسبه می شود.

بر اساس ضوابط و مقررات ملاک عمل، مهم ترین الزامات مؤثر بر برنامه فیزیکی طرح، رعایت کلیه احکام محیط زیستی همچون ضوابط احداث و مدیریت اقامتگاه های بوم گردی در محدوده مناطق تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط زیست در کیفیت، کمیت و جانمایی کاربری ها است. از این رو، انطباق فرم و محتوای فضایی - عملکردی مجموعه با احکام پهنه بندی حساسیت های پناهگاه حیات وحش و تالاب کانی برازان و الزامات قانونی و حرایم محیط زیستی پناهگاه حیات وحش و تالاب، کمینه کردن بارگذاری فعالیتی - سازه ای در مناطق نزدیک به محدوده و حریم حفاظتی تالاب و استفاده مناسب از زمین در راستای کاهش سطوح اشغال ساختمانی و افزایش فضاهای باز و عمومی با حداکثر سبزینگی ضروری می نماید.

همچنین باید گفت با توجه به پتانسیل های زمین و ظرفیت های محیط زیستی و کالبدی منطقه به ویژه شبکه های ارتباطی، برنامه فیزیکی پیشنهادی برای مجموعه گردشگری سبز تالاب کانی برازان ارائه شده و این امر در راستای افزایش کیفیت خدمات اکولوژیک، آفرینش حس تعلق به مکان های محیط زیستی و پاسخ به نیازهای روزافزون بهره مندی از خدمات گردشگری طبیعی در زمان حال و آینده بوده است. در این باره و بر اساس محاسبات به عمل آمده، ظرفیت جمعیتی این زمین در حدود ۲۰۰ نفر در فعالیت های گردشگری تالابی (پارک طبیعت، پارک ورزش، دهکده سلامت و دهکده اقامتی) و ۴۰۰ نفر برای بازارچه روستایی برآورد شده است.

با توجه به این که مجموعه گردشگری سبز تالاب کانی برازان با تلفیق مزیت های درونی و فرصت های پیرامونی بهترین مقصد سفرهای کوتاه مدت گردشگران طبیعی در طیف های متنوع

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی - فضایی طرح

سنی - جنسی و گروه های متفاوت اجتماعی - اقتصادی در کلیه فصول شناخته خواهد شد، تنوع و تلفیق عملکردی و تلاش سازگار برای ارتقاء و هم افزایی آن ها، لازمه این طرح خواهد بود. از این رو، عناصر و کاربری های پیشنهادی برای این مجموعه در دو گزینه و مبتنی بر الزامات پیش گفته، ارائه می شود.

همان طور که پیش تر اشاره شد، تفاوت دو گزینه برنامه فضایی - کالبدی در نوع اقامت گردشگران است. در گزینه یک اقامت گردشگران در کلبه های اقامتی موقت دوستداران طبیعت با سازه های سبک در درون مجموعه و در گزینه دو، شبمانی در اقامتگاه های بوم گردی روستایی در روستاهای اطراف تالاب همچون قره داغ و خورخوره انجام می پذیرد. بر این اساس، تغییراتی نیز در زیرساخت های مورد نیاز آن ها در دو گزینه ایجاد می شود.

الف - گزینه یک

برنامه فضایی - کالبدی مجموعه گردشگری سبز تالاب کانی برازان با رویکرد اقامت گردشگران در کلبه های اقامتی موقت دوستداران طبیعت با سازه های سبک در درون مجموعه به شرح زیر است:

جدول شماره ۱-۱۵۲: برنامه کلان فضایی مجموعه گردشگری سبز تالاب کانی برازان - گزینه یک	
موضوع	مقدار
مساحت حوزه مداخله طرح (هکتار)	۳۳۲۸,۳
مساحت زمین های مورد نیاز (هکتار)	۲۰,۲
مساحت فضاهای طبیعی و کشاورزی و روستایی بینابینی (هکتار)	۳۳۰۸,۱
سطح اشغال نسبت به زمین های مورد نیاز (درصد)	۵,۰
تراکم ساختمانی نسبت به زمین های مورد نیاز (درصد)	۵,۰
متوسط تعداد طبقات	۱
زیربنای ساختمانی (مترمربع)	۱۰۱۰۰
تعداد استفاده کننده (نفر)	۶۰۰

جدول شماره ۲-۱۵۲: برنامه کلان فیزیکی مجموعه گردشگری سبز تالاب کانی برازان - گزینه یک		
پروژه موضعی	مساحت زمین (هکتار)	سهم از کل مساحت زمین های مورد نیاز (درصد)
پارک طبیعت	۱,۸	۹,۰
پارک ورزش	۴,۳	۲۱,۴
دهکده اقامتی (اکولاژ)	۰,۳	۱,۳
دهکده سلامت	۰,۳	۱,۶
بازارچه روستایی	۲,۲	۱۱,۱
مجموعه زیرساخت ها و شبکه معابر	۱۱,۳	۵۵,۷
مجموع	۲۰,۲	۱۰۰,۰



طرح جامع توسعه گردشگری تالاب بین‌المللی کنه برازان

جدول شماره ۳-۱۵۲: برنامه تفصیلی فضایی - فیزیکی مجموعه گردشگری سبز تالاب کنه برازان -

گزینه یک

بروزه موضوعی	فعالیت	پارامترهای برآورد برنامه فیزیکی						
		ظرفیت/جمعیت	تعداد واحد	زمین هر واحد (مترمربع)	زیربنای هر واحد (مترمربع)	کل زمین (مترمربع)	کل زیربنا (مترمربع)	متوسط طبقات
پارک طبیعت	سایت پرندنگری تالابی	۵۰	۲	۱۰۰	۵۰	۲۰۰	۱۰۰	۱
	صفه نظاره‌گری، عکاسی و نقاشی از طبیعت	۵۰	۲	۲۵۰	-	۵۰۰	-	-
	اکوموزه گیاه‌شناسی و جانورشناسی تالابی	۵۰	۱	۵۰۰	۱۰۰	۵۰۰	۱۰۰	۱
	مرکز آموزش حیات وحش اکوسیستم تالابی	۵۰	۱	۵۰۰	۱۰۰	۵۰۰	۱۰۰	۱
	پارک و فضاهای باز تفریحی و فراغتی	۱۵۰	-	-	-	۱۵۰۰۰	-	-
	واحد تجاری	۱۰۰	۴	۵۰	۲۵	۲۰۰	۱۰۰	۱
	رستوران	۱۰۰	۲	۴۰۰	۲۰۰	۸۰۰	۴۰۰	۱
	بوفه و کافی‌شاپ	۵۰	۲	۱۰۰	۵۰	۲۰۰	۱۰۰	۱
	پلازای ورودی و مرکز اطلاع‌رسانی	۱۰۰	۱	۱۰۰	۵۰	۱۰۰	۵۰	۱
	مرکز مدیریتی - خدماتی	۱۰	۱	۱۰۰	۵۰	۱۰۰	۵۰	۱
	مجموع	۱۵۰	۱۶	-	-	۱۸۱۰۰	۱۰۰۰	۱
پارک ورزش	ورزش‌های نشانه‌روی در طبیعت	۱۰	۱	۲۵۰۰	-	۲۵۰۰	-	-
	اسکله و سکوی ماهیگیری ورزشی	۲۵	۲	۵۰	-	۱۰۰	-	-
	جاده سلامت (دوچرخه‌سواری - پیاده‌روی)	۱۰۰	۱	۴۰۰۰	-	۴۰۰۰	-	-
	رستوران	۵۰	۱	۴۰۰	۲۰۰	۴۰۰	۲۰۰	۱
	بوفه و کافی‌شاپ	۵۰	۲	۱۰۰	۵۰	۲۰۰	۱۰۰	۱
دهکده اقامتی	مجموع	۱۰۰	۷	-	-	۴۳۲۰۰	۳۰۰	۱
	کلبه اقامتی موقت (بومی با سازه‌های سبک)	۱۰۰	۲۰	۱۰۰	۵۰	۲۰۰۰	۱۰۰۰	۱
	رستوران	۵۰	۱	۴۰۰	۲۰۰	۴۰۰	۲۰۰	۱
	بوفه و کافی‌شاپ	۵۰	۲	۱۰۰	۵۰	۲۰۰	۱۰۰	۱
	مجموع	۱۰۰	۲۳	-	-	۲۶۰۰	۱۳۰۰	۱



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



The Government of Japan

سازمان حفاظت محیط زیست



معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی - فضایی طرح

جدول شماره ۳-۱۵۲: برنامه تفصیلی فضایی - فیزیکی مجموعه گردشگری سبز تالاب کانی برازان - گزینه یک								
پارامترهای برآورد برنامه فیزیکی								پروژه موضعی
غلظت/جمعیت	تعداد واحد	زمین هر واحد (مترمربع)	زیربنای هر واحد (مترمربع)	کل زمین (مترمربع)	کل زیربنا (مترمربع)	متوسط طبقات	سطح اشغال (درصد)	
۵۰	۱	۲۵۰۰	۱۲۵۰	۲۵۰۰	۱۲۵۰	۱	۵۰	دهکده سلامت
۵۰	۲	۵۰	۲۵	۱۰۰	۵۰	۱	۵۰	
۵۰	۱	۴۰۰	۲۰۰	۴۰۰	۲۰۰	۱	۵۰	
۵۰	۲	۱۰۰	۵۰	۲۰۰	۱۰۰	۱	۵۰	
۵۰	۶	-	-	۳۲۰۰	۱۶۰۰	۱	۵۰	مجموع
۴۰۰	۱	۲۰۰۰۰	۴۰۰۰	۲۰۰۰۰	۴۰۰۰	۱	۲۰	بازارچه روستایی
۲۰۰	۴	۴۰۰	۲۰۰	۱۶۰۰	۸۰۰	۱	۵۰	
۲۰۰	۸	۱۰۰	۵۰	۸۰۰	۴۰۰	۱	۵۰	
۴۰۰	۱۳	-	-	۲۲۴۰۰	۵۲۰۰	۱	۲۳	مجموع
۱۰	۲	۱۰۰	۵۰	۲۰۰	۱۰۰	۱	۵۰	مجموعه زیرساخت‌ها
۲	۱	۲۰۰	۱۰۰	۲۰۰	۱۰۰	۱	۵۰	
۵	۵	۱۰۰۰	۱۰۰	۵۰۰۰	۵۰۰	۱	۱۰	
۲۵۰	۳	-	-	۶۲۵۰	-	-	-	
-	-	-	-	۱۰۱۰۰۰	-	-	-	
-	۱۱	-	-	۱۱۲۶۵۰	۷۰۰	۱	۰.۶	مجموع
-	۷۶	-	-	۲۰۲۱۵۰	۱۰۱۰۰	۱	۵۰	مجموع کل زمین‌های مورد نیاز
-	-	-	-	۳۳۰۸۰۸۵۰	-	-	-	فضاهای طبیعی و کشاورزی و روستایی بینابینی
-	۷۶	-	-	۳۳۲۸۳۰۰۰	۱۰۱۰۰	۱	۰.۰	مجموع کل حوزه مداخله



طرح جامع توسعه گردشگری تالاب بین المللی کنه برازان

جدول شماره ۴-۱۵۲: برنامه فازبندی و جانمایی فعالیت های مجموعه گردشگری سبز تالاب کنه برازان - گزینه یک			
پروژه موضعی	فعالیت	محل جانمایی	فاز پیشنهادی توسعه کالبدی
پارک طبیعت	سایت پرندنگری تالابی	پارک تفریحی	نخست
	صفه نظاره گری، عکاسی و نقاشی از طبیعت	پارک تفریحی	نخست
	اکوموزه گیاه شناسی و جانورشناسی تالابی	پارک تفریحی	دوم
	مرکز آموزش حیات وحش اکوسیستم تالابی	پارک تفریحی	دوم
	پارک و فضاهای باز تفریحی و فراغتی	پارک تفریحی	نخست
	واحد تجاری	پارک تفریحی	نخست
	رستوران	پارک تفریحی	نخست
	بوفه و کافی شاپ	پارک تفریحی	نخست
	پلازای ورودی و مرکز اطلاع رسانی	پارک تفریحی	نخست
	مرکز مدیریتی - خدماتی	پارک تفریحی	نخست
پارک ورزش	ورزش های نشانه روی در طبیعت	پارک ورزش	دوم
	اسکله و سکوی ماهیگیری ورزشی	پارک ورزش	نخست
	جاده سلامت (دوچرخه سواری - پیاده روی)	کل مجموعه	نخست
	رستوران	پارک ورزش	دوم
	بوفه و کافی شاپ	پارک ورزش	دوم
دهکده اقامتی	کلبه اقامتی موقت دوستداران طبیعت (بومی با سازه های سبک)	دهکده اقامتی	دوم
	رستوران	دهکده اقامتی	دوم
	بوفه و کافی شاپ	دهکده اقامتی	دوم
دهکده سلامت	مرکز آب درمانی و طب سنتی - گیاهی، مرکز ورزش درمانی و طب فیزیکی	دهکده سلامت (بیرون حریم تالاب)	سوم
	واحد تجاری	دهکده سلامت (بیرون حریم تالاب)	سوم
	رستوران غذاهای سالم و گیاهی	دهکده سلامت (بیرون حریم تالاب)	سوم
	اکوکافه نوشیدنی های طبیعی و گیاهی	دهکده سلامت (بیرون حریم تالاب)	سوم
بازارچه روستایی	نمایشگاه و بازارچه محصولات روستایی (کشاورزی، غذایی، صنایع دستی و ...)	بازارچه روستایی (حدفاصل روستا و تپه قره داغ)	سوم
	رستوران	بازارچه روستایی (حدفاصل روستا و تپه قره داغ)	سوم
	بوفه و کافی شاپ	بازارچه روستایی (حدفاصل روستا و تپه قره داغ)	سوم
مجموعه زیرساخت ها	مرکز نگهداری	ورودی مجموعه	نخست
	مرکز بارگیری و دیپوی اضطراری زباله	دور از سایت های گردشگری	نخست
	تصفیه خانه فاضلاب*	پروژه های موضعی	مبتنی بر پروژه
	پارکینگ عمومی	ورودی مجموعه	مبتنی بر پروژه
	شبکه معابر	کل مجموعه	مبتنی بر پروژه

* به ازای هر پروژه یک تصفیه خانه در محل آن احداث می شود.

تبصره: برق رسانی، آب رسانی، گاز رسانی و راه سازی تا ورودی محدوده پروژه های موضعی و پیرامون تالاب، از پروژه های زیرساختی محسوب شده که می بایست بر اساس فازبندی توسعه کالبدی انجام گیرند.



طرح حفاظت از تالاب های ایران



The Government of Japan

سازمان حفاظت محیط زیست



معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی - فضایی طرح

ب - گزینه دو

برنامه فضایی - کالبدی مجموعه گردشگری سبز تالاب کانی برازان با رویکرد اقامت گردشگران در اقامتگاه های بوم گردی روستایی در روستاهای اطراف تالاب همچون قره داغ و خور خوره به شرح زیر است:

جدول شماره ۵-۱۵۲: برنامه کلان فضایی مجموعه گردشگری سبز تالاب کانی برازان - گزینه دو	
موضوع	مقدار
مساحت حوزه مداخله طرح (هکتار)	۳۳۲۸,۳
مساحت زمین های مورد نیاز (هکتار)	۱۹,۸
مساحت فضاهای طبیعی و کشاورزی و روستایی بینابینی (هکتار)	۳۳۰۸,۵
سطح اشغال نسبت به زمین های مورد نیاز (درصد)	۴,۹
تراکم ساختمانی نسبت به زمین های مورد نیاز (درصد)	۴,۹
متوسط تعداد طبقات	۱
زیربنای ساختمانی (مترمربع)	۹۷۰۰
تعداد استفاده کننده (نفر)	۶۰۰

جدول شماره ۶-۱۵۲: برنامه کلان فیزیکی مجموعه گردشگری سبز تالاب کانی برازان - گزینه دو		
پروژه موضعی	مساحت زمین (هکتار)	سهم از کل مساحت زمین های مورد نیاز (درصد)
پارک طبیعت	۱,۸	۹,۱
پارک ورزش	۴,۳	۲۱,۸
دهکده اقامتی (اکولاج)	۰,۳	۱,۳
دهکده سلامت	۰,۳	۱,۶
بازارچه روستایی	۲,۲	۱۱,۳
مجموعه زیرساخت ها و شبکه معابر	۱۰,۹	۵۴,۹
مجموع	۱۹,۸	۱۰۰,۰



طرح جامع توسعه گردشگری تالاب بین‌المللی کنه برازان

جدول شماره ۷-۱۵۲: برنامه تفصیلی فضایی - فیزیکی مجموعه گردشگری سبز تالاب کنه برازان -
گزینه دو

پارامترهای برآورد برنامه فیزیکی								فعالیت	پروژه موضعی
ظرفیت/جمعیت	تعداد واحد	زمین هر واحد (مترمربع)	زیربنای هر واحد (مترمربع)	کل زمین (مترمربع)	کل زیربنا (مترمربع)	متوسط طبقات	سطح اشغال (درصد)		
۵۰	۲	۱۰۰	۵۰	۲۰۰	۱۰۰	۱	۵۰	سایت پرندنگری تالابی	پارک طبیعت
۵۰	۲	۲۵۰	-	۵۰۰	-	-	-	صفه نظاره‌گری، عکاسی و نقاشی از طبیعت	
۵۰	۱	۵۰۰	۱۰۰	۵۰۰	۱۰۰	۱	۲۰	اکوموزه گیاه‌شناسی و جانورشناسی تالابی	
۵۰	۱	۵۰۰	۱۰۰	۵۰۰	۱۰۰	۱	۲۰	مرکز آموزش حیات وحش اکوسیستم تالابی	
۱۵۰	-	-	-	۱۵۰۰۰	-	-	-	پارک و فضاهای باز تفریحی و فراغت	
۱۰۰	۴	۵۰	۲۵	۲۰۰	۱۰۰	۱	۵۰	واحد تجاری	
۱۰۰	۲	۴۰۰	۲۰۰	۸۰۰	۴۰۰	۱	۵۰	رستوران	
۵۰	۲	۱۰۰	۵۰	۲۰۰	۱۰۰	۱	۵۰	بوفه و کافی‌شاپ	
۱۰۰	۱	۱۰۰	۵۰	۱۰۰	۵۰	۱	۵۰	پلازای ورودی و مرکز اطلاع‌رسانی	
۱۰	۱	۱۰۰	۵۰	۱۰۰	۵۰	۱	۵۰	مرکز مدیریتی - خدماتی	
۱۵۰	۱۶	-	-	۱۸۱۰۰	۱۰۰۰	۱	۶	مجموع	
۱۰	۱	۲۵۰۰	-	۲۵۰۰	-	-	-	ورزش‌های نشانه‌روی در طبیعت	پارک ورزش
۲۵	۲	۵۰	-	۱۰۰	-	-	-	اسکله و سکوی ماهیگیری ورزشی	
۱۰۰	۱	۴۰۰۰	-	۴۰۰۰	-	-	-	جاده سلامت (دوچرخه‌سواری - پیاده‌روی)	
۵۰	۱	۴۰۰	۲۰۰	۴۰۰	۲۰۰	۱	۵۰	رستوران	
۵۰	۲	۱۰۰	۵۰	۲۰۰	۱۰۰	۱	۵۰	بوفه و کافی‌شاپ	
۱۰۰	۷	-	-	۴۳۲۰۰	۳۰۰	۱	۱	مجموع	
۱۰۰	۱۰	۲۵۰	۱۰۰	۲۵۰۰	۱۰۰۰	۱	۴۰	کلبه اقامتی بوم‌گردی	دهکده اقامتی
۱۰۰	۱۰	-	-	۲۵۰۰	۱۰۰۰	۱	۴۰	مجموع	



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



The Government of Japan



معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی - فضایی طرح

جدول شماره ۷-۱۵۲: برنامه تفصیلی فضایی - فیزیکی مجموعه گردشگری سبز تالاب کانی برازان - گزینه دو								
پارامترهای برآورد برنامه فیزیکی								پروژه موضوعی
ظرفیت/جمعیت	تعداد واحد	زمین هر واحد (مترمربع)	زیربنای هر واحد (مترمربع)	کل زمین (مترمربع)	کل زیربنا (مترمربع)	متوسط طبقات	سطح اشغال (درصد)	
۵۰	۱	۲۵۰۰	۱۲۵۰	۲۵۰۰	۱۲۵۰	۱	۵۰	مرکز آبدرمانی و طب سنتی - گیاهی، مرکز ورزش درمانی و طب فیزیکی
۵۰	۲	۵۰	۲۵	۱۰۰	۵۰	۱	۵۰	واحد تجاری
۵۰	۱	۴۰۰	۲۰۰	۴۰۰	۲۰۰	۱	۵۰	رستوران غذاهای سالم و گیاهی
۵۰	۲	۱۰۰	۵۰	۲۰۰	۱۰۰	۱	۵۰	اکوکافه نوشیدنی های طبیعی و گیاهی
۵۰	۶	-	-	۳۲۰۰	۱۶۰۰	۱	۵۰	مجموع
۴۰۰	۱	۲۰۰۰۰	۴۰۰۰	۲۰۰۰۰	۴۰۰۰	۱	۲۰	نمایشگاه و بازارچه محصولات روستایی
۲۰۰	۴	۴۰۰	۲۰۰	۱۶۰۰	۸۰۰	۱	۵۰	رستوران
۲۰۰	۸	۱۰۰	۵۰	۸۰۰	۴۰۰	۱	۵۰	بوفه و کافی شاپ
۴۰۰	۱۳	-	-	۲۲۴۰۰	۵۲۰۰	۱	۲۳	مجموع
۱۰	۲	۱۰۰	۵۰	۲۰۰	۱۰۰	۱	۵۰	مرکز نگهداری و بارگیری و دپوی اضطراری زباله
۲	۱	۲۰۰	۱۰۰	۲۰۰	۱۰۰	۱	۵۰	تصفیه خانه فاضلاب
۲۲۰	۳	-	-	۵۵۰۰	-	-	-	پارکینگ عمومی
-	-	-	-	۹۹۰۰۰	-	-	-	شبکه معابر
-	۱۱	-	-	۱۰۸۹۰۰	۶۰۰	۱	۰,۶	مجموع
-	۶۳	-	-	۱۹۸۳۰۰	۹۷۰۰	۱	۴,۹	مجموع کل زمین های مورد نیاز
-	-	-	-	۳۳۰۸۴۷۰۰	-	-	-	فضاهای طبیعی و کشاورزی و روستایی بینابینی
-	۶۳	-	-	۳۳۲۸۳۰۰۰	۹۷۰۰	۱	۰,۰	مجموع کل حوزه مداخله



طرح جامع توسعه گردشگری تالاب بین المللی کنه برازان



طرح حفاظت از تالاب های ایران



The Government of Japan

جدول شماره ۸-۱۵۲: برنامه فازبندی و جانمایی فعالیت های مجموعه گردشگری سبز تالاب
کانی برازان - گزینه دو

پروژه موضعی	فعالیت	محل جانمایی	فاز پیشنهادی توسعه کالبدی
پارک طبیعت	سایت پرندنگری تالابی	پارک تفریحی	نخست
	صفه نظاره گری، عکاسی و نقاشی از طبیعت	پارک تفریحی	نخست
	اکوموزه گیاه شناسی و جانور شناسی تالابی	پارک تفریحی	دوم
	مرکز آموزش حیات وحش اکوسیستم تالابی	پارک تفریحی	دوم
	پارک و فضاهای باز تفریحی و فراغتی	پارک تفریحی	نخست
	واحد تجاری	پارک تفریحی	نخست
	رستوران	پارک تفریحی	نخست
	بوفه و کافی شاپ	پارک تفریحی	نخست
	پلازای ورودی و مرکز اطلاع رسانی	پارک تفریحی	نخست
	مرکز مدیریتی - خدماتی	پارک تفریحی	نخست
پارک ورزش	ورزش های نشانه روی در طبیعت	پارک ورزش	دوم
	اسکله و سکوی ماهیگیری ورزشی	پارک ورزش	نخست
	جاده سلامت (دوچرخه سواری - پیاده روی)	کل مجموعه	نخست
	رستوران	پارک ورزش	دوم
	بوفه و کافی شاپ	پارک ورزش	دوم
دهکده اقامتی	کلبه اقامتی بوم گردی	روستاهای قره داغ و خورخوره	نخست
دهکده سلامت	مرکز آب درمانی و طب سنتی - گیاهی، مرکز ورزش درمانی و طب فیزیکی	دهکده سلامت (بیرون حریم تالاب)	سوم
	واحد تجاری	دهکده سلامت (بیرون حریم تالاب)	سوم
	رستوران غذاهای سالم و گیاهی	دهکده سلامت (بیرون حریم تالاب)	سوم
	اکوکافه نوشیدنی های طبیعی و گیاهی	دهکده سلامت (بیرون حریم تالاب)	سوم
بازارچه روستایی	نمایشگاه و بازارچه محصولات روستایی (کشاورزی، غذایی، صنایع دستی و ...)	بازارچه روستایی (حدفاصل روستا و تپه قره داغ)	سوم
	رستوران	بازارچه روستایی (حدفاصل روستا و تپه قره داغ)	سوم
	بوفه و کافی شاپ	بازارچه روستایی (حدفاصل روستا و تپه قره داغ)	سوم
مجموعه زیر ساخت ها	مرکز نگهداری	ورودی مجموعه	نخست
	مرکز بارگیری و دیپوی اضطراری زباله	دور از سایت های گردشگری	نخست
	تصفیه خانه فاضلاب*	پروژه های موضعی	مبتنی بر پروژه
	پارکینگ عمومی	ورودی مجموعه	مبتنی بر پروژه
	شبکه معابر	کل مجموعه	مبتنی بر پروژه

* به ازای هر پروژه یک تصفیه خانه در محل آن احداث می شود.

تبصره: برق رسانی، آب رسانی، گاز رسانی و راه سازی تا ورودی محدوده پروژه های موضعی و پیرامون تالاب، از پروژه های زیر ساختی محسوب شده که می بایست بر اساس فازبندی توسعه کالبدی انجام گیرند.



معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

مطالعات پایه و برنامه ریزی فیزیکی- فضایی طرح

۱-۵-۳- برآورد میزان فضاهاى پارکینگ و محدوده‌های مورد نیاز برای جانمایی آن جمعیت و مساحت کاربری‌ها دو عامل اصلی در برآورد تعداد و مساحت پارکینگ به شمار می‌روند. بر اساس مطالعات، مجموع استفاده‌کنندگان مجموعه گردشگری سبز تالاب کانی‌برازان در زمان اوج، ۶۰۰ نفر تخمین زده شده است. با احتساب نسبت هر سه نفر یک خودرو و با در نظر گرفتن ۲۵ مترمربع برای هر خودروی سواری، تعداد پارکینگ و مساحت فضای روباز مورد نیاز برای مجموعه به دست می‌آید. همچنین تعداد ۱۵ پارکینگ برای کارکنان این مجموعه در نظر گرفته شده است. بر این اساس میزان فضای مورد نیاز برای پارکینگ و محدوده جانمایی آن‌ها به تفکیک دو گزینه به شرح جدول شماره ۱-۱۵۳ است.

جدول شماره ۱-۱۵۳: برنامه تأمین پارکینگ مجموعه گردشگری سبز تالاب کانی‌برازان							
گزینه	پروژه‌های موضوعی	تعداد استفاده‌کننده	تعداد پارکینگ استفاده‌کنندگان	تعداد پارکینگ کارکنان	مجموع پارکینگ مورد نیاز	مساحت پارکینگ (مترمربع)	جانمایی پارکینگ
۱	پارک طبیعت و ورزش	۱۵۰	۵۰	۱۵	۶۵	۱۶۲۵	ورودی مجموعه
	دهکده سلامت و اقامتی*	۱۵۰	۵۰	-	۵۰	۱۲۵۰	پیرامون دهکده سلامت و اقامتی
	بازارچه روستایی	۴۰۰	۱۳۵	-	۱۳۵	۳۳۷۵	حدفاصل روستا و تپه قره‌داغ
	مجموع	۶۰۰	۲۳۵	۱۵	۲۵۰	۶۲۵۰	-
۲	پارک طبیعت و ورزش	۱۵۰	۵۰	۱۵	۶۵	۱۶۲۵	ورودی مجموعه
	دهکده سلامت	۱۵۰	۲۰	-	۲۰	۵۰۰	پیرامون دهکده سلامت و اقامتی
	بازارچه روستایی	۴۰۰	۱۳۵	-	۱۳۵	۳۳۷۵	حدفاصل روستا و تپه قره‌داغ
	دهکده اقامتی	پارکینگ اقامتگاه‌های بوم‌گردی در محدوده روستاهای قره‌داغ و خورخوره خواهند بود.					
	مجموع	۶۰۰	۲۰۵	۱۵	۲۲۰	۵۵۰۰	-

* تعداد ۱۰۰ استفاده‌کننده دهکده اقامتی دارای هم‌پوشانی با استفاده‌کنندگان پارک طبیعت و پارک ورزش هستند که به دلیل وجود بعد فاصله در جانمایی آن‌ها، به همراه دهکده سلامت تجمیع شده‌اند و ناگزیر پارکینگ آن‌ها هم جداگانه محاسبه شده است.



مسائل و مشکلات / چالش‌ها و پیشنهادها

چالش‌های عمده پیش روی این پروژه، در دو دسته محتوایی و روندکاری قابل تقسیم‌بندی هستند. مهم‌ترین چالش محتوایی این پروژه، تداخل محتوایی موضوعات محیط زیستی (مرتبط با قرارگیری مجموعه در محدوده پناهگاه حیات وحش تالاب کنه برازان) و توسعه فضایی و اقتصادی (مرتبط با الزامات تهیه طرح‌های گردشگری و امکان‌سنجی اقتصادی) است. این موضوع از آن جهت دارای اهمیت است که سازمان حفاظت محیط زیست به دلیل ماهیت و ارزش‌های بالای محیط زیستی تالاب بر لزوم رعایت همه‌جانبه الزامات محیط زیستی تأکید فراوان دارد. در این بین نقش مجری طرح، یافتن بهترین راه‌حل و نقطه بهینه برای ایجاد تعادل و توازن میان دو خواسته «مناسب‌ترین استفاده محیطی از زمین توأم با بهترین و بیشترین بازدهی اقتصادی» با کمترین اصطکاک حقوقی - قانونی است.

همچنین توسعه مجموعه گردشگری در پیرامون تالاب بین‌المللی با رویکرد مدیریت زیست‌بومی و نداشتن تجربه مشابه آن در ایران، از چالش‌های دیگر این پروژه است. برای این منظور، توجه به آموزه‌های بین‌المللی و بومی‌سازی نتایج آن با شرایط و استانداردهای ایران موجب برنامه‌ریزی و طراحی مجموعه‌ای سبز و جذاب در بستر محیط زیست تالابی منطقه می‌شود که سابقه آن در کشور وجود ندارد و یا کمتر وجود دارد.

از دیگر چالش‌های محتوایی در این پروژه، وجود برخی مالکیت‌های خصوصی در محدوده مجموعه است که مشکلات اجتماعی و حقوقی را برای کارفرما به همراه خواهد داشت. در این زمینه پیشنهاد مجری طرح، استفاده حداکثری از ظرفیت‌های جامعه بومی برای کاهش تنش‌ها و درگیر کردن آن‌ها در فرایند توسعه گردشگری است که در یک فرایند هم‌افزا، علاوه بر تکمیل محصولات گردشگری مجموعه با رویکردی بومی (احداث کلبه‌های بوم‌گردی روستایی و ایجاد بازارچه روستایی)، موجب کسب منفعت توسط ساکنان بومی و احساس رضایت ایشان نسبت به پروژه خواهد شد.

علاوه بر چالش‌های محتوایی، وجود دیدگاه‌های متعدد و تضادهایی در میان جامعه بومی به ویژه دو روستای خورخوره و قره‌داغ برای همکاری با یکدیگر و سهم‌خواهی هر یک به نفع روستای خود، از چالش‌های مهم در روند کار تهیه طرح است. در این زمینه، استفاده از روش‌های مختلف دستیابی به هم‌رایی میان جامعه بومی و برگزاری نشست‌هایی با آن‌ها، موجب نزدیک شدن دیدگاه‌های عناصر درگیر پیش‌گفته که هر یک دارای نظرات متفاوت و گاهی متناقض با دیگران هستند و در نتیجه دستیابی به نتایج قابل قبول برای طرح می‌شود.



طرح حفاظت از تالاب‌های ایران



The Government of Japan

سازمان حفاظت محیط زیست



معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

منابع

- بنیاد مسکن انقلاب اسلامی آذربایجان غربی (...)، طرح هادی روستای بفروان شهرستان میاندوآب.
- بنیاد مسکن انقلاب اسلامی آذربایجان غربی (۱۳۹۰)، طرح هادی روستای خورخوره شهرستان مهاباد.
- بنیاد مسکن انقلاب اسلامی آذربایجان غربی (۱۳۸۶)، طرح هادی روستای قره داغ شهرستان مهاباد.
- پژوهشکده دریاچه ارومیه (۱۳۹۴)، ارزیابی توان زیست محیطی و ظرفیت پناهگاه حیات وحش و تالاب بین المللی کانی برازان.
- طرح حفاظت از تالابهای ایران (۱۳۹۲)، به کارگیری رویکرد زیست بومی در مدیریت جامع تالابها.
- مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران (۱۳۷۳)، طرح کالبدی منطقه آذربایجان.
- معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی (۱۳۹۷)، تدوین چارچوب ارزیابی و اجرای طرح پایلوت برای خدمات اکوسیستم (PES) در تالاب کانی برازان.





معاونت پژوهشی دانشگاه شهید بهشتی

آدرس: تهران، بزرگراه شهید چمران، خیابان
یمن، میدان شهید شهریار، بلوار دانشجو،
دانشگاه شهید بهشتی

تلفن: ۲۹۹۰۲۲۳۶ (+۹۸۲۱)
فاکس: ۲۲۴۳۱۹۱۹ (+۹۸۲۱)

وبسایت: <https://www.sbu.ac.ir>